

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos Sosiaalitieteiden laitos
Tekijä Chris Carling		
Työn nimi Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättymisen: kriminologinen prosessiarviointi		
Oppiaine Sosiologia		
Työn laji Maisterintutkielma	Aika 12.4.2019	Sivumäärä 78 + 12
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä maisterintutkielma on prosessiarviointi Aggredi-ohjelmasta. Aggredi on vuodesta 2006 toiminut hanke, joka tarjoaa hoidollista työtä kodin ulkopuoliseen väkivaltaan syylistyneille henkilöille. Prosessiarvioinnin tavoitteena on kuvata asiakastyön prosessi mahdollisimman tarkasti ja selvittää, miten hankkeen suunniteltu muoto vertautuu käytännön läpivientiin ja miten työntekijöiden kertomus työmuodosta vertautuu asiakkaiden kertomuksiin. Tämän lisäksi tutkielmassa pyritään tunnistamaan sellaisia rikoksista irtautumisen mekanismeja, joiden kautta Aggredin työmuoto on vaikuttanut asiakkaiden desistanssiin.</p> <p>Tutkielman aineisto kerättiin yhden työntekijöille suunnatun ryhmähaastattelun sekä kuuden pitkäaikaisen Aggredin asiakkaan haastattelun kautta. Haastattelut olivat teemahaastatteluja ja ne litteroitiin ja analysoitiin tietokoneavusteisesti. Analyysissa käytettiin faktanäkökulmaa sekä yleistä temaattista analyysimenetelmää.</p> <p>Hankkeen suunnitellun muodon kuvaus pohjautuu pääasiallisesti ohjelman työmuodosta tehtyyn julkaisuun. Työntekijähaastattelussa käy ilmi, että osa julkaisussa esitellyistä menetelmistä ja työtavoista ei ole työntekijöiden mukaan enää käytössä. Aineiston perusteella voidaan todeta, että hankkeen ideaalimuoto verrattuna reaaliseen toteutukseen ei kaikilta osin kohtaa, mutta perustavanlaatuiset periaatteet työskentelyssä ovat kuitenkin samat. Työmuoto toimii hyvin vapaamuotoisesti, ilman kirjattua struktuuria, mikä tekee ideaalin ja käytännön vertailun haastavaksi. Työntekijöiden ja asiakkaiden kuvailut prosessista ja työtavasta puolestaan ovat erittäin samankaltaiset, eikä mitään ristiriitaisuuksia ole havaittavissa. Molemmat ryhmät painottavat samoja tekijöitä tärkeinä työskentelyssä.</p> <p>Aineistosta nousee esiin neljä desistanssin mekanismia, joilla on yhteys sosiologisen kriminologian teoriaan. Keskeinen havainto tutkielmassa on, että mekanismien taustalla toimii asiakkaiden vahva henkilökohtainen motivaatio, mikä kertoo siitä, että sosiaalisen kontrollin piiriin tuleminen ehtona on heidän sisäinen muutoksensa. Aggredi ilmenee sosiaalisen kontrollin ilmentymänä, jonka sisällä toimii sosiaalisen konstruktionismin, kognitiivisten muutosten ja oppimisen mekanismit. Sosiaalinen konstruktionismi näkyy asiakkaiden uusissa narratiiveissa, joita he luovat keskusteluissa työntekijöiden kanssa ja joiden kautta he muodostavat uusia ajattelutapoja ja uudenlaista identiteettiä. Kognitiivisia muutoksia ilmentää asiakkaiden itseymmärryksen lisääntyminen, jonka kautta he alkavat muodostaa uusia ajatusratoja ja käyttäytymistapoja. Työskentelyn aikana Aggredin työntekijät opettivat asiakkaille vaihtoehtoisia keinoja aggressiivisuuden ja impulsiivisuuden hallintaan, ja oppimisen mekanismi tulee esiin näiden ratkaisumallien omaksumisen kautta.</p> <p>Haastatellut asiakkaat osoittavat vahvaa subjektiivista tyytyväisyyttä työmuotoon sekä vahvaa hoitositoutumista. Tutkielman havainnot tukevat kriminologista teoriaa ja tutkimusta siitä, että rikoksista irtautumisen kohdalla sisäinen muutos tapahtuu ennen rakenteellisia muutoksia sekä sitä, että sosiaaliseen kontrolliin ei integroiduta vain ulkoisesti vaan myös kognitiivisesti. Aggredin työmuoto ilmentää myös sellaisia toimintapoja, jotka on havaittu toimiviksi aiemmassa tutkimuksessa tehokkaista menetelmistä rikosentorijuntaohjelmissa. Asiakkaiden ja työntekijöiden hyvin samankaltaiset kertomukset työmuodosta osoittavat, että hankkeen olisi mahdollista kirjata ylös jonkinlaista struktuuria työskentelymallista. Struktuurin kirjaaminen olisi hyödyllistä Aggrediin kohdistuvalle jatkotutkimukselle sekä työmuodon siirrettävyydelle.</p>		
Avainsanat Prosessiarviointi, arviointitutkimus, väkivaltarikollisuus, desistanssi		

Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättyminen
Kriminologinen prosessiarviointi

Chris Carling
Maisterintutkielma
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiologia
Helsingin yliopisto

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Teoria, tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus	4
2.1 Kriminologisen arviointitutkimuksen perspektiivi	4
2.1.1 Kriminologinen arviointitutkimus	4
2.1.2 Kriminologinen arviointitutkimus ja kriminaalipolitiikka	6
2.2 Leimaamisteoria	8
2.3 Desistanssi: rikosuran päättyminen	10
2.3.1 Desistanssi: ulkoinen vai sisäinen muutos?	10
2.3.2 Yhteiskunnalliset toimenpiteet ja desistanssi	12
2.4 Aggredi	12
2.4.1 Aggredin kehitystausta	12
2.4.2 Intervention luonne	13
2.4.3 Toimijateoria: sosiaalinen konstruktionismi	14
2.5 Aiempi tutkimus	16
2.5.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	16
2.5.2 Aiempi tutkimus Aggredista	16
2.5.3 Laadullinen tutkimus kriminologisessa arviointitutkimuksessa	18
2.6 Tutkimuskysymykset	19
3 Aineisto ja menetelmät	20
3.1 Aggredin asiakaskunta	20
3.2 Aineisto	21
3.3 Menetelmä	24
3.3.1 Haastatteluiden toteuttaminen	25
3.3.2 Teemarungot	26
3.4 Analyysi	27
3.4.1 Temaattinen analyysi	27
3.4.2 Faktanäkökulma	28
3.4.3 Analyysin validiteetti ja reliabiliteetti	29
3.5 Tutkimusetiikka	31
4 Analyysi	32
4.1 Ideali interventio	32
4.1.1 Tavoite ja asiakasryhmä	32
4.1.2 Desistanssi	32
4.1.3 Järjestelyt	33
4.1.4 Työmuoto	33
4.2 Itse-arvioitu väkivaltaisuus ja elämäntilanne	34
4.3 Malli hankkeen prosessista	37
4.4 Rekonstruoitu interventio työntekijähaastattelun perusteella	38
4.4.1 Tavoitteet	38
4.4.2 Asiakasryhmä	38
4.4.4 Käytännön järjestelyt	39
4.4.5 Työmuoto	40
4.4.6 Ongelmakohdat	42
4.4.7 Asiakkaiden motivaatio ja desistanssi	43
4.5 Rekonstruoitu interventio asiakashaastatteluiden perusteella	43
4.5.1 Tavoitteet	44

4.5.2 Järjestelyt	45
4.5.3 Työmuoto.....	47
4.5.4 Vuorovaikutus.....	53
4.6 Yhteenveto intervention rekonstruoinneista	54
4.6.1 Ideaali ja käytäntö vertailussa	55
4.6.2 Työntekijöiden ja asiakkaiden rekonstruoinnit vertailussa.....	56
4.8 Asiakkaiden motivaatio ja desistanssi	57
4.8.1 Alkutilanne ja -motivaatio	58
4.8.2 Asiakkaiden desistanssin nykytilanne	60
4.8.3 Aggredissa työskentelyn yhteys desistanssiin	60
5 Johtopäätökset ja pohdinta	68
5.1 Keskeiset tulokset.....	68
5.1 Ideaalin ja käytännön suhde.....	68
5.2 Työntekijöiden ja asiakkaiden kertomusten suhde	69
5.3 Desistanssiin vaikuttavat tekijät Aggredin työskentelyssä	70
5.2 Pohdinta	71
5.2.1 Tutkimuksen rajoitukset	72
5.2.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimus	73
Kirjallisuus	75
Liitteet	79

1 Johdanto

Vaikka väkivaltarikollisuus on Suomessa vähentynyt ja henkirikollisuus on tällä hetkellä maamme modernin tilastointihistorian matalin, on henkirikollisuus kuitenkin Euroopan unionin kymmenenneksi korkein sekä keskimääräistä tavallisempaa kaikkien kehittyneiden teollisuusmaiden joukossa¹ (Lehti, 2018). Väkivaltarikollisuus on pääasiassa tietyn ryhmän – alkoholia käyttävien miesten – ongelma, mikä syrjäyttää tätä joukkoa edelleen yhteiskunnasta (Kääriäinen, Lehti, Danielsson & Aaltonen, 2016). Vuonna 2006 käynnistetty HelsinkiMission Aggredi-hanke on kodin ulkopuoliseen väkivaltaan syyllistyneille henkilöille kehitettyä hoidollista työtä. Sen tavoitteena on tehokkaasti luoda kontakti muutoin vaikeasti tavoitettaviin ja heikosti motivoituneisiin väkivallantekijöihin tai väkivaltaa suunnitteleviin henkilöihin ja hoitotyön avulla katkaista asiakkaiden mahdollinen rikoskierre. (Kekki & Salakka, 2012, s. 7.) Tämä tutkielma on haastattelumenetelmällä tehty prosessiarviointi Aggredi-hankkeesta.

Tavoitteissaan onnistuvien rikostorjuntaohjelmien hyöty yhteiskunnalle voidaan taloudellisessa merkityksessä arvioida vain kustannustehokkuuslaskelman kautta. Rikollisuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat kuitenkin suuret: Kivivuoren, Aaltosen, Näsin, Suonpään ja Danielssonin (2018, s. 24) teoksesta voidaan lukea, että vuonna 2013 rikollisuuden kokonaiskustannukset yhteiskunnalle olivat 6.5 % bruttokansantuotteesta, eli noin 12,7 miljardia euroa. Kontrollikustannukset olivat tuolloin 1,7 miljardia euroa. Rikosuran katkaiseminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen, erityisesti sen yleisyyden takia, on siis myös yhteiskunnallisesti kannattavaa. Sen lisäksi se on kannattavaa rikoksia tekeville yksilöille sekä heidän mahdollisille uhreilleen. Rikollisuus voi vaikuttaa yhteiskuntaan myös välillisesti aiheuttaen esimerkiksi kulttuurisia muutoksia ja vaikuttaen ihmisten pelkoihin ja käsityksiin (Kivivuori ym., 2018, s. 26). Rikoksensorjunta voidaan nähdä myös sosiaalipolitiikkana, sillä se vaikuttaa yksilön sosiaaliseen asemaan. Onnistunut rikoksensorjunta voi muun muassa ehkäistä sosiaalisen liikkuvuuden suuntautumista alaspäin. (Kivivuori ym., 2018, s. 369.)

Kivivuori ym. (2018, s. 344) painottavat kriminologiseen arviointitutkimukseen viitaten, että erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden rikollisuuden ehkäisemistä tavoittelevat hankkeet eivät aina päädy haluttuun tai suunniteltuun lopputulokseen. Ohjelmien lopullisen tuloksen

---

¹ Vuoden 2018 julkaisemattomassa henkirikoskatsauksessa on todettu, että henkirikollisuus on jälleen noussut.

epävarmuus on vahva perustelu sille, miksi kriminologista arviointitutkimusta tulee tehdä. Aggredi-hankkeelle on Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (nykyisen Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin) toimesta tehty vaikuttavuusarviointi vuonna 2014. Arvioinnin tehneet Aaltonen ja Hinkkanen (2014, s. 1) havaitsivat, että Aggredi-ohjelman läpikäyneet henkilöt uusivat rikoksensa huomattavasti harvemmin kuin hankkeen muut asiakasryhmät, ja toteavat, että ohjelmaa kannattaa edelleen kehittää. Arvioitu ryhmä oli kuitenkin pieni, koska hankkeen keskeyttäminen on asiakkaiden keskuudessa yleistä. Vaikka prosessiarviointi ei suoraan osoita vaikuttavuutta, tuottaa sen tekeminen arvokasta lisätietoa hankkeen varsinaisista toimintatavoista asiakkaan näkökulmasta. Asiakkaan kokemus on hankkeen toimivuuteen nähden hyvin tärkeää, sillä sen havainnollistaminen antaa tärkeää informaatiota sekä työntekijöiden työtavoista että laajemmin ohjelman kokonaistoimintatavoista ja rakenteesta. Vaikuttavuusarviointi sekä prosessiarviointi antavat hankkeesta kokonaisvaltaisen kuvan ja edesauttavat hankkeen kehittymistä. Prosessiarvioinnin avulla saadaan arvokasta lisätietoa siitä, miten ja millaisten mekanismien kautta hanke toimii (Kivivuori ym., 2018, s. 348). Sampson, Winship ja Knight (2013, s. 2) esittävät artikkelissaan, että kysymys siitä, mikä toimii – mihin kvantitatiivisin menetelmin kerätyt todisteet vastaavat – ei ole sama kuin kysymys siitä, mikä tulee vastaisuudessa toimimaan. He painottavat, että käytäntöjä ja linjauksia varten hyödyllisen informaation saamiseksi täytyy pohtia niitä mekanismeja, joiden kautta esimerkiksi jokin hoito vaikuttaa kyseisen hoidon lopputulokseen.

Arviointitutkimus lasketaan rikostorjuntatoimenpiteiden tertiääriseksi keinoksi eli uusintarikollisuuden torjuntatoimenpiteeksi. Arviointitutkimus informoi erään tertiäärisen rikostorjuntatoimenpiteen toimintatavasta. Aggredi-hanke ja sen prosessiarviointi liittyvät sosiologiseen ja kriminologiseen keskusteluun useammaltakin eri kannalta. Ohjelman liittymäkohtia kriminologiseen tutkimukseen ja teoriaan voidaan katsoa olevan esimerkiksi rikosuritutkimus ja leimaamisteoria. Sosiologisen konstruktionismin kriminologisen vastineen, leimaamisteorian, mukaan tekemällä rikoksen yksilö rikkoo yhteiskunnan sosiaalisia sääntöjä ja leimautuu poikkeavaksi yhteiskunnan silmissä. Tämä leima vaikuttaa myös yksilön käsitykseen itsestään, mikä vuorostaan vaikuttaa positiivisesti rikollisen toiminnan jatkumiseen. Tämä prosessiarviointi informoi kriminologista keskustelua myös siitä, onko rikosuran päättäminen tulosta yksilön sisäisestä muutoksesta vai liittyykö desistanssi ensisijaisesti rakenteellisiin muutoksiin. Individualismiin keskittyvä Aggredi-hanke kytkeytyy ihmisten yksilöllisiin rooleihin ja identiteetteihin sekä pyrkimykseen muuttaa näkemystä omasta itsestään. Myös toimintatavat siitä, minkälaisen käytännön tapahtumien ja käytäntöjen

kautta rikosuran voi katkaista, desistanssista irtaantua ja integroitua takaisin yhteiskuntaan, ovat kriminologialle tärkeää informaatiota, joka voi esimerkiksi antaa tukea eri teorioille. Se, miten väkivaltarikollisen voi saada integroiduksi takaisin yhteiskuntaan, miten väkivaltataipumusta voidaan hallita ja miten omasta stigmastaan voi irtaantua, on yhteiskunnallisesti, tieteellisesti ja yksilöllisesti arvokasta tietoa. Kansalaisten syrjäytymisen ja uhriutumisen estämiseen keskittyvien hankkeiden arviointi on yhteiskunnallisesti arvokasta ja tärkeää. Aggredin toiminta on leviämässä myös muihin suomalaisiin kaupunkeihin ja on jo toiminnassa Kuopiossa, ja myös tämän takia on tärkeää havainnollistaa tieteellisesti niitä mekanismeja, joiden kautta hanke toimii.²

---

² Kiitän Aggredin henkilökuntaa ja asiakkaita hyvin sujuneesta yhteistyöstä sekä myönteisestä suhtautumisesta arviointitutkimukseen.

2 Teoria, tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus

Kriminologisessa arviointitutkimuksessa selvitetään, millaisia rikoksentorjunnan menetelmät ovat ja mitkä toimet vaikuttavat rikollisuuden ehkäisyssä. Arviointitutkimuksen anti kriminologiselle perustutkimukselle on tärkeää, sillä se voi esimerkiksi hylätä tai vahvistaa tiettyjä teoreettisia olettamuksia. Arviointitutkimus jaetaan vaikuttavuusarviointiin ja prosessiarviointiin. Seuraavassa kappaleessa esitetään kriminologisen arviointitutkimuksen kenttää, sen vaikutusta kriminaalipolitiikkaan sekä eri rikostorjuntatoimenpiteiden ei-aiottuja seurauksia. Kappaleessa 2.2 kuvaillaan leimaamisteoria, joka esittää, miten yhteiskunta vaikuttaa rikollisen toiminnan jatkumiseen yksilötasolla. Sitä seuraavassa kappaleessa esitellään eri teorioita ja tutkimustuloksia rikosuran päättymiseen liittyen. Teoreettisen osuuden jälkeen tarkastellaan Aggredin kehitystaustaa, intervention luonnetta sekä hankkeen työmuodon pohjalla oleva toimijateoriaa, sosiaalista konstruktionismia. Viimeiseksi käsitellään systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tuloksia aiemmasta tutkimuksesta, aiempaa tutkimusta Aggredista sekä lyhyesti laadullisen tutkimuksen kenttää kriminologisessa arviointitutkimuksessa. Viimeisessä kappaleessa 2.6. esitellään tutkielman tutkimuskysymykset.

2.1 Kriminologisen arviointitutkimuksen perspektiivi

2.1.1 Kriminologinen arviointitutkimus

Kriminologinen arviointitutkimus ja kriminologinen perustutkimus eroavat toisistaan muun muassa siinä, että arviointitutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkä toimien kautta rikollisuuteen ja sen ehkäisyyn voidaan tehokkaimmin vaikuttaa. Perustutkimus puolestaan pyrkii tuntemaan erilaisia rikollisuuteen kausaalisesti vaikuttavia tekijöitä. (Kivivuori ym., 2018, 345.)

Kriminologinen arviointitutkimus voidaan jakaa kahteen osaan: vaikuttavuusarviointiin ja prosessiarviointiin. Arviointitutkimuksen lähtökohta on esimerkiksi jokin hanke, jota on tarpeellista arvioida tieteellisesti. Vaikuttavuusarvioinnissa tarkastellaan sitä, onko ohjelmalla sellainen vaikutus, mikä sillä on tarkoitettu olevan. Esimerkiksi jos jonkin ohjelman tavoitteena on vähentää rikollisuutta jossain ryhmässä, tarkastellaan vaikuttavuusarvioinnilla empiirisesti

sitä, onko ohjelmalla vähennetty rikollisuutta siinä tietyssä ryhmässä. Prosessiarviointi puolestaan ei kerro siitä, onko jollain toimenpiteellä ollut tarkoitettu lopputulos. Prosessiarvioinnissa voidaan esimerkiksi kerätä tietoa työntekijöiltä tai asiakkailta ja tämän kautta kerätä mielipiteitä ja näkemyksiä ohjelman vaikuttavuudesta. Prosessiarvioinnissa kuvaillaan siis jonkin toimenpiteen, politiikan tai ohjelman toteutusta. (Kivivuori & Aaltonen, 2009, s. 49-50.) Sekä vaikuttavuus- että prosessiarvioinnissa on tärkeää huomioida objektiivisuuden ja riippumattomuuden merkitys. (Kivivuori ym., 2018, 345.)

Yhteiskunnallisten hyötyjen lisäksi kriminologisella arviointitutkimuksella on myös annettavaa kriminologiselle perustutkimukselle. Vaikuttavuusarviointien voidaan nähdä eri kriminologisten teorioiden testaamisena, ja prosessiarviot tuottavat puolestaan tärkeää tietoa erilaisten teorioiden vaikutusten mekanismeista. (Kivivuori ym., 2018, s. 374.)

Vaikuttavuus- ja prosessiarvioinnilla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Parhaimman näkemyksen toimenpiteen tehokkuudesta ja mekanismeista saa yhdistämällä nämä kaksi arviointityyppiä. Vaikuttavuusarvioinnin tarkoituksena on usein rikollisuuden vähentäminen, mutta arviointi voi myös kohdistua uhrien käyttäytymiseen tai turvallisuuden tunteen lisäämiseen. (Kivivuori ym., 2018, 347.) Usein vaikuttavuusarvioinnissa jonkin toimenpiteen tehokkuuden mittaamiseen käytetään Marylandin kriteeristöä. Marylandin kriteeristössä on viisi eri tasoa sen mukaan, minkälaisen vaikutuksen jollain toimenpiteellä on todettu olevan. Viidennellä tasolla on korkein vaikutus. Tasolla yksi toimenpiteestä on havaittu, että jokin toimenpide (esim. kameravalvonnan asettaminen) ja rikollisuus korreloi jonain tiettyä ajankohtana (esim. alueilla, joilla on kameravalvonta, on alhaisempi rikosprosentti kuin alueilla, joilla ei ole kameravalvontaa). Tasolla viisi toimenpiteellä on todettu olevan vaikutusta satunnaistetun koeasetelman avulla (kameravalvonnan otettua käyttöön satunnaisilla alueilla on rikollisuus vähentynyt suhteessa satunnaisilla vertailualueilla, joissa valvontaa ei ole otettu käyttöön). (Farrington, Gottfredson, Sherman & Welsh, 2002, s. 16-17.) Huomioiden, että prosessiarvioinnin keinot ovat kvalitatiivisia, kuten esimerkiksi haastatteleamalla jonkin toimenpiteen asiakkaita ja toimijoita, havainnollistaa Marylandin kriteeristön käyttö hyvin kahden arviointityypin eroavaisuudet. Vaikuttavuusarvioinnin voidessa kertoa suoraan, toimiiko jokin toimenpide, kuten on tarkoitettu tai ei, kertoo prosessiarviointi, minkälaisen mekanismien kautta toimenpide vaikuttaa. Prosessiarvioinnissa arvioidaan, vastaako toimenpiteen toteutus sen suunnitelmaa (Kivivuori ym., 2018, s. 348). Vaikka prosessiarvioinnin avulla ei voida päättää, onko jokin toimenpide ollut vaikuttava, antaa se

kuitenkin tärkeää lisävalaistusta kausaalisen vaikutuksen eri mekanismeista. Prosessiarvioinnissa voidaan myös huomioida toimeenpanon integriteetti, eli toteuttavatko toimenpidettä samat henkilöt, jotka alkuperäisesti ovat sen suunnitelleet, ja toimiiko se tuolloin. Jos vaikuttavuusarvioinnin lopputulos on, ettei toimenpide ole vaikuttava, voi prosessiarviointi mahdollisesti kertoa, mistä tämä johtuu (esim. erilaiset toimeenpanon ongelmat). (Kivivuori ym., 2018, s. 348-349.) Sampsonin, Winshipin ja Knightin mukaan kausaaliset todisteet eivät välttämättä anna sellaista tietoa, jota voisi käyttää hyväksi yhteiskunnallisten toimenpiteiden ja linjausten kehittämisessä. On tärkeää keskittyä muun muassa niihin mekanismeihin, jotka ovat todetun kausaalivaikutuksen taustalla. (Sampson, Winship & Knight, 2013, s. 2.) Muun muassa mekanismien tutkiminen ja selvittäminen selkeyttävät sitä, miten esimerkiksi jonkin poliittisen toimenpiteen odotetaan toimivan laajemmassa sosiaalisessa kontekstissa kuin vain siinä, jossa toimenpiteen kausaalivaikutus on todettu (Sampson, Winship & Knight, 2013, s. 4).

Kriminologia käyttää niin sanottua sisäistä näkökulmaa rikollisuuden ehkäisyn tarkasteluun. Sisäisellä näkökulmalla tarkoitetaan sitä, että tarkastellaan toimivatko eri toimijoiden rikollisuutta ehkäisevään tarkoitukseen suunnatut toimenpiteet. Sisäisessä näkökulmassa on huomioitava se, ettei rikollisuuden ehkäisevään vaikutukseen suunnattujen toimenpiteiden tarkoitus ole sama asia kuin niiden tulos.

2.1.2 Kriminologinen arviointitutkimus ja kriminaalipolitiikka

Kriminologian erillisenä tehtävänä voidaan nähdä rikollisuuden ehkäisyn toimien arviointi. Tutkimus voi siten ratkaisevasti vaikuttaa arviointitutkimuksen kautta kriminaalipolitiikan kehittymiseen. (Kivivuori ym., 2018, s. 339, 369.) Kriminaalipoliittisten toimijoiden kiinnostuksenaiheena on kriminologisten arviointitutkimusten näyttö siitä, että jotkin toimet ovat hyödyllisiä, hyödyttömiä tai jopa haitallisia. Kriminologit eivät kuitenkaan aja kriminaalipolitiikka vaan tutkivat sitä. Kun arviointitutkimusten tulokset kumuloituvat, voivat ne kasautua kritiikiksi tai tueksi joillekin yleisille toimintamalleille kriminaalipolitiikassa. (Kivivuori ym., 2018, s. 340.) Kriminologian yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja kriminologisen tutkimuksen soveltamisen yhteydessä on viime aikoina alettu puhua muun muassa käsitteistä kuten *policy turn*, *public criminology* ja *translational criminology*. Käsitteillä viitataan kriminologian tieteenalassa arviointitutkimuksen merkityksen nousuun,

niin sanotun 'julkisen kriminologian' nousuun sekä perustutkimuksen kääntymiseen sellaiseen muotoon, joka on ymmärrettävää ja hyödyllistä sen soveltajille ja käytännön toimijoille. (Kivivuori ym., 2018, s. 369.)

Kriminologinen tutkimus on aiempaa keskittyneempi identifioimaan mahdollisia interventioita, joita yhteiskunnat voisivat toteuttaa. Yhteiskunnallisiin käytäntöihin pohjautuva kriminologia on omaksunut eteenpäin katsovan lähentymistavan aiemman taaksepäin katsovan lähestymistavan sijaan. Perustavanlaatuisten kausaalivaikutusten (*root causes*) sijaan fokusoidaan erilaisiin ohjelmiin eli yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Keskittyminen on siirtynyt kysymyksestä "mikä aiheuttaa rikollisuutta" kysymykseen "toimiiko tietty toimenpide". (Sampson, Winship & Knight, 2013, s. 6-7.)

Rikostorjuntaohjelmien ei-aiotut seuraukset

Yhteiskunnan eri toimijat ovat alkaneet ymmärtää, että voidakseen tunnistaa tehokkaita rikoksia vähentäviä ohjelmia tarvitaan todisteita. Kuitenkin usein tutkijat, poliitikot ja eri alan ammattilaiset asettavat fokuksensa liian kapeaksi kysyen vain, toimiiko ohjelma vai ei. Tällöin ei oteta huomioon sitä, että ohjelmat voivat mahdollisesti myös aiheuttaa vahinkoa. Erilaiset sosiaaliset ohjelmat on huomioitava vakavina interventioyrityksinä, joilla on mahdollisesti haitallisia vaikutuksia, jotta tiede interventioista voi kehittyä. (McCord, 2003, s. 16-17.)

Joan McCord ja Anthony Braga esittelevät artikkeleissaan erilaisia sosiaalisia ohjelmia, joilla on todettu olevan haittavaikutuksia. Yksi näistä on nuorten poikien rikollisuuteen kohdistuva Cambridge-Somerville Youth Study, joka käynnistettiin vuonna 1939. Ohjelmassa koeryhmälle tehtiin interventio, verrokkiryhmälle ei. Koeryhmään kuuluville poikkeavaa käyttäytymistä osoittaneille nuorille pojille tehtiin kotikäyntejä ja annettiin yksilöllistä neuvontaa hyvinkin intensiivisesti. 1970-luvun puolivälissä McCord alkoi tutkia, miten poikien oli käynyt. Koeryhmän pojat olivat todennäköisemmin rikollisia, kuolivat nuorempina ja heillä oli psyykkisiä ongelmia. Haitalliset vaikutukset olivat todennäköisempiä sen mukaan, mitä kauemmin nuori oli ollut hoidettavana ja mitä intensiivisemmin tätä hoitoa oli nuoreen kohdistettu. Mielenkiintoista oli myös se, että vain nuoriin, joiden perheet olivat tehneet yhteistyötä ohjelman kanssa, oli ohjelma vaikuttanut negatiivisesti. Tulokseen vaikutti keskeisimmin kesäleirit, joille koeryhmän pojat oli lähetetty osana interventiota. Näillä leireillä

pojat kehuskelivat omilla rikoksillaan muille samankaltaisille ja muodostivat vertaisryhmiä – tämä vaikutti myöhemmän rikollisuuden lisääntymiseen. (McCord, 2003; Braga, 2016.) Ilman verrokkiryhmää ohjelman arvioijat olisivat voineet todeta, että ohjelmalla oli suotuisia vaikutuksia. Esimerkiksi kaksi kolmasosaa koeryhmän nuorista ilmoittivat erinäisistä positiivisista vaikutuksista, joita ohjelmalla oli ollut heidän elämäänsä. (McCord, 2003, s. 23.) Toinen esimerkki ohjelmasta, jolla on ollut epäsuotuisia vaikutuksia, on amerikkalainen Scared Straight, jossa nuoret viedään vankilaan vierailulle pelotevaikutuksen takia. Kyseinen ohjelma lisäsi rikollisuutta sen vähentämisen sijaan. (McCord, 2003; Braga, 2016.) Tekemättä ohjelmasta tieteellisesti pitävää arviointia ohjelma otettiin käyttöön 38 osavaltiossa. (McCord, 2003, s. 26.)

McCord esittää, että on olemassa vastarintaa sosiaalisten ohjelmien negatiivisten vaikutusten raportointiin. Monet hyväksyvät jonkin ohjelman sen perusteella, että sen asiakas tai kohde on osoittanut tyytyväisyyttään ja puhunut siitä positiiviseen sävyyn. Kuitenkin useat arvoinnit ovat näyttäneet, että jos uskotaan vain ohjelman asiakkaiden näkemyksiä, vedetään ohjelman vaikuttavuudesta väärä lopputulos. On myös syytä huomioda, ettei hyväksi todetun ohjelman toistaminen uudessa ympäristössä ja uusien olosuhteiden alla välttämättä onnistu. (McCord, 2003, s. 27-28.) Tähän viittaa aiemmin mainittu toimeenpanon integriteetti.

Vaikuttavien ja kontraproduktiivisten interventioiden lisäksi tunnetaan myös suuri määrä toimenpiteitä, joilla on niin sanottu nollatulos. Kriminologit Welsh ja Rocque analysoivat 547 eri toimenpiteen lopputuloksia ja tulivat päätelmään, että noin 60 % näistä eivät vaikuttaneet merkitsevästi negatiivisesti tai positiivisesti. Tilastollisen merkitsevyyden mittareita käyttäen todettiin siis, etteivät analysoidut toimenpiteet aiheuttaneet haittaa eikä hyötyä. (Kivivuori ym., 2018, s. 367.)

2.2 Leimaamisteoria

Toimijateorian ollessa sosiaalisen konstruktionismin teoria (kappale 2.4.4) voidaan leimaamisteorian nähdä olevan sen kriminologinen vastine. Leimaamisteorian mukaan yksilö rikkoo yhteiskunnan sääntöjä tekemällä rikoksen ja leimautuu täten poikkeavaksi yhteiskunnan silmissä. Leima itsessään vaikuttaa yksilön omaan identiteettiin, mikä vuorostaan taas johtaa

rikollisen toiminnan jatkumiseen. Yksi sosiologian keskeisistä teorioista, symbolinen interaktionismi, nähdään pohjana leimaamisteorialle.

Symbolinen interaktionismi nousi keskeiseksi teoriaksi amerikkalaisessa sosiologiassa 1960-luvulla. Alun perin näkökulma syntyi amerikkalaisen akateemisen filosofian perinteen pragmatismista. Yhteyden pragmatismiin ja sosiologian välille rakensi pääasiallisesti George Herbert Mead ja vaikutusvaltaisimman kontribuution sosiologiseen symboliseen interaktionismiin, ja itse termin vakiinnutti Herbert Blumer. Symbolinen interaktionismi pureutuu niihin mikrotason prosesseihin, joiden kautta ihminen rakentaa merkityksiä, identiteettejä ja yhteisiä toimia muiden ihmisten kanssa. Teoria korostaa, kuinka symbolit, vuorovaikutus ja ihmisen toimijuus ovat sosiaalisen elämän keskeisimmät tekijät. (Fine & Sandström, 2014.) Teoria näkee, että ihmisen käsitys itsestään kehittyy sosiaalisesti, kun hän oppii tarkastelemaan itseään muiden näkökulmasta.

Ensimmäistä kertaa leimaamisteoria esitettiin systemaattisessa muodossa yhdysvaltalaisen Edwin Lemertin toimesta, ja myöhemmällä leimaamisteorialla on juurensa Lemertin ajattelussa. Lemertin teoria on tiivistettynä se, että henkilö on poikkeava eristävien ja eriyttävien prosessien johdosta. (Kivivuori, 2008, s. 270-271.) Howard Beckerin teos *Outsiders* (1963) on leimaamisteorian klassikko. Becker esittää teoksessaan, kuinka sosiaaliset ryhmät luovat poikkeavuutta tekemällä niitä sääntöjä, joiden rikkominen johtaa poikkeavuuteen. Tästä näkökulmasta poikkeavuus ei ole sääntöjen rikkojan luomaa vaan lähemminkin seuraus siitä, että muut ihmiset soveltavat näitä sääntöjä ja sanktioita niiden rikkojaan (Becker, 1963, s. 9). Becker tutki teoksessaan marihuanan käyttäjiä, ja hänen mukaan tämän ryhmän käyttäytyminen kuvaili hyvin, miten poikkeavat motiivit kehittyivät poikkeavan käytöksen myötä. Becker väitti, että poikkeavat motiivit eivät johda poikkeavaan käytökseen: päinvastoin. Poikkeava käytös johtaa ajan myötä poikkeaviin motiiveihin. (Becker, 1963, s. 42.)

Leimaamisteorioihin viitataan usein sosiaalisten reaktioiden teorioina, sillä ne keskittyvät pääasiallisesti rikollisten tekojen reaktioihin. Eri reaktiot, kuten epäviralliset (perhe, ystävät), viralliset (rikosseuraamusjärjestelmä) ja uhattujen reaktiot (heidän, jotka haluavat jonkin teon tehtävän laittomaksi), luovat leimoja, sillä ne liittävät johonkin tekoon tai ihmiseen merkityksen tai nimityksen. (Paternoster & Bachman, 2017.) Leimaamisteoria on kehityksellinen siten, että se ilmentää yksilön omien päätösten ja sosiaalisten reaktioiden

vaikutusta hänen rikospolkunsa muodostumiseen. Se ei siis kytkeydy ainoastaan latentin (pysyvän piilevän piirteen) ilmaisuun. Muiden ihmisten reaktiot rikolliseen ihmiseen luovat ennustuksen, joka sitten toteuttaa itseänsä. Ihmisen identiteetti muokkautuu sellaiseksi, että hän, kuten ympäröivä maailma, itsekkin ajattelee olevansa rikollinen. Rikollinen tekee rikoksia, ja oravanpyörä on valmis. Tätä kutsutaan sekundaariseksi poikkeavuudeksi. Primaarinen poikkeavuus tässä yhteydessä sisältää erilaisia normirikkomuksia, jotka eivät ole vaikuttaneet niitä tekevän henkilön identiteettiin. Vaikka oman itsensä kokemisen muutos on teoriassa keskeisempi, voivat leimaamisvaikutukset myös ilmetä sosiaalisena torjuntana. Rikollisen henkilön torjuminen tavanomaisissa ihmissuhteissa, työelämässä ja jopa viranomaisten toimesta ilmentävät leimaamisvaikutusta sosiaalisissa suhteissa. (Kivivuori ym., 2018, s. 183.)

2.3 Desistanssi: rikosuran päättyminen

Vaikka aikaisempi rikollinen käyttäytyminen on erinomainen ennuste tulevasta rikollisesta käyttäytymisestä, päättävät useimmat tekijät rikosuransa ajan myötä. Tämä pitää paikkansa myös vakavia rikoksia tehneiden kohdalla. (Maruna, 2001.) Desistanssi on osa suurempaa kuvaa henkilön rikosurasta. Rikosura tai elämäntaakriminologia, jonka ydinkäsite desistanssi on, on tutkimusalue, jossa pyritään selvittämään yksilöiden rikoskäyttäytymistä ja sen muutosta eri elämänvaiheissa. Rikosuratutkimuksen tärkeitä tutkimuskohteita ovat elämäntaakan jatkumon ja desistanssin lisäksi aloitusikä, lopetusikä, kesto sekä rikosten vakavoituminen. (Kivivuori ym., 2018, s. 202.)

2.3.1 Desistanssi: ulkoinen vai sisäinen muutos?

Desistanssin kohdalla kriminologisessa teoriassa on ollut keskustelua siitä, seuraako rakenteellinen muutos yksilön sisäistä muutosta vai toisinpäin. Tässä prosessiarvioinnissa asiaa voi tarkastella siten, tuleeko yksilö ensin Aggredin asiakkaaksi, minkä jälkeen hänen päätöksensä desistanssista alkaa muodostua, vai onko asiakkaan päätös desistanssista tehty jo ennen asiakassuhteen alkamista.

Sampsonin ja Laubin (1993) mukaan yksilön siteen vahvuus yhteiskuntaan vaikuttaa desistanssiin. Side koostuu yksilön emotionaalisesta kiinnityksestä yhteiskunnallisiin tavoitteisiin, miten sitoutunut yksilö on näiden tavoittamiseen laillisin keinoin, miten

arvokkaina hän kokee nämä tavoitteet sekä missä määrin hän pystyy tavoittelemaan näitä tavoitteita. Sampsonin ja Laubin mukaan rikollisuus on sitä todennäköisempää, mitä heikompi tämä side yksilön ja yhteiskunnan välillä on. Heidän mukaansa elämän aikana erilaiset viralliset ja epäviralliset sosiaaliset instituutiot mahdollistavat yksilön ja yhteiskunnan välisen siteen vahvistumista. Tutkijoiden epävirallisen kontrollin teorian mukaan sosiaalisia siteitä vahvistavat erityisesti epävirallisiin sosiaalisiin instituutioihin kytkeytyvät käännekohtat (*turning points*) kuten esimerkiksi avioliitto tai lapsen syntymä: mitä tärkeämpi käännekohta, sen todennäköisempi on rikoksista irtautuminen (Kivivuori ym., 2018, s. 205).

Tutkimusten mukaan rikollisuus kuitenkin laskee jo ennen avioliiton solmimista. Sampsonin ja Laubin käännekohtien vaikutus rikokseen ei ole itsestään selvä, vaan desistanssi voi myös käynnistyä muista syistä (Kivivuori ym., 2018, s. 207). Nämä syyt voivat kytkeytyä esimerkiksi yksilön omiin toiveisiin ja haluihin ulkopuolisten instituutioiden sijaan.

Sosiaaliseen kontrolliin ei modernin näkemyksen mukaan integroiduta pelkästään ulkoisesti vaan myös kognitiivisesti sekä omien mieltymysten ja oman päätöksenteon välityksellä (Kivivuori ym., 2018, s. 208). Uudemman tutkimuksen mukaan myös oma identiteetti on tärkeä desistanssiprosessissa. Maruna (2001, s. 7-8) on tutkinut entisten rikollisten kertomuksia itsestään. Marunan mukaan yksilöt, joilla oli korkea itsemääräämisoikeuden tunne, oli todennäköisemmin vahvempi desistanssi. Nämä henkilöt löysivät jonkin tarkoituksen menneisyydestään, ja monet halusivat käyttää kokemuksiaan hyväksi auttamalla muita (esimerkiksi nuoria) välttämään tekemästä niitä virheitä, joita he olivat itse tehneet. Bushway ja Reuter (1997) ehdottavat, että ohjelmat, joiden kohderyhmänä on vanhemmat entiset rikolliset, onnistuvat paremmin, koska vanhemmat ovat nuorempiin verrattuina valmiimpia asettumaan aloilleen. Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että jotkin elämän tapahtumat voivat muuttua käännekohtiksi (*turning point*) silloin, kun ihminen aktiivisesti käyttää niitä siihen tarkoitukseen (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002). Bushwayn ja Reuterin (2004) mukaan ei-kokeelliset vertailut eri rikoksentorjuntaohjelmiin osallistuneiden ja ei-osallistuneiden välillä korostivat ihmisten omaa motivaatiota desistanssin onnistumisessa. Vertailut näyttivät, miten ohjelmiin osallistuneet ovat fundamentaalisesti mutta ei-havainnollistetulla tavalla erilaisia verrattuna heihin, jotka eivät osallistu ohjelmiin (Bushway & Apel, 2012).

Myös desistanssioptimismi vaikuttaa henkilön rikosuraan. Desistanssioptimismien käsitteellä tarkoitetaan yksilön ymmärrystä omasta tulevasta rikosurasta ja ehkä myös omista kyvyistä ja haluista integroitua sosiaalisiin siteisiin (Kivivuori ym. 2018, s. 208).

2.3.2 Yhteiskunnalliset toimenpiteet ja desistanssi

Uudemmassa tutkimuksesta yhteiskunnallisten toimenpiteiden vaikutuksesta desistanssiin voidaan vetää joitain tämän prosessiarvioinnin analyysille hyödyllisiä loppupäätelmiä.

Interventiot ovat todennäköisemmin tehokkaita, kun niissä kunnioitetaan asiakkaita ja kannustetaan itsemääräämisoikeutta, sillä desistanssi on osittain oman toimijuuden löytämistä. Tämä tarkoittaa, että rikollisten 'työstämisen' sijaan kannattaa mieluummin työskennellä heidän kanssaan. (McCulloch, 2005; McNeill, 2006). Koska desistanssi on yksilöllinen ja subjektiivinen prosessi, tulee interventioiden myös huomioida tekijät, jotka liittyvät identiteettiin ja ihmisten erilaisuuteen. Toimenpide ei voi olla täysin sama kaikille. (Weaver & McNeill, 2010.) Tämän lisäksi desistanssia tavoittelevien interventioiden ei tule ainoastaan keskittyä myöskin hyvin tärkeään työntekijöiden ja asiakkaiden suhteeseen, vaan myös asiakkaiden ja heidän omien läheistensä suhteeseen. (McNeill, 2006; Burnett & McNeill, 2005.) Viimeiseksi interventioiden tulee yksilöiden henkilökohtaisten resurssien ja taitojen lisäksi keskittyä lisäämään asiakkaiden sosiaalista kapitaalia sekä mahdollisuuksia käyttää uusia taitojaan ja muodostaa identiteettiään käytännössä (esimerkiksi työntekijänä) (McNeill & Whyte, 2007; Farrall, 2002).

2.4 Aggredi

2.4.1 Aggredin kehitystausta

HelsinkiMissio on toiminut sosiaalialan järjestönä jo yli 130 vuotta, päätavoitteinaan vähentää köyhyyttä ja yksinäisyyttä keinonaan kansalaistoiminta (HelsinkiMissio, 2017). Aggredi toimii HelsinkiMission alaisena hankkeena.

Aggredin, alun perin nimeltään Aikalisä, kehitys alkoi Helsingissä vuonna 2004. Sekä HelsinkiMission että valtion edustajat halusivat löytää keinoja puuttua erään väkivaltarikoksia

tehneen nuorisoryhmän toimintaan. Projektin puitteissa tehtiin yksilötyötä sekä tekijöiden että uhrien parissa. Kun tarpeiden huomattiin olevan suurempia ja asiakkaiden ongelmat odotettua monimuotoisempia, haettiin jatkohanketta, josta muodostui vielä tänäkin päivänä toimiva Aggredi-hanke. (Kekki & Salakka, 2012, s. 8.) HelsinkiMission Aggredi käynnistettiin vuonna 2006. Hankkeen takana oli ajatus tarjota kumppanuuteen perustuvaa hoidollista työtä henkilöille, joita valtion palvelut muuten ohjaisivat paikasta toiseen. Kohderyhmään kuuluvat heikon motivaation omaavat ja vaikeasti tavoitettavat henkilöt. Rajauksena kohderyhmälle vedettiin se, että asiakaskuntaan kuuluisi ainoastaan kodin ulkopuolista väkivaltaa tehneet (tai sellaista suunnittelevat) henkilöt. Seksuaalirikokset ja lähisuhdeväkivalta eivät kuulu Aggredin hoidon piiriin. (Kekki & Salakka, 2012, s. 6-7.) Aggredin ikärajaa nostettiin toimintavuodeksi 2016, jolloin aikaisempi 18–39 vuoden ikärajaus laajennettiin 18–49 vuotiaisiin. Ikärajan nostoa perusteltiin osittain kumppaneille lähetetyn kyselyn tuloksilla, jossa toivottiin ikärajan nostoa.

Aggredi-hanke lasketaan tertiääriseen rikoksentorjunnan piiriin. Brantingham ja Faust (1976) ovat kehittäneet rikollisuuden torjuntakeinojen kolmijaottelun. Primaarinen rikoksentorjunta sisältää esimerkiksi aluesuunnittelua ja yleistä sosiaalipolitiikka ja kohdistuu kaikkiin ihmisiin. Sekundaarinen rikoksentorjunta pyrkii puolestaan vähentämään rikollisuuden riskiä lasten ja nuorten riskiryhmissä. Tertiäärinen rikoksentorjunta, kuten Aggredi, kohdistuu jo tiedettyihin rikostentekijöihin ja tavoittelee vähentämään uusintarikollisuutta. (Kivivuori ym., 2018, s. 345.)

2.4.2 Intervention luonne

Aggredin asiakkaat ohjautuvat hankkeen piiriin pääasiallisesti viranomaisten kautta. Yksilötyöskentely tapahtuu kahden työntekijän ohjauksella. Työmuodolla ei ole tiettyä struktuuria tai ohjeita siitä syystä, että eri asiakkaiden resurssit ja taustat ovat erilaisia. Tämä on vahva poikkeus monista muista rikoksentorjuntaohjelmista, joissa yleensä työskennellään tietyn aikaisemmin päätetyn rakenteen mukaan. Aggredin keskeisten periaatteiden noudattamista lukuun ottamatta työskentely ja työskentelymetodit kehittyvät ja etenevät täysin asiakkaan tarpeiden ja halujen mukaan. Työskentelyyn voi liittyä keskustelun lisäksi käytännön apua. Aggredin periaatteisiin kuuluvat avoin kohtaaminen, avoin dialogi,

tuomitsemattomuus, vapaaehtoisuus ja asiakkaan oman totuuden kunnioittaminen (sosiaalisen konstruktionismin viitekehys).

2.4.3 Toimijateoria: sosiaalinen konstruktionismi

Aggredin asiakastyössä käytetään pohjana sosiaalisen konstruktionismin teoriaa. (Kekki & Salakka, 2012, s. 22.) Sosiaalinen konstruktionismin perusajatus on se, että rakennamme ja muokkaamme itse sosiaalista todellisuuttamme, esimerkiksi kielen avulla. Aggredissa sosiaalisen konstruktionismin viitekehys peilaantuu siinä, että asiakkaan nähdään rakentavan ja määrittelevän omaa todellisuuttaan vuoropuhelussa työntekijöiden kanssa (Kekki & Salakka, 2012, s. 22).

Sosiologinen tausta

Sosiaalisen konstruktionismin muotoutumisesta eri sosiaali- ja ihmistieteissä ja siihen myötävaikuttaneista teorioista ja tahoista on eri näkemyksiä. Jo 1900-luvulla monesta muusta asiasta erimielisiä olleet Kant, Nietzsche ja Marx olivat samaa mieltä siitä, että tieto on ainakin osittain ihmisen ajattelun tuotetta eikä ainoastaan ulkoisiin faktoihin pohjautuvaa. Monet sosiologit ottivat kantaa tähän teemaan 1900-luvun alussa tiedonsosiologian (*sociology of knowledge*) kautta. Tiedonsosiologia pohtii sitä, miten ja minkälaista tietoa sosiokulttuuriset voimat kehittävät. (Burr, 2003, s. 12.) Vuonna 1943 George Herbert Mead perusti käsitteen symbolinen interaktionismi teoksessaan *Mind, Self and Society*. Symbolisen interaktionismin mukaan ihmiset muokkaavat omaa sekä muiden ihmisten identiteettiä jokapäiväisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Samantapaisen ajattelutavan omaksuivat etnometodologit 1950- ja 1960-luvulla yrittäen ymmärtää niitä prosesseja, joiden kautta ihmiset rakentavat ja ymmärtävät sosiaalista elämää. Suurimman sosiologisen kontribution sosiaaliseen konstruktionismiin antoivat kuitenkin Peter Berger ja Thomas Luckmann vuonna 1966, kun he julkaisivat teoksen *The Social Construction of Reality*. (Burr, 1995, s. 9-10.) Bergerin ja Luckmannin mukaan tiedonsosiologia oli alkuperäisessä muodossaan ongelmallinen, ja he kokivat, että heidän täytyi poiketa tiedonsosiologian perinteisestä koulukunnasta. Syynä tähän oli muun muassa se, että tiedonsosiologian oli keksinyt saksalainen filosofi Max Scheler 1920-luvulla. Bergerin ja Luckmannin mukaan se, että tiedonsosiologia syntyi tietyn saksalaisen älyllisen historian pisteessä ja filosofisessa kontekstissa, aiheutti sen, että ala oli leimattu sen

spesifin älyllisen tilanteen ongelmilla, joista se oli noussut. Varsinkin amerikkalaiset sosiologit eivät kiinnittäneet suurta huomiota tiedonsosiologiaan, sillä heidän intresseissään eivät olleet samat ongelmat. (Berger & Luckmann, 1966, s. 3-4.)

Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen

Bergerin ja Luckmannin *The Social Construction of Reality* (1966) (suom. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen) on systemaattinen, teoreettinen tutkielma tiedonsosiologiasta. Teoksen perustavanlaatuisen tarkoitus on tuoda esiin, että todellisuus on sosiaalisesti rakennettu ja että tiedonsosiologian tulee analysoida niitä toimintoja, jossa tämä prosessi tapahtuu. (Berger & Luckmann, 1966, s. 1.) He näkivät, että ihmiset rakentavat jatkuvasti sosiaalista maailmaa, josta sitten muodostuu se todellisuus, joihin heidän täytyy vastata. Vaikka ihmiset siis muodostavat sosiaalisen maailman, eivät he voi muokata sitä millaiseksi vain; jo syntyessämme on maailma muodostettu edelläkävijöidemme toimesta ja tämä maailma ottaa objektiivisen todellisuuden statuksen sekä nyt että meidän aikamme jälkeen. Berger ja Luckmann identifioivat kolme eri aspektia tähän kiertokulkuun. (Burr, 2003, s. 185.)

Voidaan sanoa, että ihmisellä on tietty luonne, mutta on merkityksellisempää sanoa, että ihminen rakentaa oman luonteensa, tai yksinkertaisemmin: ihminen tuottaa itsensä. (Berger & Luckmann, 1966, s. 49.) Kiertokulkuun kuuluu ulkoistaminen, objektivoiminen ja sisäistäminen. Tätä kiertokulkua pohjustaa ihmisten taito luoda symboleja tai merkkejä, asioita, joiden merkitys ulottuu nykyisyyden yli. Esimerkiksi veitsi voi symbolisoida suuttumusta tai aggressiota myös tilanteissa tai hetkissä, jolloin veistä ei käytetä aggressiivisen käyttäytymisen yhteydessä. Myös kieli on järjestelmä merkkejä, jonka kautta voimme esittää tapahtumia. Kielen kautta voimme ulkoistaa henkilökohtaisia kokemuksiamme muille. Ulkoistaminen on mahdollista koska voimme kiinnittää tarkoitusta tai sisältöä eri objekteihin (esimerkiksi veitseen) ja muuttaa ne merkityksiksi. Esimerkiksi veitsi voi siis olla suuttumuksen objektivointi ja sitä voidaan käyttää muiden ihmisten toimesta väkivallan 'merkinä' muissa tilanteissa. Sanat ja eleet ovat myös objektivointeja, sillä nekin ilmaisevat ja ulkoistavat merkitystä samalla tavalla ja niitäkin voi käyttää monessa eri paikassa moneen eri aikaan. Kielen, kulttuurin ja merkitykset sisäistämme jo lapsina sosialisoinnin kautta ja edelleen tuotamme ja vahvistamme omaa todellisuuttamme. (Burr, 2003, s. 185-186.)

2.5 Aiempi tutkimus

2.5.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Aiemman tutkimuksen hakemisessa pyrin toteuttamaan systemaattista hakutapaa, joka ei kuitenkaan tuottanut omaan tutkimukseeni nähden soveltuvia tuloksia. Systemaattisella haulla tarkoitetaan sitä, että eksplikoidaan haun kriteerit, lausekkeet, ulossulkemiset ja hakukoneet. Kun haun eri vaiheet ja rajaukset ovat selkeästi esitetty, voidaan haku toistaa jonkun toisen toimesta. Systemaattisessa kirjallisuushaussa vältetään väärin johtopäätösten syntyä määrittelemällä kirjallisuuden haulle selkeät kriteerit. (Danielsson & Mäenpää, 2012, s. 8.) Parhaat hakutulokset sain suorittamalla haun Google Scholarilla tietyllä hakusanayhdistelmällä. Hakuun kuului vuodesta 2000 eteenpäin julkaistut artikkelit. Artikkelin otsikossa täytyi olla sana evaluation sekä joko violence, violent, "street violence" tai "violent offender". Artikkelin otsikossa ei saanut olla sanoja sexual, sex, domestic, "intimate partner" tai family. Näillä hakukriteereillä sain Google Scholarista 28 tulosta, joista 7 liittyivät aiheeseeni. Kaikki artikkelit olivat englanninkielisiä ja käsittelivät jotain väkivaltarikollisille suunnattua ohjelmaa tai toimenpidettä. Tuloksista löytyi kuitenkin lähinnä tilastollista vaikuttavuusarviointia, joka ei sovellu taustakirjallisuudeksi tekemälleni kvalitatiiviselle tutkimukselle.

2.5.2 Aiempi tutkimus Aggredista

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, nykyisen Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkijat Aaltonen ja Hinkkanen tekivät vuonna 2014 julkaistun vaikuttavuusarvioinnin Aggredi-hankkeesta. Tutkimus pyrki arvioimaan hankkeen asiakkaiden uusimisrikollisuutta ohjelman eri asiakasryhmissä sekä verrokkiryhmässä. Aggrediin osallistumisen satunnaistaminen ei ollut mahdollista ja sen takia arviointitutkimus toteutettiin rekisteriaineistosta kaltaistetulla verrokkiryhmällä, joiden henkilöt olivat rikostaustan, sukupuolen ja iän perusteella keskimäärin samanlaisia kuin Aggredin asiakkaat. Ohjelman eri arvioidut asiakasryhmät olivat kaikki henkilöt, joille tarjottiin Aggrediin osallistumista (N=141), kaikki henkilöt, jotka aloittivat ohjelman (N=97) ja kaikki, jotka suorittivat ohjelman loppuun asti (N=24). Ohjelman suorittaminen loppuun määriteltiin sen mukaan, miten asiakasprosessi oli Aggredin mielestä päättynyt. Kolmasosa niistä henkilöistä, joille

asiakkuutta tarjottiin, ei päätynyt ohjelmaan. Ohjelman aloittaneista henkilöistä vain neljäsosa suoritti sen loppuun asti. Tutkimusaineiston taustamuuttujien perusteella ei voida vetää johtopäätöstä siitä, olisivatko ohjelman keskeyttäneet henkilöt rikosalttiimpia kuin ohjelman läpikäyneet. (Aaltonen & Hinkkanen, 2014.)

Ne henkilöt, jotka päättivät ohjelman onnistuneesti, uusivat rikoksiaan huomattavasti harvemmin kuin he, jotka keskeyttivät ohjelman. Tutkimuksessa havaittiin myös, että henkilöt, jotka olivat käyneet tapaamisissa enemmän kuin kymmenen kertaa, uusivat rikoksia harvemmin kuin he, jotka olivat käyneet tapaamisissa harvemmin. Ohjelman onnistuneesti läpikäyneet asiakkaat olivat käyneet tapaamisissa keskimäärin 20 kertaa, kun muissa tarkastelluissa ryhmissä käyntimäärä oli noin viisi kertaa. Voidaan siis olettaa, että ohjelmaan vahvasti kiinnittyneet henkilöt uusivat rikoksiaan harvemmin. Ohjelman tulokset voidaan lukea positiiviseksi (75 % läpikäyneistä eivät uusineet rikoksia seurantajaksolla), mutta siihen liittyy myös hankkeen keskeisin haaste: suuri osa aloittaneista eivät suorita ohjelmaa loppuun asti. Ohjelman keskeyttäneiden uusimisrikollisuus on korkea. Kun kaikkia Aggredin aloittaneita henkilöitä verrattiin verrokkiryhmään, ei voitu havaita eroa rikosten uusimisessa. Tämä johtui keskeyttäneiden uusintarikollisuuden määrästä. (Aaltonen & Hinkkanen, 2014.)

Vaikuttavuusarvioinnin ongelmaksi nousi kontrolliryhmän epämääräisyys, sillä se ei todennäköisesti ollut yhtä väkivalta-altis kuin Aggredin asiakasryhmä. Kontrolliryhmässä olisi tämän lisäksi voinut olla enemmän muuttujia. Toisaalta hankkeen muuttuvuuden vuoksi hanketta olisi hankala arvioida, vaikka yllä mainittua kontrolliryhmän ongelmaa ei olisi.

Laine ja Tuominen (2012) ovat Tietokeskuksen artikkelia varten haastatelleet kuutta Aggredin asiakasta. Haastatteluista ei ole tehty systemaattista analyysia, vaan artikkelissa esitellään vain haastateltavien lausuntoja. Viidellä haastateltavalla oli väkivaltarikoksia taustalla, kuudennella väkivaltafantasioita. Haastateltavat ilmaisivat rikollisen elämän muodostuneen taakaksi ja halusivat pyrkiä toisenlaiseen elämään. Monet olivat itse olleet väkivallan uhreja jo lapsina ja muuttuneet uhreista tekijöiksi myöhemmällä iällä. Väkivallan käyttö saattoi olla instrumentaalista esimerkiksi velkojen perinnässä mutta myös oman impulsiivisuuden tulosta spontaaneissa tilanteissa. Aggredin työntekijät olivat esitelleet haastatteliijoille ”koukutuksen” käsitteen, mikä tarkoitti asiakkaiden motivaation löytämisen jostain tietystä asiasta, esimerkiksi halusta perhe-elämään tai päihteettömään elämään. Haastateltavat nostivat esiin, että Aggredissa työskentely elämän suunnan muuttamiseksi on mahdollista, toisin kuin

viranomaisten kanssa. Aggredissa pyritään ymmärtämään omaa elämäntilannetta ja työskentelyn aikana löydetään myös käännekohtia, minkä jälkeen halu muutokseen on lähtenyt käyntiin. Vankilakokemus oli kaikille haastateltaville tällainen käännekohta. Haastateltavat kertovat, että työntekijät eivät tuomitse eivätkä valvo ja toimivat keskustelukumppaneina. Haastattelijat vetävät loppupäätöksen, että vahva motivaatio on tarpeellinen, jotta Aggredi toimisi asiakkaan kohdalla väkivaltaa vähentävänä. Vahvan motivaation omaavalla asiakkaalla Aggredin prosessi on tehokas. Asiakkaat välttävät nykyään sellaisia paikkoja, joissa tietävät olevan mahdollisuus väkivaltaiseen tilanteeseen, ja he ovat vaihtaneet pois vanhat ystäväpiirinsä. Retkahtamisen vaara on kuitenkin aina olemassa, ja tuolloin on tärkeää, että on paikka, jossa muutosta voi työstää ja missä saa tarvittaessa myös uuden mahdollisuuden.

2.5.3 Laadullinen tutkimus kriminologisessa arviointitutkimuksessa

Kvalitatiivista tutkimusta on tehty kriminologisessa arviointitutkimuksessa niukasti. Sampson, Winship & Knight (2013) painottavat, että kriminologisen kvantitatiivisen arviointitutkimuksen rinnalle tarvitaan kvalitatiivisin menetelmin tehtyä arviointitutkimusta. Toimenpiteen mekanismien tunteminen on tärkeää, muun muassa sen takia, että toimenpidettä voidaan soveltaa erilaisissa ympäristöissä. Myös Pawson ja Tilley (1994, s. 292) korostavat, että kvasikokeellisen ajan kriminologisessa arviointitutkimuksessa on tultava päätökseen ja on aika alkaa tutkia niitä mekanismeja ja konteksteja, joiden sisällä jonkin arvioinnin tulos on todettu. On siis ymmärrettävä, miksi ja missä ympäristössä ohjelmat vaikuttavat yksilöihin, ennen kuin toimivuudesta voidaan vetää loppupäätöksiä. Esimerkiksi Padgett, Bales ja Blomberg (2006) tutkivat, kuinka rikolliset itse kokivat sähköisesti valvotun ulkonaliikkumiskiellon, ja käyttämällä laadullisia metodeita tutkijat saivat paremman ymmärryksen siitä, olivatko sanktiot yhdelle ryhmälle kovempia kuin toiselle. Tuloksilla oli hyötyä kriminaalipolitiikalle sekä -teorialle. Pelikan (2009) tutki rikoslain vaikutuksia uhrin ja tekijän sovitteluissa perheväkivaltatapauksissa ja esitti havainnoimalla sekä prosessin eri osapuolia haastatteleamalla, millainen olisi sovitteluissa 'ideaalinen' prosessi yhdistämällä kaikkien osapuolien näkökulmat. Tutkittaessa tapahtumaketjuja ja prosesseja, jotka suureksi osaksi sisältävät ihmisten välistä vuorovaikutusta, ei voi sivuuttaa laadullista tutkimusta.

2.6 Tutkimuskysymykset

Prosessiarvioinnilla pyritään selvittämään, noudatetaanko toimenpiteen suunnittelua käytännössä ja minkälaisen mekanismien kautta toimenpide vaikuttaa. Tässä tutkielmassa haastattelen Aggredin pitkäaikaisia asiakkaita ja sen lisäksi teen yhden ryhmähaastattelun Aggredin työntekijöille. Osa haastattelu- ja tutkimuskysymyksistä ovat samoja sekä pitkäaikaisille että lyhytaikaisille asiakkaille ja työntekijöille, jotta vertailu olisi mahdollista. Vaikka oma aineistoni koostuu pitkäaikaisten asiakkaiden haastatteluista, olen turvallisuussyistä läsnä myös lyhytaikaisten asiakkaiden haastatteluissa. Lyhytaikaisten asiakkaiden haastatteluiden keskiössä ovat asiakkaiden motivaatio ja odotukset. Pitkäaikaisten asiakkaiden kohdalla keskiössä ovat motivaatio ja kokemus. Tärkeää on saada selville, minkälaisen toimien kautta ohjelma on tai ei ole toiminut asiakkaiden väkivaltaisuuteen. Tehty vaikuttavuusarviointi on myös vaikuttanut haastattelukysymyksiin. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Minkälainen Aggredin toiminta on käytännössä suhteessa suunnitteluun, periaatteisiin ja tavoitteiden asetteluun (eli ideaalimuotoon)?

Minkälaista Aggredin toiminta on työntekijöiden kertomana verrattuna asiakkaiden kertomaan?

Minkälaisen mekanismien kautta Aggredin toiminta vaikuttaa asiakkaan elämäntilanteeseen?

3 Aineisto ja menetelmät

Kuten prosessiarvioinneissa on tapana, on aineiston keräys toteutettu kvalitatiivisin menetelmin. Aggredin työntekijöitä on haastateltu yhdessä (1) ryhmähaastattelussa ja Aggredin asiakkaita haastateltu kuudessa (6) yksilöhaastattelussa. Haastattelut on suoritettu teemahaastattelun (tai puolistrukturoidun haastattelun) menetelmällä. Aineiston vahvin fokus on yksilöllisissä asiakashaastatteluissa, joissa on haastateltu Aggredin pitkäaikaisia asiakkaita. Aineisto on koodattu Atlas-ohjelmalla kvalitatiivisen temaattisen analyysin menetelmällä. Analyysissa on käytetty laadulliselle kriminologialle tavallista faktanäkökulmaa. Koska kyseessä on prosessiarviointi, on faktanäkökulma erityisen perusteltu. Analyysi-osuudessa esittelen myös tilastollista tietoa Aggredin asiakaskunnasta. Ennen varsinaisen aineiston esittelyä, on luettavissa lyhyt esitys Aggredin asiakaskunnasta.

3.1 Aggredin asiakaskunta

Alla esitetty taulukko 1 on Aggredin kirjaamien tilastollisten tietojen pohjalta tehty. Tilastojen puutteellisuuden vuoksi niistä ei voi vetää kokonaisvaltaisia johtopäätöksiä.

Taulukko 1 Aggredin asiakasvirtaus (Aggredin yksityiset tilastot 2018)

	Nykyiset asiakkuudet	Päättäneet asiakkuudet	Keskeyttäneet	Tulevat
Tilastot ajalta	Lokakuu 2018	Tammikuu 2013 - lokakuu 2018	2006 - huhtikuu 2018	Lokakuu 2018
Määrä	35 kpl	256 kpl	208 kpl	26 kpl
Keskimääräinen ikä aloittaessa	29.4 vuotta	28.7 vuotta**	26.8 vuotta****	30.7 vuotta*****
3 käyntiä tai vähemmän	17%	19%	100%	
10 käyntiä tai enemmän	54%	42%		
Keskimääräinen käyntimäärä	18.5 käyntiä	10.5 käyntiä***		
Asiakassuhteiden keskimääräinen kesto	12.2 kuukautta*	5.6 kuukautta***		

3

Taulukosta 1 ilmenevät tiedot ovat päivitetty syksyllä 2018. Hanke käynnistettiin vuonna 2006 ja päättäneiden asiakassuhteiden tiedot alkavat vuodesta 2013, joten kokonaisasiakasvirtauksen tietoja ei ole saatavilla, mikä heikentää tilastojen käytettävyyttä. Päättäneiden asiakkuuksien lisäksi taulukosta ilmenee tiedot keskeyttäneistä (208 kpl),

³ *11 puuttuvaa arvoa

**7 puuttuvaa arvoa

***1 puuttuva arvo

****100 puuttuvaa arvoa

*****12 puuttuvaa arvoa

tulevista (26 kpl) sekä nykyisistä (35 kpl) asiakkaista. Päättäneet asiakassuhteet ovat sellaisia, joiden päätöksestä työntekijöillä on ollut tieto. Toisin sanoen asiakas, joka on käynyt vain muutaman kerran ja päättää sitten erinäisistä syistä lopettaa (esimerkiksi siirtyy jonkin toisen hoidon piiriin), on merkitty päättäneeksi asiakassuhteeksi. Keskeyttäneet asiakassuhteet ovat sellaisia lyhyitä asiakassuhteita, joissa on sovittu Aggredin aloittamisesta, mutta asiakas jättää ilmoittamatta tulematta esimerkiksi toiselle tai kolmannelle sovitulle tapaamiselle. Vastuu nykyisistä asiakkaista jakautuu suhteellisen tasapuolisesti työntekijöiden kesken. Hankkeen vastaavalla työntekijällä on vähemmän asiakkaita kuin muilla asiantuntijoilla. Yksi työntekijä on aina vastuuhenkilönä, ja toinen työntekijä toimii työparina. (Aggredin yksityiset tilastot, 2018).

3.2 Aineisto

Taulukko 2 Datataulukko haastateltavista asiakkaista

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Ikä	30-34	30-34	20-24	25-29	35-29	25-29
Kumppani	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Lapsia	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä
Suorittaako tuomiota	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä, vankeustuomio	Ei
Työ/opiskelu	Opiskelee	Opiskelee	Töissä	Töissä		Opiskelee
Päihneiden ongelmakäytön taustaa	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä
Asiakkuuden kokonaiskesto	4-5 vuotta	1-2 vuotta	3-4 vuotta	1-2 vuotta	1-2 vuotta	2-3 vuotta
Haastattelun kesto	1 tunti	1 tunti	1 tunti 10 min	1 tunti	1 tunti 45 min	1 tunti 10 min
Haastattelun ajankohta	Kesäkuu 2018	Kesäkuu 2018	Kesäkuu 2018	Kesäkuu 2018	Kesäkuu 2018	Syyskuu 2018

Aineisto kerättiin keväällä, kesällä ja syksyllä 2018 ja se koostuu yhdestä Aggredin työntekijöiden ryhmähaastattelusta sekä kuudesta Aggredin pitkäaikaisen asiakkaan yksilöhaastatteluista (taulukko 2). Ryhmähaastattelun kesto on lähes 120 minuuttia ja yksilöhaastattelut kestävät noin 60 minuuttia, lukuun ottamatta yhtä poikkeusta, jolloin haastattelu kesti noin 105 minuuttia. Kaikki haastateltavat ovat olleet Aggredin asiakkaita yli vuoden. Joillakin haastateltavilla on ollut pidempi tauko asiakassuhteessaan. Kaikissa tapauksissa asiakassuhteiden kestot ovat taulukossa esitelty aktiivisen asiakkuuden kokonaiskeston mukaan. Asiakassuhteiden kestot on laskettu lokakuussa 2018, johon mennessä neljä haastateltavaa olivat lopettaneet asiakassuhteensa. Kaikki paitsi yksi haastateltava ovat väkivaltarikollisia. Tätä henkilöä ei ole koskaan tuomittu väkivaltarikoksesta, mutta hän on Aggredin asiakas vihanhallintaongelmansa johdosta. Vain yksi haastateltavista kärsi haastattelun hetkellä tuomiota, avovankilassa. Väkivaltarikoksia tehneet asiakkaat on tuomittu myös muista rikoksista.

Kaikki haastattelut on nauhoitettu ja litteroitu. Haastattelun nauhoittaminen tekee haastattelussa tapahtuvan vuorovaikutuksen analysoimisen ja tarkastelemisen mahdolliseksi ja uudelleen kuuntelemisen mahdollisuus tekee raportoinnista tarkempaa (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 15). Aggredin henkilökunta värväsi haastateltavat ja haastattelut toteutettiin Aggredin tiloissa Helsingin Sörnäisissä. Vankilassa haastattelemisen rajattiin käytäntönä aineistonkeruun ulkopuolelle, sillä haastattelijalle vieras tila sekä haastattelijan ja haastateltavan aseman epätasa-arvoisuus vankilaympäristössä voisi vaikuttaa haastattelun laatuun negatiivisesti. Voisi spekuloida, että haastattelijan ja haastateltavan eri sosiaalisten maailmojen kohtaaminen (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 36) korostuu vankilaympäristössä liikaa.

Haastateltavana ryhmänä oli kuusi Aggredin pitkäaikaista asiakasta. Pitkäaikaisilla asiakkailla on enemmän kokemusta Aggredin toimintatavoista. Oletus oli myös, että he todennäköisesti osaavat valottaa oman motivaation merkitystä ohjelmassa pysymiseen, mikä on yksi tärkeistä osa-alueista tässä prosessiarvioinnissa. Pitkäaikaisten asiakkaiden ryhmä oli myös huomattavasti helpommin tavoitettavissa kuin esimerkiksi keskeyttäneiden. Kauan ohjelmassa pysyneet asiakkaat olivat myös halukkaita kertomaan omista kokemuksistaan hankkeen parissa. Tämän tutkielman lisäksi toinen opiskelija teki prosessiarvioinnin haastattelemalla Aggredin uusia asiakkaita, minkä ansiosta eri aineistomme tekivät lyhyt- ja pitkäaikaisten asiakkaiden näkemysten vertailun mahdolliseksi. Eri tutkimusmenetelmien ja -aineistojen sekä useiden eri tutkijoiden hyödyntäminen kvalitatiivisissa tutkimuksissa on keino, jonka kautta pyritään parantamaan tutkimusta ja sen validiteettia. Tätä kutsutaan laadullisessa menetelmäkirjallisuudessa triangulaatioksi (Flick, 2009; Seale, 1998). Sekä pitkä- että lyhytaikaisten asiakkaiden haastattelemisen ja työntekijöiden haastattelemisen asiakashaastattelujen lisäksi on datan triangulaatiota (*data triangulation*) (Seale, 1998). Olimme turvallisuussyistä läsnä toistemme haastatteluissa, joka puolestaan on tutkijoiden triangulaatiota (*investigator triangulation*) (Seale, 1998). Olemme luonnollisesti keskustelleet haastatteluista toistemme kanssa, mikä on mahdollistanut uusien näkökulmien saamisen, ja siksi molempien läsnäolo voidaan nähdä triangulaationa. Molempien läsnäolon johdosta saatan aineiston keräyksen kuvauksessa ajoittain käyttää me-muotoa.

On mahdollista, että aineisto saturoituu ennen suunnitellun haastattelumäärän tekemistä. Haastatteluissa ei tuolloin enää tule uutta informaatiota siten, että uudet haastattelut johtaisivat uusien koodien (luokittelujen) soveltamiseen aineistossa (Kivivuori ym., 2018, s. 102).

Empiirisessä metodologisessa tutkimuksessa, jossa tutkijat haastattelivat yhteensä 60 naispuolista seksityöntekijää kahdessa eri maassa, oli tuloksena hyvinkin nopea saturaatio. Karkeampien teemojen kohdalla analyysi saturoitui jo kuuden haastattelun kohdalla. He antoivat suosituksen, että kohderyhmän ollessa kulttuurisesti yhtenäinen, riittää yleensä 12 haastattelua. (Kivivuori ym., 2018, s. 102–103.) Laadullisessa kriminologiassa haastateltavat ovat usein suhteellisen yhtenäinen ryhmä tutkimuksesta riippumatta ja useimmiten haastatteluja tarvitaan sitä vähemmän, mitä yhtenäisempi tutkittava ryhmä on (Kivivuori ym., 2018, s. 103). Tässä prosessiarvioinnissa teemat ovat suhteellisen suuria ja haastateltavat relatiivisen yhtenäinen ryhmä, ja päädyin siten kuuteen asiakashaastatteluun.

Ensimmäisessä lomakkeessa⁴ haastateltavat saivat pisteyttää omaa väkivaltaisuuttaan asteikolla 1–10 (1 = ei ollenkaan väkivaltaisuutta, 10 = erittäin paljon väkivaltaisuutta) eri elämänvaiheissa (liite 4). Toisessa lomakkeessa heidän tuli arvioida vaikeuksien määrää omassa elämässään asteikolla 1–10 (1 = ei ollenkaan ongelmia, 10 = erittäin paljon ongelmia) eri elämänvaiheissa (liite 5). Loin lomakkeiden perusteella itse aikajanat Excelin avulla, jotka voi nähdä neljännen kappaleen alussa (kuvio 1a ja kuvio 1b). Lomakkeessa mainitut elämänvaiheet olivat lapsuus (0–12 vuotta), nuoruus (13–18 vuotta), aikuisuus (18 ikävuodesta eteenpäin), hetki juuri ennen Aggredin aloittamista, tämä hetki sekä tulevaisuus. Tulevaisuuden kohdalla asiakkaiden tuli pisteyttää esimerkiksi oma väkivaltaisuutensa sen suhteen, miten he näkivät sen omassa tulevaisuudessaan. Oman väkivaltaisuuden sekä elämän vaikeuksien arvioiminen on hyvin subjektiivista, ja asiakkaita ohjeistettiin täyttämään lomake oman näkemyksensä mukaisesti riippuen esimerkiksi siitä, mitä he kokivat väkivallan käytöksi tai mitä he kokivat vaikeudeksi elämässä. Tärkeintä oli saada mukaan asiakkaan oma subjektiivinen kokemus ja sen muutokset. Asiakkaat täyttivät lomakkeet aina haastattelun päätteeksi, minkä johdosta on mahdollista, että haastattelun aiheet ovat vaikuttaneet haastateltavien arvosteluun. Lomakkeiden täyttäminen heti kättelyssä ei kuitenkaan olisi tuntunut luontevalta. Haastattelutilanteessa on haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutuksen kannalta hyvä aluksi keskustella helpommista aiheista ja vähittäin siirtyä mahdollisiin sensitiivisempiin ja henkilökohtaisempiin asioihin. Lomakkeiden lisäksi täytin

---

⁴ Alun perin suunnitelmalla oli haastattelun päätteeksi pyytää asiakkaita arvioimaan omaa väkivaltaisuuttaan ja elämäntilannettaan piirtämällä aikajana elämästään. Toteutin tätä ideaa kolmen ensimmäisen haastattelun ajan. Haastateltavat kommentoivat tehtävää hankalaksi, ja eräs asiakas ehdottikin, että numeerinen arviointi olisi helpompaa. Päätimme vaihtaa menetelmää kesken haastatteluprosessin, ja vaihdoimme tehtävän luonnetta. Kävin tapaamassa kolmea ensimmäistä haastateltavaa Aggredin tiloissa uudemman kerran, ja pyysin heitä täyttämään uudelleenmuotoillut lomakkeet.

haastattelujen aikana jokaisesta asiakkaasta strukturoidun lomakkeen, johon täytin asiakkaan iän, sukupuolen, asiakassuhteen keston, suorittaako tuomiota (jos, mitä), onko kumppania tai lapsia, asuintilanne, työtilanne, yhteiskunnallisten tukien käyttö, päihteiden käyttö, päihteiden ongelmakäyttö sekä rikostausta (nämä tiedot ilmenevät aikaisemmin esitellyssä datataulukossa, taulukko 1). Asiakassuhteen keston varmistin vielä myöhemmin hankkeen työntekijöiltä. Haastateltavat esitellään tässä työssä koodein A1-A6.

Virallisen työntekijähaastattelun ja asiakashaastatteluiden lisäksi haastattelimme kahta Aggredin työntekijää uudemman kerran joulukuussa 2018 täydentääksemme tietoja tietyistä osa-alueista. Näihin kuului esimerkiksi tarkennukset asiakasdatasta. Tällä haastattelulla ei ollut runkoa eikä sitä ole litteroitu, vaan haastattelusta saatuja tietoja on käytetty tarkentamaan ja selventämään joitakin kohtia Aggredia käsittelevässä tekstissä.

3.3 Menetelmä

Teemahaastattelun menetelmässä haastattelu etenee tiettyjen teemojen puitteissa, jotka tutkija on etukäteen määritellyt. Menetelmä on valittu muun muassa sen takia, että se on soveltuva sekä sensitiivisten aiheiden käsittelemiseen, että sellaisten aiheiden käsittelemiseen, joista haastateltava ei ole tottunut puhumaan. (Hirsjärvi & Hurme, 1985, s. 35.) Vaikka prosessiarvioinnissa kyse on itse hankkeen toimivuudesta, on asiakkaan rikostausta vääjäämättä haastattelutilanteissa läsnä. Puolistrukturoitu haastattelu jättää myös asiakkaalle tilaa itse ohjata keskustelua hänelle keskeisiin aiheisiin, samalla kun teemat auttavat haastattelijaa pysymään niissä asioissa, joita on alun perin suunniteltu haastatteluissa käsiteltävän.

Muissa kielissä kuin suomessa ei teemahaastattelusta käytetä sanaa teema (esim. englanniksi *focused interview*). Suomen kielessä tähän on päädytty siitä syystä, että haastattelu keskittyy tiettyihin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 47.) Teemahaastattelu on toiselta nimitykseltään puolistrukturoitu haastattelu. Tätä nimitystä käytetään siksi, että haastattelun teemat ja aihepiirit ovat kaikille samat. Menetelmä on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelutapaa. (mt., s. 48.) Strukturoimattomassa haastattelussa haastateltava muokkaa haastattelun rakennetta, kun taas teemahaastattelussa jokin näkökanta on päätetty etukäteen, mutta ei kaikkea. (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 11). Teemahaastattelun pohjana

toimii tutkijan kehittämä teemarunko, jonka tuella haastattelija fokusoi eri etukäteen päätettyihin aihepiireihin.

3.3.1 Haastatteluiden toteuttaminen

Koska tutkimuksen vahvin fokus on asiakkaissa, toteutettiin työntekijöiden haastattelu yhdellä ryhmähaastattelulla. Prosessiarviointi voitaisiin myös toteuttaa haastattelemalla ainoastaan työntekijöitä, mutta tällöin riskinä on puolueettomuuden heikentyminen ja sen kautta tutkimustulosten vääristyminen. Työntekijöiden näkökulman mukaan ottaminen tutkimukseen on kuitenkin erittäin tärkeää ja mahdollistaa vertailun asiakkaiden ja työntekijöiden näkemysten välillä sekä osoittaa kahden eri ryhmän perspektiivien mahdolliset eroavaisuudet (ja yhtäläisyydet). Työntekijähaastattelun mukaan ottaminen vahvistaa myös tutkimuksen validiteettia jo aiemmin mainitun triangulaation kautta. Työntekijöiden ryhmähaastattelu on myös perusteltua siitä syystä, että kyseessä on luonnollinen ryhmä. Asiakashaastattelut toteutettiin yksilöllisesti pääasiassa sen riskin eliminoimiseksi, että useampien asiakkaiden läsnäolo vaikuttaisi haastateltavien vastauksiin ja puheenaiheisiin: ryhmähaastattelu uhkaisi tutkimuksen validiteettia. Koska Aggredi on yksilötyötä, simuloi haastattelutilanne tavanomaista asiakastyötä ja on siten luonnollisempi tilanne haastateltavalle. Haastattelutilanteen luonnollisuutta oli tarkoitus lisätä myös sillä, että haastateltavan oma työntekijä oli haastattelun alussa paikalla, kun kävimme läpi tutkimuksen tarkoitusta sekä tiedoksiantolomaketta.

Ryhmähaastattelut ja yksilöhaastattelut tuottavat toisiinsa verrattuina hyvinkin erilaista tietoa (Alasuutari, 2011, s. 151). Teemahaastattelussa nostetaan esille haastateltavien omaa näkemystä maailmasta ja eri tilanteista (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 48), ja varsinkin sosiologin käyttäessä teemahaastattelun menetelmää yksilöhaastattelussa ja tiedustellessa asioita ihmisen yksityiselämästä keskittyy haastateltava helposti siihen, mitä juuri hän ajattelee asioista muista poiketen (Alasuutari, 2011, s. 151). Ryhmäkeskustelun tilanteessa, ja varsinkin luonnollisen ryhmän tapauksessa, ryhmän jäsenet soveltavat sitä tuttua vuorovaikutustilanteen kehystä, mitä he ryhmänsä vuorovaikutuksessa myös arkielämässä käyttävät. Tällöin yksilöön liittyvät poikkeavuudet ja subjektiiviset näkemykset huuhtoutuvat pois ja keskustelu kietoutuu siihen, mikä ryhmän jäsenille on yhteistä. (Alasuutari, 2011, 151-152.) Asiakkaiden suhteen tämä ryhmähaastattelun dynamiikka olisi ongelmallista, mutta työntekijöiden suhteen se on

hyväksyttävää ja jopa hyödyllistä. Ryhmähaastattelutilanteessa haastattelijan on nimittäin mahdollista kuulla ja nähdä niitä argumentaatorakenteita ja hahmottamistapoja, joiden puitteissa ryhmä menettelee ja ajattelee kulttuurisena ryhmänä (Alasuutari, 2011, s. 152), ja tämä voi tuottaa arvokasta tietoa työryhmän toimintatavoista.

Alasuutari painottaa luottamuksen rakentamista ja reaktiivisuuden vähentämistä validiteetin lisäämiseksi haastattelutilanteessa. Reaktiivisuuden vähentäminen kytkeytyy annettujen tietojen luotettavuuteen. Se tarkoittaa sitä, ettei tutkittaville suoraan esitetä hypoteeseja tai luoda odotuksia siitä, miten kysymyksiin tulisi vastata. Haastattelurungon teoriapitoisuus on haastattelijalle eksplisiittistä, mutta sen on tarkoitus olla haastateltavalle implisiittistä. (Alasuutari, 2011, s. 101-102.) Kysymyksienasettelun tulisi siis olla sellainen, ettei haastateltava aisti siitä, minkälaista vastausta häneltä odotetaan. Reaktiivisuuden vähentäminen näkyi tässä aineistonkeruussa myös siinä, että käytimme Helsingin yliopiston turvallisuuspäällikön antamia ohjeita siitä, miten haastattelutilanteessa tulisi käyttäytyä. Turvallisuuspäällikkö ohjeisti kriminologian maisteriseminaarilaisia siinä, millaisia asioita on hyvä ottaa huomioon, kun on tekemisissä erikoisryhmän kanssa. Valmistelemalla itseään hyvin haastattelutilanteeseen vähentää reaktiivisuuden mahdollisuutta itse tilanteessa.

Aineistojen ollessa eriluonteisia täytyy tämä vain ottaa huomioon aineiston tulkinnassa (Alasuutari, 2011, s. 153). Aineistojen eriluonteisuus ei estä niiden vertailevaa tulkintaa. Aineiston hyvyys tai huonous on riippuvainen niistä kysymyksistä, joihin yritetään saada vastauksia tulkitsemalla aineistoa. (Alasuutari 2011, s. 153.)

3.3.2 Teemarungot

Yksi tärkeimmistä suunnitteluvaiheista puolistrukturoitua haastattelumenetelmää käytettäessä on haastattelu-teemojen suunnittelu (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 66). Valmiit haastatteluissa käytettävät teemarungot voi kokonaisuudessaan nähdä liitteistä. Ensimmäinen teema on molemmissa teemarungoissa keskustelua avaava ja taustoittava. Haastattelutilanteessa yksinkertaiset ja laaja-alaiset avauskysymykset ovat tapa rakentaa luottamuksellista suhdetta haastateltavan ja haastattelijan välille. (Ruusu vuori & Tiittula, 2005, s. 41.) Työntekijöiden haastattelussa ensimmäinen teema on historia, jolloin haastattelussa lähdetään ensin kysymään työntekijöiden omia taustoja ja miten he ovat päätyneet Aggrediin töihin, ja tästä liikutaan kohti

hankkeen historiaa ja taustoja. Seuraavat teemat ovat järjestyksessä kohderyhmä, tavoite (ideaali), keinot (ideaali), käytäntö, ongelmat sekä haasteet ja tulevaisuus. Teemat tavoite ja keinot käsittelevät sitä, mitä kohti ja miten Aggredin tulisi ihanteellisesti toimia. Myöhemmin haastattelussa otetaan esille, mikä reaalin toimintatapa on haasteineen ja ongelmineen. Täten on mahdollista saada prosessiarvioinnille arvokasta tietoa suunnitelman ja varsinaisen toteutuksen suhteesta. Työntekijöiden haastattelun teemarunko on nähtävänä liitteenä 1.

Asiakashaastatteluiden teemat noudattivat osin työntekijähaastattelun teemoja. Teemat olivat tulo Aggrediin, elämä ennen Aggredia, käsitys Aggredista, motivaatio, mahdolliset kielteiset vaikutukset, käsitys Aggredin vaikuttavuudesta, käsitys yhteistyöstä Aggredin kanssa ja käsitykset omasta tulevaisuudesta. Asiakashaastatteluiden teemarunko on nähtävänä liitteenä 2. Haastattelut alkoivat helpoilla ja rennoilla kysymyksillä siitä, miten alun perin sai tietää Aggredista ja miten hakeutuminen onnistui. Sen jälkeen asiakkailta kysyttiin heidän omasta taustaan, mukaan lukien myös rikoksenteon taustat. Pyysimme asiakkaita kuvailemaan, mitä he ajattelevat, että Aggredi toiminnallaan tavoittelee, mikä heidän motivaationsa on ja ajattelevatko he, että hankkeella voisi olla kielteisiä vaikutuksia. Käsitys Aggredin vaikuttavuudesta oli suurin teemoista ja sisälsi kysymyksiä työtavasta ja vuorovaikutuksesta. Asiakkaita pyydettiin myös kuvailemaan, miten yhteistyö työntekijöiden kanssa on sujunut ja lopuksi miten he näkevät oman tulevaisuutensa, jotta heidän desistanssoptimismiaan voisi hahmottaa. Teemarunko on rakennettu niin, että saataisiin mahdollisimman paljon informaatiota niistä mekanismeista, joiden kautta Aggredi on vaikuttanut asiakkaan elämäntilanteeseen sekä kokonaisvaltaisesti itse prosessista siitä asti, kun haastateltavasta on tullut Aggredin asiakas. Desistanssi, rikosura ja kielteiset vaikutukset ovat kriminologisesti mielenkiintoisia aiheita ja sellaisia, joita täytyy taustatekijöinä hahmottaa, jotta ymmärtäisi asiakkaan prosessia paremmin. Sekä työntekijä- ja asiakashaastattelurunko on rakennettu siten, että niitä voisi mahdollisimman hedelmällisesti vertailla keskenään.

3.4 Analyysi

3.4.1 Temaattinen analyysi

Litteroimisen jälkeen haastattelut on analysoitu tietokoneavusteisesti. Kvalitatiivisessa analyysissä on keskeistä yrittää yksinkertaistaa raakahavainnot mahdollisimman pieneksi

joukoksi havaintoja. (Alasuutari, 2011, s. 43.) Tutkimusta tehdessä täytyy laadullisella tutkijalla olla rohkeutta pelkistää aineistoa mahdollistaakseen yleisten ilmiöiden havaitsemisen. Samalla yleistäminen toisaalta myös herkistää tutkijan huomion poikkeaviin tilanteisiin ja tapahtumiin. (Kivivuori ym., 2018, s. 104.) Aineiston ollessa tekstimuodossa luokitellaan se temaattisesti, ja tämän kautta aineistolle saadaan konkreettinen rakenne, jotta voidaan erotella eroavaisuuksia ja samanlaisuuksia (Kivivuori ym., 2018, s. 103). Tässä analyysissä on käytetty kvalitatiivista temaattista analyysia, joka on yleinen menetelmä laadullisessa tutkimuksessa. Yleinen temaattinen analyysi ei ole sitoutunut mihinkään tiettyyn tieteelliseen näkökulmaan, vaan siinä nostetaan aineistosta esille usein toistuvia teemoja. Itse aineistoa käsitellään resurssina, jonka avulla löydetään informaatiota ja kokemuksia. (Seale, 2018.) Analyysi on Sealen (2004, s. 26) mukaan jatkuva prosessi, joka alkaa jo ennen ensimmäistä haastattelua. Tässä analyysissä teemoja on noussut esiin ennen haastatteluja, niiden aikana sekä niiden jälkeen. Koodatut teemat seurasivat vahvasti teemarunkoa (esimerkiksi ”käytännön järjestelyt”), sillä kyseessä on prosessianalyysi, jossa on rakennettava kuva hankkeen prosessista, ja tällöin on otettava huomioon spesifejä osa-alueita. Haastattelut nostivat kuitenkin esiin niin sanottuja alakoodeja pääkoodeille, kuten esimerkiksi ”viranomaisten suhtautumisen vaikutukset järjestelyihin”, joiden kautta aineistosta pystyi löytämään ja järjestelemään myös uutta nousevaa tietoa.

3.4.2 Faktanäkökulma

Beckerin (1998) mukaan tutkimus on koherentin tarinan kirjoittamista tietystä näkökulmasta. Tämän prosessiarvioinnin analyysissä käytetään faktanäkökulmaa. Faktanäkökulmalle tyypillinen piirre on annetun tiedon todenmukaisuuden pohdinta. Tämän lisäksi faktanäkökulmaa käyttävä tutkimus haluaa tietää tutkittavien todellisista mielipiteistä, käyttäytymisestä tai tapahtumien kulusta. (Alasuutari, 2011, s. 91.) Faktanäkökulman kolme tunnusmerkkiä ovat Alasuutarin (2011) mukaan se, että se tekee eron maailmasta esitettyjen väitteiden ja maailman välille, sitä käytettäessä on tarpeellista miettiä tiedon antajan ja annetun tiedon totuudenmukaisuutta sekä näkökulman käytännöllisyys ja arkiajattelumainen käsitys siitä totuudesta, joka halutaan saavuttaa esimerkiksi haastattelemalla. (s. 90-91.) Faktanäkökulmaa ei kuitenkaan tule sekoittaa tutkijan harjoittamaan objektiivisuuteen. Faktanäkökulmassa tekstejä siis käsitellään siltä kannalta, mitä niissä kerrotaan puheena olevasta aiheesta. Toinen mahdollinen näkökulma tutkimukseen on näytenäkökulma, jolloin

tekstistä eritellään haastateltavan puhuntaa ja kieltä itsessään ja aineistonkeruun katsotaan tuottavan ja konstruoivan tutkimuskohteen (Alasuutari, 2011). Prosessiarvioinnissa ei siis kiinnitetä huomiota haastateltavan kieleen, vaan keskitytään siihen, mitä hän esimerkiksi hankkeesta kertoo. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei litteroidessa tarvitse kiinnittää huomiota esimerkiksi puhujan sävelkulkuihin tai intonaatioihin.

Faktanäkökulman lisäksi Kivivuori ym. (2018, s. 362-363) kuvaavat kuinka kontekstin ja mekanismien vaikutusten miettiminen voi tukea prosessiarvioinnin tulkintaa. Mekanismien tutkiminen voi paljastaa, miksi ja miten jokin vaikutus on toteutunut. Konteksti on puolestaan hyvä ottaa huomioon, kun mietitään millaisissa olosuhteissa rikoksentorjuntaohjelmat ovat vaikuttaneet osallistujiin.

3.4.3 Analyysin validiteetti ja reliabiliteetti

Laadullisen tutkimuksen analysointi eroaa määrällisestä tutkimuksesta esimerkiksi siinä, että siinä korostuu tulkinnan luotettavuus ja analyysin systemaattisuus tarkkojen instrumenttien sijasta. Luotettavuuden kohdalla lukijalle avataan aineiston kokonaisuuden osat ja kuvataan aineistosta ne osat, joille pääasialliset havainnot rakentuvat. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, s. 27.) Aineiston nauhoituksen ja litteroimisen takia myös arvioijat voivat lukea, minkälaisessa vuorovaikutuksessa tutkijan tulokset ovat muodostuneet (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 15). Aineiston luokittelun kuvaaminen on erittäin tärkeää laadullisessa analyysissä ja estää tutkimuksen muuttumisen omien toiveiden tai ennakkokäsitysten todisteluksi (Kivivuori ym., 2018, s. 103). Tämä edellä kuvattu tulkinnan luotettavuus ja systemaattinen analyysi luovat kvalitatiivisen aineiston reliabiliteetin. Aineiston reliabiliteetti viittaa usein tutkimuksen toistettavuuteen. Reliabiliteettia on tässä tutkielmassa mitattu rinnakkaisluokittelutestin avulla, jota kuvataan tarkemmin kappaleessa 3.6. Validiteetti puolestaan osoitetaan sillä, onko kerätty aineisto oikea vastaamaan esitettyyn tutkimuskysymykseen, onko tulkinta ja käsitteet systemaattisia ja onko analyysi järjestelmällinen ja hyvälaatuinen. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, s. 27.) Myös laadullisessa tutkimuksessa looginen todistelu ja objektiivisuus ovat tavoitteena tutkijoiden nojattessa havaintoaineistonsa eikä omiin arvoihinsa tai subjektiivisiin mielipiteisiinsä (Kivivuori ym., 2018, s. 99).

Rinnakkaisluokittelutesti

Jäsenvalidaatio on Sealen (1999, s. 64) mukaan tutkimusyhteisön kommunikaatiota sen laajemman yhteisön kanssa, joiden parissa tutkimusta tehdään. Jäsenvalidaatio voi kommunikaation lisäksi hakea vakuuttelua omien tulkintojen oikeudesta. Jäsenvalidaation hengessä tein rinnakkaisluokittelutestin toisen opiskelijan kanssa, joka tekee prosessiarviointia hankkeen uusista asiakkaista. Rinnakkaiskoodauksen tarkoituksena oli mitata tutkimuksen reliabiliteettia. Menetelmä sisältää sen, että kaksi henkilöä koodaa samat haastattelut tietyillä etukäteen määrätyillä koodeilla, minkä jälkeen verrataan, onko samoja koodeja käytetty samoissa kohdissa haastattelua.

Valitsimme koodit *desistanssi*, *käännekohta* sekä *suhtautuminen viranomaisiin*. Koodasimme molemmat Atlas-ohjelmalla kaksi samaa haastattelua; yhden pitkäaikaisen asiakkaan haastattelun ja yhden uuden asiakkaan haastattelun. Tämän jälkeen kävimme koodaukset läpi.

Laskimme läpikäynnissä jokaisen saman koodin, jokaisen eri koodin ja jokaisen jommaltakummalta puuttuvan koodin. Sama koodi oli sellainen, jonka molemmat olivat koodanneet samaan kohtaan haastattelua. Eri koodi oli sellainen kohta haastattelussa, jonka toinen oli koodannut esimerkiksi desistanssiksi, mutta toinen ei, ja asiasta oltiin eri mieltä. Puuttuva koodi oli sellainen kohta, jonka toinen oli merkinnyt ja koodannut, ja toinen ei siitä syystä, ettei ollut huomannut kyseistä kohtaa. Puuttuvista koodeista oltiin kuitenkin samaa mieltä ja hän, jolla ei tätä kyseistä koodia ollut merkitty, merkitsi ne tällaisen tullessa esille.

Pitkäaikaisen asiakkaan haastattelusta löysimme 15 samaa koodia, 2 eri koodia ja 3 puuttuvaa koodia. Kaksi eri koodia olivat sellaisia kohtia, joissa toinen oli tulkinnut haastatteluotteen käännekohtaksi ja toinen taas desistanssiksi. Tämä johtunee siitä, ettei käännekohdan ja desistanssin ero ole jokaisessa tapauksessa niin selkeä.

Uuden asiakkaan haastattelusta löysimme 23 samaa koodia, 0 eri koodia ja 3 puuttuvaa koodia.

Rinnakkaiskoodauksen perusteella voi todeta, että analyysin reliabiliteetti on hyvä.

3.5 Tutkimusetiikka

Yksi olennaisin osa tutkimusetiikkaa on tutkittavien riittävä informointi. Informoinnin yksi tärkeä osa-alue on osallistumisen vapaaehtoisuuden korostaminen (Kuula, 2006; Ruusuvuori & Tiittula, 2005). Tässä tutkielmassa haastateltavat ovat rekrytoitu Aggredin kautta, eli en ollut henkilökohtaisesti yhteydessä haastateltaviin ennen varsinaista haastattelutilannetta. Aggredin työntekijät antoivat haastateltaville ennalta sovittua informaatiota haastattelusta, ja haastateltaville annettiin tiedoksiantolomake, jossa luki tarpeellinen informaatio (liite 3). Liitteestä ilmenee tarkemmin, mitä kaikkia keskeisiä osa-alueita kävimme läpi haastateltavien kanssa ennen haastattelua.

Suurimmassa osassa haastatteluista Aggredin työntekijät olivat etukäteen pyytäneet asiakkaiden allekirjoitukset suostumuslomakkeisiin. Kävimme kuitenkin jokaisen haastateltavan kanssa läpi suostumuslomakkeen sisällön ennen haastattelun alkua, ja tarkistimme, että asiakas oli varmasti ymmärtänyt oikeutensa. Ennen haastattelua painotimme, ettei kysymyksiin ole pakollista vastata, haastateltava voi keskeyttää haastattelun milloin vain ja että hänellä on oikeus vetää pois osuutensa aineistosta halutessaan. Vapaaehtoisuus tutkimukseen osallistumisessa on voimassa jatkuvasti, myös aineiston keräämisen jälkeen. Nostimme esille myös sen, ettei haastateltava ole tunnistettavissa lopputuotoksesta, toisin sanoen hänen anonymiteettinsa on taattu. Painotimme, ettemme myöskään kerro Aggredin työntekijöille, mitä haastateltavat haastatteluissa kertovat.

4 Analyysi

4.1 Ideaali interventio

Tässä kappaleessa esitellään Aggredin tavoitteita, asiakasryhmää, asiakkaiden desistanssin arviointimenetelmiä, käytännön järjestelyjä ja Aggredin työmuotoa hankkeen kirjallisen informaation perusteella. Kappale kuvaa intervention ideaalimuodon Aggredin virallisen tiedon pohjalta.

4.1.1 Tavoite ja asiakasryhmä

Aggredin hoitotyön pääasiallinen tavoite on vaikuttaa asiakkaan väkivaltaisuuteen niin, että väkivaltainen käyttäytyminen loppuu täysin tai vähenee. Toissijaisena tavoitteena on asiakkaan yleisen hyvinvoinnin lisääminen ja elämäntilanteen selkeyttäminen. (Kekki & Salakka, 2012, s. 24.) Aggredi huomioi rikollisuuden moninaisuuden ja siihen vaikuttavat eri tekijät. Asiakkaiden rikollinen käyttäytyminen on siten jaettu viiteen eri pääluokkaan, jotka ovat impulsiivinen väkivalta, välineellinen väkivalta, järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvä väkivalta, sisäisesti eristäytyneen henkilön toteuttama tai suunnittelema väkivalta ja fantasiapohjainen väkivalta. (Kekki & Salakka, 2012, s. 12.) Asiakkaiden ikäjakauma on 18–49-vuotiaat. Aggrediin ei oteta asiakkaaksi seksuaalista tai perheväkivaltaa tehneitä henkilöjä.

4.1.2 Desistanssi

Aggredi käyttää neliasteista kriteeristöä arvioimaan toiminnan vaikutusta asiakkaan elämäntilanteeseen. Neljä eri kriteeriä ovat sitoutuminen, käsitys itsestään, kielen muuttuminen ja sanojen muuttuminen teoiksi. Yleensä pitkäkestoisempi asiakassuhde, eli vahvempi sitoutuminen, viittaa vahvempaan motivaatioon (Kekki & Salakka, 2012, s. 25). Myös Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän vaikuttavuusarvionnin mukaan käyntien lukumäärällä oli vaikutusta rikoksen uusimisen riskiin (Aaltonen & Hinkkanen, 2014). Prosessin aikana kiinnitetään huomiota siihen, miten asiakkaan näkemys omasta itsestään muuttuu ja miten asiakas mahdollisesti irtaantuu aikaisempien termien ja asenteiden ilmaisemista kielellä. Neljäs tarkasteltava kriteeri, toiminta, on asiakkaan konkreettinen teko hakeutua esimerkiksi opiskelemaan tai päihdehoitoon. (Kekki & Salakka, 2012, s. 25.)

4.1.3 Järjestelyt

Asiakkaat ohjautuvat Aggredille pääasiallisesti viranomaisten kautta (Kekki & Salakka, 2012, s. 25). Asiakastapaamiset ovat keskustelutilanteita ja poikkeustapauksia huomioon ottamatta Aggredin työntekijät työskentelevät aina pareittain. Tapaamisissa on siis yleensä aina paikalla kolme henkilöä. (Kekki & Salakka, 2012, 26.) Sijainnissa on otettu huomioon liikkumisen helppous asiakkaalle; avoimet ja olohuonemaiset tapaamistilat sijaitsevat Helsingin Sörnäisissä (Kekki & Salakka, 2012, s. 17). Ensikontaktin jälkeen, jossa kartoitetaan, onko Aggredi asiakkaalle soveltuva keino vai onko tarpeellista ohjata asiakas muualle hoitoon, käydään asiakkaan kanssa läpi Aggredin toimintatapaa ja asiakkaan elämäntilannetta. Työskentely on mahdollista aloittaa, kun asiakas kokee elämässään olevan muitakin mahdollisuuksia kuin väkivaltakäyttäytyminen. (Kekki & Salakka, 2012, s. 28-29.)

4.1.4 Työmuoto

”Aggredin asiakastyö on suunnitelmallista ja terapeutisesti orientoitunutta hoidollista työtä. Siinä käytetään sosiaaliseen konstruktionismin viitekehykseen pohjautuvia työmenetelmiä, joissa kunnioitetaan asiakkaan omaa totuuden määrittelyä ja sen muokkautumista vuorovaikutuksessa muiden kanssa.” (HelsinkiMissio, 2019.)

Aggredi pyrkii erottautumaan viranomaisista ja näiden representoimasta kontrollista ja valvonnasta. Aggredi ei vaadi asiakkailtaan sitoutumista, eikä asiakkaalla ole esimerkiksi velvollisuutta ilmoittaa, jos hän päättää olla jatkamatta asiakassuhdetta. Jos asiakas ei ilmaannu paikalle, ei Aggredin työntekijät normaalisti soitele perään. (Kekki & Salakka, 2012, s. 28.) Aggredin asiakkaan ei myöskään tarvitse sitoutua päihteettömyyteen (Kekki & Salakka, 2012, s. 31). Hankkeeseen soveltuvuuteen liittyviä seikkoja lukuun ottamatta työntekijät eivät tiedä tulevasta asiakkaasta mitään taustatietoja, jotta ennakkokäsityksiä ei muotoutuisi ja asiakas voisi itse määritellä omat tarpeensa ja itsensä (Kekki & Salakka, 2012, s. 26).

Työpari keskustelee asiakkaan kanssa muustakin kuin väkivaltaisesta käyttäytymisestä, sillä se ei Aggredin väkivalta-asiantuntijoiden mukaan yleensä auta muuttamaan käyttäytymistä siitä johtuen, ettei väkivalta ei ole asiakkaan maailmassa ristiriitainen aihe tai tabu (Kekki &

Salakka, 2012, s. 31). Se, ettei väkivalta ole katuväkivallan harjoittajalle tabu, voi tarkoittaa sitä, ettei väkivaltaisiin tekoihin liity samanlaista häpeän tunnetta kuin läheisväkivallan harjoittajille. Katuväkivaltaa harjoittajat elävät myös todennäköisesti sellaisessa kulttuurisessa ympäristössä, missä väkivalta on hyväksyttyä käytöstä, toisin kuin läheisväkivaltaa harjoittavat. Improvisoinnin ja 'small talkin' lisäksi asiakkaan kanssa keskustellaan sellaisista asioista, jotka saavat asiakkaan vetoamaan väkivaltaan esimerkiksi turhautumisen kautta: tällaisiin keskustelunaiheisiin voi kuulua esimerkiksi sosiaaliset suhteet, omanarvontunne ja toimeentulo. (Kekki & Salakka, 2012, s. 31.)

Sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksestä mainitaan sen verran, että sen sisällä toimiminen tarkoittaa hankkeelle asiakkaan omaa totuuden määrittelyä sekä tämän totuuden muokkautumista vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Aggredi nostaa esille teoriasta sen, ettei kielellisessä vuorovaikutuksessa löydy absoluuttista totuutta, vaan siinä rakentuu enemmänkin useita erilaisia kertomuksia ja selitystapoja. (Kekki & Salakka, 2012, s. 22.)

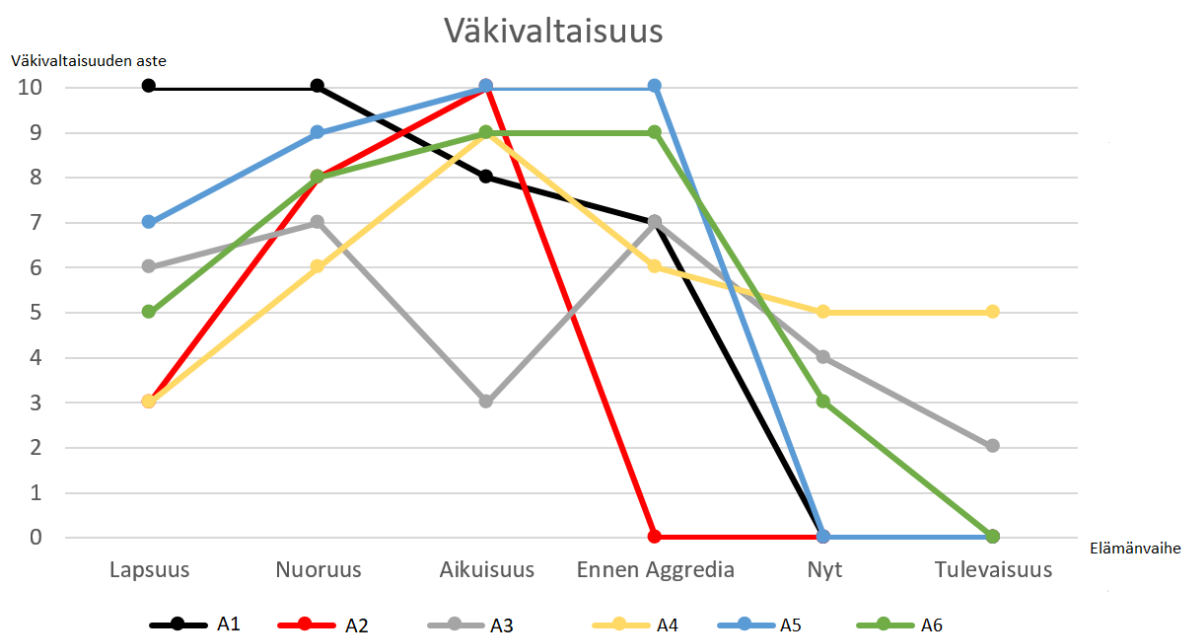
Hanke on osittain ottanut mallia Guatemalan jengityöstä, josta on muotoutunut toimintatapa ottaa asiakas suorittamaan yhdyskuntapalvelua tai työharjoittelua Aggrediin. Toinen Aggredin käyttämä tapa on kokemusasiantuntijuus, jolloin henkilökohtaista kokemusta rikollisuudesta omaavat henkilöt ovat työsuhteessa Aggrediin, mikä toimii reittinä työllistymiseen tai oppisopimukseen. 'Työharjoittelijan' ja kokemusasiantuntijan huomattava ero on, että jälkimmäisen rikoshistoria on tiedossa sekä kumppaneilla että asiakkailla. Harjoittelija toimii pelkästään harjoittelijan tai työntekijän roolissa. (Kekki & Salakka, 2012, s. 19–20.) Keskustelujen ja asiakkaiden käyttäytymisen muuttamiseen lisäksi Aggredi voi myös tarpeen mukaan ohjata asiakasta muiden palvelujen piiriin: hanke harjoittaa siis myös niin kutsuttua tuettua palveluohjaamista. Tuetussa palveluohjaamisessa asiakasta kannustetaan hoitamaan asioinnit itse, mutta tarpeen mukaan työntekijä voi mennä asiakkaan mukaan. Aggredin keskeisiin työmuotoihin kuuluu myös asiakkaiden valmentaminen siviiliin, koevapauteen tai vankeusaikaan. (Kekki & Salakka, 2012, s. 32–33.)

4.2 Itse-arvioitu väkivaltaisuus ja elämäntilanne

Seuraavaksi esittelen päähavainnot alla esitetyistä kuvioista 1a ja 1b, jotka pohjautuvat haastateltujen omaan arvioon väkivaltaisuudestaan ja elämäntilanteestaan. Lomakkeiden

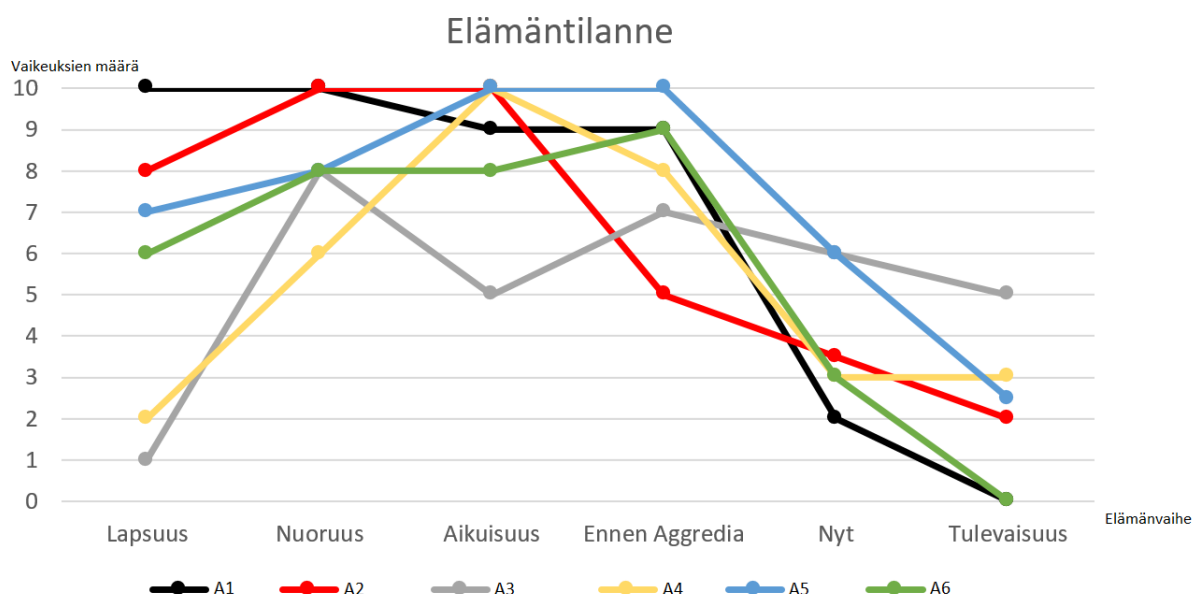
pohjat löytyvät liitteistä (liite 4 ja liite 5). Kuvioissa näkyvä elämänvaihe ”Ennen Aggredia” on asiakkaiden täyttämässä lomakkeissa ilmaistu tarkemmin ”Tilanne juuri ennen Aggredin alkamista”. Eri asiakkaat ovat aloittaneet asiakkuutensa eri ikäisinä ja eri elämäntilanteissa, joten halusin yhden kategorian selkeästi ilmaisevan, mikä asiakkaan tilanne oli juuri ennen asiakkuuden aloittamista Aggredissa, jotta vertailu nykyhetkeen olisi hedelmällisempää.

Kuvio 1a Itse-arvioitu oman väkivaltaisuuksen aste eri elämänvaiheissa

Väkivaltaisuuksien keskiarvo oli lapsuudessa 5.7, nuoruudessa 8.0, aikuisena 8.2, ennen Aggredia 6.5, haastattelun hetkellä 2.0 ja tulevaisuudessa 1.2.

Kuvio 1b Itse-arvioitu elämän vaikeuksien määrä eri elämäntilanteissa

Elämän ongelmien määrän keskiarvo oli lapsuudessa 5.7, nuoruudessa 8.3, aikuisena 8.7, ennen Aggredia 8.0, haastattelun hetkellä 3.9 ja tulevaisuudessa 2.1.

Neljän haastateltavan arviot omasta väkivaltaisuudestaan ja elämäntilanteestaan ovat täytetty suurimmaksi osaksi hyvin samankaltaisesti. Väkivaltaisuuden noustessa myös elämän vaikeuksien määrä nousee ja toisinpäin. Kahdella haastateltavalla nämä eroavat toisistaan jonkin verran. Yleistäen siis väkivaltaisuuden ja elämän vaikeuksien määrällä on yhteys. Suurimmat erot tähän samankaltaisuuteen löytyvät lomakkeiden elämäntilanteiden myöhemmältä puolelta, jolloin huomataan, että vaikka väkivaltainen käyttäytyminen loppuu, eivät elämän vaikeudet lopu. Vaikeuksien määrä kuitenkin vähenee. Jotkut haastateltavat myös pohtivat sitä, onko kenenkään elämä koskaan täysin vaikeuksista vapaa, mikä havainnollistaa lomakkeen tulkinnan subjektiivisuutta hyvin.

Yleinen havainto haastateltavien väkivaltaisuuden muutoksesta elämän mittaan on, että lapsuudesta nuoruuteen ja edelleen nuoruudesta aikuisuuteen väkivaltaisuus lisääntyy. Elämäntilanteen suhteen kehitys on samanlainen. Keskiarvolta väkivaltaisuus oli jonkin verran vähentynyt Aggredin alkaessa, elämän ongelmien määrä ei juurikaan. Väkivaltaisuuden väheneminen ennen ohjelman alkamista heijastaa todennäköisesti haastateltavien näkemystä siitä, että ilman omaa motivaatiota ei ohjelma voi toimia. Kaikilla osallistujilla sekä väkivaltaisuus että elämän vaikeudet ovat Aggredin aloittamisen jälkeen huomattavasti

laskeneet. Tulevaisuudennäkymät ovat haastateltavilla hyvinkin positiiviset. Yksi haastateltavista uskoo väkivaltaisuutensa pysyvän myös tulevaisuudessa keskitasolla.

4.3 Malli hankkeen prosessista

Alla oleva malli (kuva 1) on luotu sekä lyhyt- että pitkäaikaisten asiakkaiden sekä työntekijöiden haastatteluiden perusteella. Malli kuvaa yksinkertaistettuna sitä prosessia, jonka Aggredin asiakas keskimäärin käy läpi Aggredin aloittamisesta sen lopettamiseen.

Kuva 1 Malli asiakassuhteen prosessista

Saatuaan yhteyden hankkeeseen asiakas käy tutustumassa työntekijöihin ja hankkeeseen 1–3 kertaa riippuen asiakkaan yksilöllisestä tilanteesta. 1–3 käyntikerran jälkeen alkaa kiinnittyminen ohjelmaan. Kiinnittyminen perustuu ja rakentuu asiakkaan ja työntekijöiden keskeisen luottamuksen kautta. Jos asiakkaalla ei ole sisäistä motivaatiota, hän keskeyttää hankkeen yleensä 1–3 kerran jälkeen. Kun asiakas on kiinnittynyt ohjelmaan, hän alkaa kiinnittyä yhteiskuntaan. Ohjelmaan kiinnittymisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen välillä on vähintään kymmenen tapaamista. Yhteiskuntaan kiinnittyminen tapahtuu väkivaltaisuuden ja muiden elämäntapahtumien käsittelyn kautta, käytännön tuen saamisen kautta sekä sen yleisen sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla, jota Aggredi asiakkaillensa tarjoaa. Yhteiskuntaan kiinnittymisen prosessissa asiakkaan pysyvämpi desistanssi alkaa lähteä käyntiin. Tällöin asiakas on jo kokenut syvällisemmän henkilökohtaisen muutoksen esimerkiksi identiteetissään tai arvomaailmassaan. Desistanssin ja yhteiskunnallisen integraation myötä asiakas kiinnittyy uusiin elämäntilanteisiin ja rooleihin. Jos asiakas uusii rikoksen, alkaa yhteiskuntaan kiinnittyminen keskustelun ja palveluohjaamisen kautta uudestaan. Uusiin elämäntilanteisiin kiinnittymisen jälkeen asiakassuhde joko loppuu tai asiakas käyttää edelleen Aggredia tukena, mutta käynnit ovat harvempia.

4.4 Rekonstruoitu interventio työntekijähaastattelun perusteella

Tässä kappaleessa esittelen hanketta työntekijöiden haastattelun pohjalta. Kappale esittelee työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä Aggredin tavoitteista, asiakasryhmästä, käytännön järjestelyistä, työmuodosta ja ongelmakohdista. Tämän lisäksi käsitellään työntekijöiden mielikuvia asiakkaiden motivaatiosta ja desistanssista. Nimien sijaan työntekijöihin viitataan koodein T1–T5.

4.4.1 Tavoitteet

Väkivallan väheneminen on työntekijöiden ja asiakkaan yhteinen agenda. Työntekijät kertovat rakentavansa ensimmäisillä tapaamiskerroilla luottamusta asiakkaan kanssa, jotta avoin dialogi olisi mahdollista. Avoimessa dialogissa ilmenee hankkeessa käytetty sosiaalisen konstruktionismin näkökulma siten, että työntekijät arvostavat asiakkaan omaa totuutta, mikä synnyttää luottamusta työntekijöitä kohtaan.

Työntekijöiden mukaan asiakkaan käsitys itsestään saattaa olla esimerkiksi sellainen, ettei hän koe ansaitsevänsä muunlaista elämää tekojensa takia. Sisäisen stigman lisäksi asiakkaat ovat leimattuja myös muiden toimesta. Kun nämä leimat alkavat purkautumaan, alkaa asiakkaan elämä mennä parempaan suuntaan.

Haasteita tavoitteiden saavuttamisessa aiheuttavat ongelmat yhteiskuntaan kiinnittymisessä, esimerkiksi työpaikan tai opintopaikan saannin vaikeudet, asunnon saamisen vaikeudet ja aukot ansioluettelossa. Aggredissa rakennetaan asiakkaan siviilielämää kuntoon hakemalla yhdessä esimerkiksi asuntoja tai opiskelupaikkoja.

Aggredi käyttää alkutilanteen arviointilomakkeita (liite 6) ja väliarviointilomakkeita (liite 7) työssään. Alkutilanteen arviointilomakkeen asiakas täyttää kolmen ensimmäisen käynnin aikana ja väliarviointilomakkeen vähintään kahdeksan käyntikerran jälkeen.

4.4.2 Asiakasryhmä

Kohderyhmä on valikoitu alkuperäisen perustajan Olavi Sydänmaalakan intohimosta tehdä töitä väkivaltaisten asiakkaiden kanssa. Pääsääntöisesti työntekijät tietävät, mistä rikoksesta uusi asiakas on tuomittu, mikä sulkee siten pois seksuaalirikolliset, mutta muuten työntekijät eivät tiedä mitään asiakkaiden rikostaustasta. Käytännössä viranomaiset valikoivat hankkeen asiakkaat rikosrekisterin perusteella. Eräänä ongelmana valikoidun asiakasryhmän kohdalla työntekijät mainitsevat potentiaaliset koulu- ja joukkosurmaajat, joita ei juuri tavoiteta.

Hankkeen asiakasryhmän ikäjakauma on 18–49 vuotta. Työntekijöiden mukaan ikä voi vaikuttaa asiakkaiden sitoutumisen asteeseen. Kaksikymmentävuotiaat ovat vielä niin sanotusti ”takki auki” verrattu kolmenkymmenen ikävuoden ylittäneisiin asiakkaisiin, eli nuoremmat eivät ole yhtä motivoituneita muuttamaan elämänsä suuntaa.

4.4.4 Käytännön järjestelyt

Aaltosen ja Hinkkasen (2014) tekemän vaikuttavuustutkimuksen seurauksena Aggredi noudattaa nykyään säännöllisiä asiakaskäyntejä. Ensimmäisten käyntikertojen aikana on työntekijöiden mukaan hyvin vaikea ennustaa, tuleeko asiakas sitoutumaan prosessiin vai ei.

Työntekijät kertovat, että aluksi tunnetuksi tuleminen ja rakenteisiin pääseminen oli hankalaa. Vankiloiden rakenteisiin pääseminen on erittäin pitkä prosessi, mutta nykyään hankkeella on joihinkin vankiloihin hyvät suhteet. Työntekijöiden mukaan käytännöt ovat hyvin kirjavia vankiloiden kesken ja hankkeella on edelleen paljon kehitettävää yhteistyössään viranomaisten kanssa viranomaisten ollessa vastentahtoisia ryhtymään yhteistyöhön Aggredin kanssa. Työntekijät kertovat joidenkin vankiloiden tekvän sen mahdolliseksi, että asiakkaat pääsisivät Aggrediin.

Yleisellä tasolla asenteet väkivaltarikollisia kohtaan vaikeuttavat hankkeen tunnettuutta. Markkinointi ja viestintä suuremmalle yleisölle on asiakasryhmän vuoksi vaikeaa, sillä useat kokenevat, ettei asiakasryhmä välttämättä ansaitse apua. Aggredista tietävät ammattilaiset, mutta ei juuri kadunkulkijat. Aggredin kohderyhmä kuitenkin kuulee hankkeesta kuulopuheen kautta esimerkiksi vankilan käytävillä.

T5: Vankilassa tietysti kun kundit puhuu siellä kongilla niin siinä on niinku hyvä kaiku meillä.

4.4.5 Työmuoto

T4: [...] koskaan ei asiakkaalle sanota istunnon alussa, että täällä ei sitten olla väkivaltaisia. Ja siinä oli se tarkoitus, et me ei niinku maalata asiakkaita etukäteen väkivaltarikollisiksi. Et tässä työssä filosofia on se, että vaikka asiakkaat on tehny väkivaltarikoksia [...] me ei kohdata heitä väkivaltarikollisina vaan ihmisinä. Et me pyritään kaivaa heti se toimiva puoli heistä esiin.

Aggredin työmuodon ytimessä on kohtaaminen ja avoin dialogi. Työntekijät eivät tiedä yksityiskohtaista tietoa asiakkaan rikollisesta taustasta tai esimerkiksi mahdollisista diagnooseista etukäteen. Työntekijät eivät syyttä kysy kuvailevia tietoja väkivallan käytöstä. Työntekijä voi kysyä väkivaltateoista siinä tapauksessa, kun tilanne vaatii sitä, jotta väkivalta ei uusiutuisi. Myös jos asiakas itse haluaa kertoa tai keskustella väkivaltateoistaan, voidaan se ottaa puheenaiheeksi – muuten vaan väkivaltateoista ei kysytä. Harva asiakas puhuuukaan heti kättelyssä väkivaltateoistaan ja tarinakin voi muuttua ajan myötä, mutta siihen ei ole tarve palata, sillä prioriteettina on aina se, mitä tulevaisuudessa tapahtuu.

Sosiaalista konstruktionismia, joka toimii pohjana työmuodolle, ei työntekijöiden mukaan käsitellä syvällisesti teoriana. Se toimii enemmänkin näkökulmana siten, että työtapaan kuuluu vahvasti asiakkaan oman totuuden kunnioittaminen. Kohtaaminen tarkoittaa työntekijöille myös sitä, että arvostetaan asiakkaan omaa totuuden määrittelyä. Avoin dialogi on optimaalinen tila, johon pyritään asiakkaan ja työntekijöiden yhteistyön kautta. Avoimen dialogin keskusteluissa omat arvot tai eettiset ajatukset eivät saa vaikuttaa työhön. Asiakkaan tekoja ei saa moralisoida tai kauhistella. Esimerkiksi väkivallan uhreihin vahvaa empatiaa kokeva henkilö ei sopisi Aggredin työntekijäksi.

Työntekijän olemus on yleisestikin hyvin tärkeä, sillä asiakastyötä on tehtävä omalla persoonallaan. Aggredi ei ole terapian tai viranomaiskeskusteluiden kaltainen, vaan asiakkaan kanssa keskustellessa on myös osattava antaa omasta itsestään, sillä suuri osa työstä on omista kokemuksistaan puhumista. Jos kemiat eivät asiakkaan kanssa kohtaa, ei työskentelystä ole

hyötyä. Oman persoonan käyttöä voi luonnehtia vertaistyöskentelyksi. Vertaisuutta tai tasa-arvoisuutta korostaa myös alun perin vahinkona alkanut parityöskentelymetodi.

Työntekijät kertovat, että työskentely oli alussa terapiavastaista. Heillä oli pelko siitä, että tarkoin asetettu menetelmä hallitsisi työskentelyä ja sitä kautta kontakti asiakkaaseen häviäisi. Työntekijät kertovat, että vuosien myötä oma työtapana on kehittynyt ja sen kautta on raivautunut tilaa menetelmällisyydelle ilman riskiä siitä, että menettäisi omaa persoonaansa. Haastattelussa yksi työntekijä mainitsee mentalisaatio-ajattelun ja toinen psykoedukatiivisuuden, mutta haastattelussa ei ilmene, ovatko menetelmät sellaisia, joita kaikki työntekijät käyttävät työssään. Tavastaan työskennellä työntekijät kertovat enemmänkin kuvailevasti. Tällä hetkellä heidän työtapansa on kiinnittää asiakas muihin asioihin kuten esimerkiksi työhön, harjoitteluun tai opiskeluun. Ajatus on, että asiakas saa positiivisen kokemuksen kautta muutosta aikaan elämässään. Yhteiskuntaan integroitumiseen liittyy myös valmentamista järjestelmään. Työntekijöillä on erilaisia koulutus- ja työkokemustaustoja, ja he voivat niiden pohjalta kertoa asiakkaalle tarkasti, miten esimerkiksi voisi saada yhteyden lapseensa. Myös sparraaminen mainitaan yhtenä työkeinona.

Aggredissa ei käytetä sellaisia aggression hallinnan käytännön menetelmiä kuten ”laske kymmeneen, kun suutut”. Työntekijät kertovat enemmänkin sparraavansa ja valmentavansa asiakkaita siinä, miten oman tavoitteen saa hyvällä tavalla läpi. Asiakas voi esimerkiksi kirjoittaa etukäteen ylös kysymyksiä tiettyä viranomaisen tapaamista varten, jotta ei hermostuisi paikan päällä. Työntekijät miettivät asiakkaiden kanssa maalaisjärkitasolla, mikä on asiakkaan tavoite, mitä tavoitteen eteen täytyy tehdä ja miten käyttäytyä. Asiakkaan kanssa voidaan myös nostaa etukäteen esiin mahdollisia kompastuskiviä, tai jos asiakas epäonnistuu jossain, voidaan keskusteluissa käydä läpi, mitä ensi kerralla voisi tehdä eri tavalla.

Tutustumisen ja luottamuksen rakentamisen jälkeen nykyään on tavallista, että asiakkaat piirtävät erilaisia kuvioita, kuten esimerkiksi elämänjanaan, yhdessä työntekijöiden kanssa.

Yleisen keskusteluavun tarjoamisen lisäksi työntekijät valmentavat ensikertalaisia vankilaan esimerkiksi kertomalla vankilahierarkiasta. Tämän lisäksi he valmistelevat asiakkaita opintojen pääsykokeita varten, sillä joissain tapauksissa asiakkaat menevät pääsykokeisiin vartijan saattamana ja he saavat työntekijöiltä tukea siihen, miten tilanteeseen kannattaa suhtautua. Asiakkaita valmennetaan myös siviiliin, esimerkiksi tukemalla asiakasta siviiliin

palaamisessa, jos asiakas on ollut pitkään vankilassa. Työntekijä voi myös lähteä asiakkaan mukaan joihinkin tapaamisiin, vaikka lähtökohta on, että asiakas hoitaa tapaamiset itsenäisesti.

Haastattelussa työntekijät puhuvat myös identiteettiin tähtäävästä työtavasta. Haastattelussa työntekijät luonnehtivat, miten asiakkaan identiteetin muuttuminen saattaa näkyä kielessä.

T1: Kyllä se konkreettisesti niinku näkyy sillee, että asiakas rupee puhumaan ku on ollu nää vitun siat poliiseista tai vitun sossut tai vitun pamput ja se puhe alkaa muuttua. Jossain vaiheessa vielä saattaa käydä niin hienosti, et se asiakas tajuaa, että poliisikin tekee vaan työtään.

Vuorovaikutukselle on tärkeää, että asiakkaan ja työntekijän kemiat kohtaavat. Työntekijät nostavat myös esille oman persoonan käytön työskentelyssä. Vertaistyöskentely tai tasa-arvoisuus on myös olennainen osa (hyvää) vuorovaikutusta, kuten myös luottamuksen rakentaminen, dialogisuus ja asiakkaan oman totuuden kunnioittaminen.

Aggredin työmuotoa ei ole kuvattu missään manuaalissa tai muussa ohjeistuksessa. Aggredissa osa henkilökuntaa on kuitenkin pohtinut, olisiko työn aukikirjaaminen tarpeellista, jotta ulkopuolisille voisi tarkemmin esittää, miten Aggredi työskentelee. Tämä onkin työntekijöiden mukaan mahdollisesti ajankohtaista jossain vaiheessa. Ohjeiden puuttumiseen on osittain vaikuttanut se, että Aggredilla ovat työskennelleet samat työntekijät jo pitkään.

4.4.6 Ongelmakohdat

Ongelmakohtia työskentelyssä on yleisen tason asenteet asiakkaita kohtaan sekä viestinnän ja markkinoinnin haasteet. Vankiloiden käytäntöjen kirjavuus, viranomaisten vastentahtoisuus sekä yhteistyöongelmien laajuus lasketaan myös ongelmakohdiksi. Yhteiskuntaan kiinnittymisen ongelmien lisäksi asiakkaat voivat olla huonoja sietämään vastoinikäymisiä ja itsetunto voi olla heikko, mikä vaikeuttaa asiakkaan omaa prosessia.

Kielteisten vaikutusten kohdalla työntekijät kertovat jostain yksittäistapauksista, joissa asiakas on käyttänyt Aggredia tukena siten, että hänellä ei ole ollut muita sosiaalisia kontakteja. Joillakin asiakkailla saattaa olla esimerkiksi mielenterveydellisiä häiriöitä, jolloin hänet

ohjataan esimerkiksi terapiaan, mutta joillekin voi olla vaikea siirtyä Aggredista uuden tuen piiriin. Yleisesti ottaen työntekijät eivät koe, että toimintamuoto aiheuttaisi minkäänlaista riippuvuutta ja heidän mielestään se, että Aggrediin voi tulla takaisin tarvittaessa tai vain tervehtimään, on hyvä asia, joka tukee asiakkaan lopettamista ohjelmassa. Avoin aikajana mahdollistaa sen, että prosessin voi muotoilla täysin asiakkaan tarpeiden mukaan.

4.4.7 Asiakkaiden motivaatio ja desistanssi

Työntekijöiden mukaan aiemmin raskas prosessi asiakkaan kanssa saattoi johtaa käyntien harventumiseen, mutta vaikuttavuustutkimuksen tulosten johdosta tapaamiset pidetään nykyään joka viikko, tilanteesta riippumatta. Vaikuttavuustutkimuksen ansiosta Aggredin käyntikertoja ei ole rajattu. Aggredin strategiana ei ole asiakkaiden vaan käyntien lisääminen, prosessien pidentäminen sekä laadun kehittäminen ja parantaminen.

Aggredilla ei juuri ole asiakkaita, jotka tulevat ohjelman piiriin pakon alaisena. Työntekijät kertovat, etteivät he motivoi asiakkaita, vaan tapaamisissa kohtaaminen on pääasia ja menetelminä toimii rohkaiseminen ja kannustaminen. Asiakkaan tulee itse olla motivoitunut ja aidosti kiinnostunut itsensä hoitamisesta. Työntekijöiden mukaan Aggredissa käyminen esimerkiksi vain päästäkseen hetkeksi pois vankilasta ei toimi, sillä ajan myötä tällainen esittäminen tulee liian raskaaksi.

Työntekijät eivät osaa arvioida asiakkaidensa desistanssin astetta, sillä he eivät tiedä, mitä lopettaneille asiakkaille kuuluu. Monet asiakkaat lopettavatkin Aggredin päästessään siviiliin. Asiakkaat, jotka lopettavat ensimmäisten kertojen aikana, eivät työntekijöiden mukaan ole tarpeeksi motivoituneita Aggredin kaltaiseen työskentelytapaan. Toinen vaihtoehto on, että asiakkaat kaipaavat toisenlaista työmuotoa. Työntekijät kertovat myös, että joillakin asiakkailla desistanssi kehittyy yhdellä kerralla, kun taas toisilla rikoksista irtaantumisen huolimatta rikosten pariin palataan, vaikkakaan ei enää niin kokonaisvaltaisesti kuin aikaisemmin. Desistanssi ei ole kaikilla suoralinjainen tapahtumaketju, vaan se voi kehittyä enemmänkin heiluriliikkeenä.

4.5 Rekonstruoitu interventio asiakashaastatteluiden perusteella

Tämä luku esittelee asiakkaiden näkemyksiä tavoitteista, ajatuksia siitä, miten he ovat tulleet Aggredin piiriin, sekä näkemyksiä Aggredin työmuodosta ja vuorovaikutussuhteesta työntekijöihin. Asiakkaiden motivaatiota, desistanssia ja sitä, millaisten mekanismien kautta Aggredi on vaikuttanut heidän osaltaan rikollisuuden vähenemiseen, käsitellään luvussa 4.7.

4.5.1 Tavoitteet

Asiakkaat näkevät Aggredin tavoitteen olevan pääasiallisesti väkivaltarikollisuuden vähentäminen, muun muassa sen kautta, että löydetään syyt asiakkaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja tuetaan asiakasta itsensä ymmärtämisessä. Osa asiakkaista mainitsee myös, että Aggredin tavoitteena on asiakkaan aito tukeminen ilman omaa agenda, toisin kuin esimerkiksi vankilan ohjelmissa, joissa tuntuu, ettei asiakkaan kehityksestä välitetä.

C: Eli asiakkaan tukeminen? [Aggredin tavoitteena]

A1: Niin ja suhtaudutaan kuin ihmiseen, siinä se onkin, et jossain tämmösessä muussa ku noissa suljetuissa vankiloissa on näitä vihanhallintaa, suuttumuksenhallintaa ja tämmöstä niin sä oot siellä vaan vittu yks vankinumero heidän paperissa. Et se on vaan järjestetty se kurssi, et ei siinä oo mitään oikee tarkoitus mikään.

Asiakkaiden omat tavoitteet olivat vaihtelevia, eikä kaikille ollut helppoa ilmaista suoraan, mikä tietty tavoite heillä olisi ollut Aggrediin tullessa. Enemmänkin vaikutti siltä, että tavoitteet ovat muotoutuneet työskentelyn myötä, kun asiakas on ensin päässyt keskustelemaan elämästään. Asiakkaiden tavoitteisiin kuului elämänhallinnan vahvistaminen, jonka kautta väkivaltaisuuden riski vähenisi. Oman äkkipikaisuuden tai aggressiivisen käyttäytymisen syiden löytäminen sekä tarve puhua asioista tai purkaa omia tunteitaan mainittiin myös tavoitteina. Asiakkaalle, joka oli tehnyt päätöksen muutoksesta ja omien sanojensa mukaan jo ennen Aggredin aloittamista tehnyt muutoksen täysin, muun muassa muiden ohjelmien avulla, sanoi, että Aggredi oli tuki sille, että voisi kokonaisvaltaisesti parantaa itseään ja omaa elämäänsä. Yksi haastateltavista mainitsi Aggredi-työskentelyn aloittaessaan myös oman ikänsä: oli tarve alkaa miettiä omia tekemisiään muun muassa sen takia, että hänellä oli lapsi. Myös toinen haastateltava mainitsi osatavoitteena sen, että hän tulisi paremmaksi isäksi.

A: Aivan. Mikä sä koet sit, että on sun tavoite Aggredissa? Mitä sä haluat saada irti tästä ohjelmasta?

A6: No kyl mä haluan ihan yhtä paljon ku hehe varmaan Aggredin työntekijätkin löytää siihen vastauksia, mikä oikeesti saa, ehkä edelleenkin, käyttäytyy tietyissä tilanteissa aggressiivisesti.

4.5.2 Järjestelyt

Haastateltavat, jotka ovat päätyneet Aggredin asiakkaiksi, tulevat vaihtelevista olosuhteista, ja samoin käyntien määrä ja tiheys vaihtelevat asiakkaiden keskuudessa.

Yksi haastateltavista oli hakeutunut lääkärille siitä syystä, että elämän ollessa vaikeassa vaiheessa hänellä oli tarve puhua. Lääkäri ehdotti Aggredia hänen kuullessaan henkilön taustasta. Haastateltava hakeutui Aggrediin itse, mikä hänen mukaansa onnistui erittäin hyvin ja hän sai hankkeen kannustavasta ilmapiiristä välittömästi positiivisen tunteen. Hän alkoi heti käydä Aggredissa tiuhaan ja säännöllisesti.

Toinen haastateltava kuuli ensimmäistä kertaa Aggredista rangaistusajan suunnitelmaa tehtäessä, jolloin Aggredi mainittiin yhtenä mahdollisuutena sellaisesta ohjelmasta, joka voisi käydä ehtona koevapaudelle. Haastateltava siirtyi myöhemmin pääkaupunkiseudulle kärsimään tuomiota, ja kyseisessä vankilassa mainittiin jälleen Aggredi. Tällöin henkilö oli jo työskennellyt erinäisten ongelmien parissa muissa ohjelmissa puolentoista vuoden ajan. Vankilasta lähetettiin hakemus Aggrediin, työntekijät tulivat melkein saman tien vankilaan haastattelemaan asiakasta ja kahden haastattelukerran jälkeen asiakas alkoi itse käydä Aggredissa. Asiakas siirtyi myöhemmin suljetusta vankilasta saman rikosseuraamusalueen avovankilaan, jolloin käynnit Aggrediin keskeytettiin. Noin puolen vuoden päästä asiakas sai taas jatkaa käyntejä Aggredissa.

Erään toisen asiakassuhde alkoi siitä, että hän kävi kerran ryhmän kanssa Aggredissa aikana, kun asiakkaita vielä otettiin vastaan ryhmämuotoisesti. Sen jälkeen yksi hänen ystävästään jatkoi Aggredissa käymistä yksin ja pyysi haastateltavaa mukaansa. Haastateltava kävi omien sanojensa mukaan säännöllisen epäsäännöllisesti ystävänsä mukana Aggredissa, koskaan kuitenkaan varaamatta aikaa itselleen. Käynnit keskeytyivät, kun hän joutui suljettuun

vankilaan, ja jatkui taas hänen päästessä avovankilaan. Tuolloin uusi hakeutuminen Aggrediin onnistui helposti.

Yksi haastateltavista oli aikaisemmin kuullut Aggredista ohimennen, mutta varsinainen tutustuminen tapahtui vankilan palvelumessujen yhteydessä, jolloin koko aika meni Aggredin työntekijän kanssa juttellessa. Tämän asiakkaan kohdalla Aggredin työntekijöiden oli ensin käytävä vankilassa useita kertoja keskustelemassa, ennen kuin henkilö päästettiin Aggrediin saatettuna. Saatetun kerran jälkeen hän alkoi käydä Aggredissa itsenäisesti. Hänen mukaansa vankilaviranomaiset tarjosivat hyvin apua järjestelyissä.

Eräs haastateltavista tunsii laitostaustan kautta Aggredin työntekijän, joka oli ehdottanut haastateltavalle Aggredissa aloittamista. Työntekijät yhden tuomion aikana Aggredissa käymässä, mutta muuten hän on käynyt vapaudesta käsin säännöllisesti Aggredissa. Kuudennes haastateltava tuli Aggrediin lastensuojelutyöntekijän ehdotuksen johdosta.

Osa haastateltavista on sanonut viranomaisten vaikeuttavan Aggredissa käymistä ja kritisoinut vankiloiden kirjavaa käytäntöä. Jotkut vankilat nousevat asiakkaiden kertomuksissa esiin yhteistyötä vaikeuttavina, kun taas toiset avoimempina Aggredin suhteen. Yhden asiakkaan kohdalla Aggredin työntekijät olivat jatkuvasti yhteydessä vankilaan, kun asiakkaan käynnit olivat keskeytyneet vankilan vaihdon takia. Asiakas kommentoi, että vaikka tämä oli hänen mielestään positiivinen asia, saattoi siitä olla myös haittaa siltä osin, ettei vankila arvosta toistuvia yhteydenottoja kolmannen sektorin tekijöiltä. Toinen haastateltava kertoi, ettei suurin osa vankilan viranomaisista uskonut enää hänen kohdallaan muutoksen mahdollisuuteen, mutta yksi vankilan viranomaisista kuitenkin tuki haastateltavan pääsyä muun muassa Aggrediin. Sama haastateltava kertoi, että edelleenkin joka kerta hänen lähtiessään Aggrediin vankilan vartijat kommentoivat asiaa negatiivisesti. Hän tulkitsee sen yleiseksi provosoinniksi ja arvelee osasyynä olevan sen, että pitkäaikaisen uran tehneille vartijoille on vaikea käsittää, että vankilasta pääsee omin päin lähtemään johonkin, kun taustalla on vakava rikos.

A5: Ja tota niin, mut niitä riittää kaikissa vankiloissa niitä kyseenalaistajia et mikä juttu se nyt on ja se Aggredi ja mitä se nyt hyödyttää ja kyl mäki saan kuulla joka kerta ku mä lähen Aggrediin niin, tält yhelt mulkulta pampulta niin, se on niinku aina, mitä sä siellä käyt juttelee et sä mihinkään muutu ja tällasta niinkun niin se ei hirveesti tota...

Kaksi haastateltavaa on alusta asti käynyt Aggredissa säännöllisesti ja suhteellisen usein (kerran viikossa). Toisille käynnin tiheys ja säännöllisyys on vaihdellut, osittain siitä syystä, että joidenkin tuomioiden ajaksi asiakassuhde on jäänyt tauolle. Yksi asiakkaista kävi ensin kerran kolmessa viikossa, sitten kerran kuukaudessa ja nykyään kerran kahdessa tai kolmessa kuukaudessa. Hän ei itse koe haluavansa käydä useammin. Vaikutelma on se, että vankiloiden käytäntöjä lukuun ottamatta asiakkaat saavat itse päättää, miten säännöllisesti ja usein he haluavat käydä Aggredissa. Asiakkaat painottavat tätä vapautta erittäin positiivisena asiana.

4.5.3 Työmuoto

Keskustelu

Osa asiakkaista kertoo, että työmuoto on muuttunut ajan myötä ja jopa rutinoitunut. Alussa on saatettu keskustella elämäntilanteesta ja siihen liittyvistä tunteista yleisesti tai keskitytty tuoreisiin väkivaltatilanteisiin ja siihen liittyvään suuttumuksenhallintaan. Alkuvaiheen puheenaiheet riippuvat tietysti siitä, minkälainen tilanne milläkin asiakkaalla on. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että alkuvaiheessa kartoitetaan lähinnä senhetkistä elämäntilannetta. Jotkut ovat kertoneet, että ajan myötä suhde työntekijöihin on muuttunut muistuttamaan enemmänkin ystävyyssuhdetta, jolloin puhutaan asioista hyvin laajallakin skaalalla.

A4: No siis alussa huomattavasti enemmän se keskitty just jos on ollu jotain tilanteita vankilassa ja niinku myös sitä väkivaltaa ja suuttumuksenhallintaa ja tällasta, sit se pikkuhiljaa muuttu enemmän sellaseks, melkein jopa vois väittää ystävyysuhteeks, kaverisuhteeks. Periaatteessa että puhutaan ihan mistä sattuu. Tietenki jos on ollu joku kriisin paikka niin se puretaan ja saa hyviä näkemyksiä jätkiltä mutta enemmän se on sellasta, varsinki sit ku ollaan jo pitkään käyty, ja mullaki esimerkiksi, mulla rupee olee homma aika hyvin hallussa, et mul ei oo joka päivä enää mitään kriisiä niinku aiemmin oli, niin se jää vähemmälle sit se niistä puhuminen [...]

Usealla haastateltavalla elämäntilanne on Aggredin aloittamishetkeen verrattuna muuttunut huomattavasti, jolloin puheenaiheetkin ovat muuttuneet. Keskusteluiden sisällöt riippuvat siis kunkin asiakkaan tarpeista ja elämäntilanteesta. Osa haastateltavista kertoo, että he tulevat Aggrediin vain niin sanotusti heittämään huulta, koska heidän elämässään ei enää ole

samankaltaisia kriisitilanteita kuten joskus aiemmin. Yksi näistä henkilöistä sanoo, että hän käy Aggredissa nykyään enemmänkin muistutuksena siitä, millainen elämäntilanne on joskus ollut. Nämä asiakkaat ovat päättäneet asiakassuhteensa myöhemmin kesällä tai syksyllä vuonna 2018.

Asiakkaat kertovat, ettei Aggredissa ole pakollisia puheenaiheita. Väkivaltaisuudesta ei myöskään painosteta keskustelemaan, vaikkakin aihe tulee esiin luonnollisena osana keskusteluita omia aikojaan.

A6: [...] Kyl mä alussa kelasin et tää on et pitää vaan puhuu väkivaltarikoksista. Mut eihän se sit ollukkaa sitä. Et tottakai niihin joka kerta paneudutaan niihin asioihin mut sit voi myös käydä muita läpi.

Niin sanottu pakon puute on monelle asiakkaalle hyvin tärkeä osa työskentelyä.

A5: Joo. Joo ei mul tuu sellanen olo et mua painostettais puhuu mistään. Et täähän loppuis siltä seisomalta jos näin ois.

Keskustelu lähtee käyntiin luonnollisesti ja asiakkaiden mukaan paljon keskustellaan ”ihan tavallisista asioista”. Tämä vaikuttaa olevan tärkeä osa hoidollisen keskustelun toimivuutta ja osasyys siihen, miksi useat kokevat suhteen kehittyneen ystävyyssuhteeksi. Tämä ja se, että työntekijätkin jakavat asioita itsestään ja omasta elämästään, vaikuttanee vahvasti luottamuksen ja Aggredin mainitseman avoimen dialogin syntymiseen.

Asiakkaat kertovat, että työntekijöiden kanssa on käyty elämää läpi yleisesti, minkä kautta on muistunut mieleen unohdettuja asioita. Suhdetta muihin ihmisiin ja läheisiin käsitellään myös laajasti, jos asiakkaalla on sille tarvetta. Esimerkiksi yksi asiakas kertoo puheenaiheiden koskevan paljon suhdetta omiin vanhempiinsa, sillä se on tullut ilmi asiana, joka on eniten vaikuttanut hänen päätöksiinsä elämässä.

Asiakkaat painottavat, että he ovat saaneet omaan ajatusmaailmaansa muutosta Aggredin työntekijöiden antamien uusien näkökulmien kautta. Kolmen henkilön keskustelun kautta asioihin saa uutta näkökulmaa ja näitä uusia perspektiivejä alkaa itsekkin tiedostaa.

Käytännön apu ja muut työskentelytavat

Käytännön apu on myös ollut keskusteluavun sivussa läsnä melkein kaikille haastateltaville. Käytännön apuun sisältyy esimerkiksi auttaminen opintopaikkaa tai asuntoa hakiessa, asiantuntemuksen tarjoaminen esimerkiksi Kelan asioihin liittyen tai sosiaalipalveluihin mukaan meneminen. Haastatteluissa nousee esille työntekijöiden vahva aktiivisuus ja sparraushenki käytännön avun suhteen. Asiakkaat kertovat, että jos he mainitsevat jonkin tulevaisuuden idean tai eivät tiedä, olisiko heistä johonkin, ovat työntekijät saman tien hyvinkin aktiivisesti motivoimassa asiakasta eteenpäin kyseisessä asiassa.

A3: [...] ja sieltä mä sit valmistuin. Et seki on sinänsä niinku – et en mä ois tullu hakeneeksi. Et ihana sattuma höystettynä tietysti heidän asenteellaan että 'mees nyt kouluun siitä'.

Yksi haastateltava kertoo myös, että hänen läheisensä on kerran ollut mukana keskustelemassa Aggredissa. Toinen mainitsee, että työntekijä on kerran soittanut eräälle asiakkaan läheiselle tietynlaisessa kriisitilanteessa. Molemmat kokivat, että yhteinen tapaaminen ja soitto olivat auttaneet heidän tilannettaan suuresti.

Käytännön ja keskustelun välimaastoon jää erilaisten miellekarttojen ja elämäkarttojen piirtäminen. Asiakkaat kertovat tällaisissa tehtävissä esimerkiksi käyvänsä mahdollisimman tarkasti läpi elämän tapahtumia, pureutuvansa oman identiteetin osa-alueisiin tai selkeyttävänsä omia pelkojaan ja tavoitteitaan. Yksi asiakkaista kertoo, että hän on saanut tehtäväkseen kirjoittaa kirjeitä itselleen ja näitä on myöhemmin käyty läpi asiakastapaamisissa.

Aggressiivisuuden ja impulsiivisuuden hallinta

Aggressiivisuuden ja impulsiivisuuden hallintaa on käsitelty asiakkaiden keskuudessa erilaisin menetelmin. Useat asiakkaat kertovat, että jo tiettyjen ajatusten tai tilanteiden purkaminen asiakastapaamisissa auttaa tunteiden hallitsemisessa, myös tulevaisuudessa samankaltaisissa tilanteissa. Sen sijaan viranomaisten parissa, esimerkiksi vankilassa tai päihdetyöntekijän kanssa, ei voi keskustella väkivaltaisista tuntemuksista.

A2: [...] varsinkin kun ollaan vankilassa, jos sulla siellä sattuu menee hermo johonkin tyyppiin ja sä ajatuksen tasolla haluaisit vaikka tehdä sille jotain, et sä voi mennä sanoo sitä kenellekään. Sä oot heti jo eristyksissä ja kauhee tilanne. Jopa niinku joilleki päihdetyöntekijöille tällasille se on jo riskin paikka, koska, sit jos sä täällä käyt sä pystyt purkaa sen täysin ja todennäköisesti se laukee sit sillä. Ku monesti ku asiat sanoo ääneen niin siitä tulee totta ja sä pääset purkaa sen ja sit se katoaa.

Tarvetta purkaa aggressiivisia tuntemuksia ilmentää se, miten yksi asiakas kertoi, että hänen on päästävä kerran viikossa Aggrediin keskustelemaan, jotteivät tunteet patoudu. Tunteiden ja tilanteiden purkamisen lisäksi keskusteluissa on myös käsitelty vaihtoehtoisia tapoja toimia tilanteissa, joissa muuten saattaisi käyttää väkivaltaa. Aggredi on esimerkiksi opettanut, ettei asiakkaan tulisi antaa edes suuttumuksen kipinän tulla esiin tietynlaisissa tilanteissa, ja tämä on asiakkaan mukaan toiminut hyvin. Myös tietynlaisten alueiden ja tilanteiden välttäminen on ollut toimiva tapa estää aggression syntymistä.

A: Onks Aggredin myötä nyt sit vähän helpompi välttää näitä ((paikka)) tai vastaavia paikkoja?

A4: On on. On on. Et täällä oon niistä puhunu niin paljon.

Tämän lisäksi asiakkaille on ollut tärkeää miettiä myös jälkeenpäin, miten jossain väkivaltaisessa tilanteessa olisi voinut tehdä toisin tai oliko tekemä väkivalta oman arvomaailman mukaisesti välttämätöntä. Yksi asiakas kertoo myös, että hän on Aggredin kautta oppinut kiinnittämään huomiota omaan käyttäytymiseen ja kehonkieleen.

A5: Et niinku, ehkä se peiliin kattominen niin, se on ihan hyvä juttu. Et senkin mä oon oppinu täällä.

Lähestymistapa ja riippumattomuus

Edellisessä kappaleessa mainittu riippumattomuus, eli se että Aggredin tapaamisissa voi sanoa mitä tahansa ilman pelkoa seuraamuksista, on monen haastateltavan mielestä hyvinkin keskeinen asia aggressiivisuuden hallinnan lisäksi luottamuksen ylläpitämisessä.

A3: [...] no kun sä tiedät että sä voit kysyä ja puhua, ilman että sun tarvii miettiä että mikäköhän taho siitäkkin nyt kuulee. [...] Se riippumattomuus. Se, se et oikeesti pystyy puhuu mistä vaan.

A4: Koska kyl se ainaki joskus ku teki enemmän kaikennäköstä ja sit saatto sattuu kaikennäköstä semmosta mistä oli niinku vähemmän ylpee niin se jotenki, kuitenkin niit asioita sai jossain käsitellä ehkä vähän sillee niinku, se ehkä hieman jotenki helpotti oloa sillon.

Aggredin lähestymistapa on asiakkaiden mielestä positiivinen ja kannustaa tekemään muutosta. Työskentelytapa ei ole väkinäinen tai välinpitämätön, kuten osa haastateltavista mainitsee esimerkiksi viranomaisten tai kunnallisen puolen työskentelymetodien ja työntekijöiden olevan.

A6: Niin no en mä tiedä, ei ehkä tommosella kunnallisella puolella niin se on niille semmosta pakkopullaa ((naurua)) joo joo lässyn lässyn. Tiätsä, et sä huomaat siitä ihmisestä, ei sitä oikeesti kiinnostaa niinku auttaa sua [...]

Lähestymistapa on Aggredissa asiakkaiden mukaan sellainen, jossa mietitään, miten pääsisi eteenpäin, sen sijaan että jäisi vatvomaan kysymyksiä siitä *miksi* on esimerkiksi käyttäytynyt jollain tavalla. Osan asiakkaiden kanssa vaikuttaa kuitenkin siltä, että on myös käsitelty taustoja esimerkiksi siihen, miksi hän on väkivaltainen. Tämä vaihtelee asiakkaiden tarpeiden ja omien toiveiden mukaan – kuitenkin vaikuttanee siltä, että vahvemmin keskitytään tulevaisuuteen kuin menneisyyteen.

Asiakkaiden mielipiteet vaihtelevat siitä, tarvitsevatko he Aggredin lisäksi jotain muuta hoitomuotoa. Yksi asiakas on sitä mieltä, että Aggredin lisäksi esimerkiksi terapia voisi olla tarpeellista, jos asiakas on moniongelmainen.

A2: Koska hehän ei tosissaan oo terapeutteja tai psykologeja, et jos sul on hirveesti demoneja vielä, jos sä et oo yhtään vielä työskennelly et sä oot ihan alkuvaiheessa, niin ei ehkä sitte.

Saman asiakkaan mukaan Aggredin työntekijät eivät yritä ”leikkiä terapeutteja” vaan suhde asiakkaaseen on enemmänkin tasavertainen. Toisille esimerkiksi terapeutin statuksen puuttuminen työntekijöiltä on positiivinen asia, ja heille riittää tasavertaisuus suhteessa.

A6: Ei vaan mun mielestä se on just parempi, ettei ne oo semmosta kirjasta oppineita just et ne lukee kirjaa tuol jossain kattoo mitä niitten pitäis mulle sanoo tai, vaan must se on just hyvä et se on noin. Ja mun mielestä niinku pitäis olla semmosii, mikskä niitä sanotaan, kokemusasiantuntijoita. Koska semmonen ihminen osaa oikeesti sanoo sulle ja auttaa sua. Eikä semmonen joka on lukuun tuol kirjaa vaan ja sit se luule tietävänsä asioista.

Tälle asiakkaalle ensimmäinen työntekijä oli tavaltaan liian terapeutin, ja hän vaihtoi toiseen työntekijään. Työntekijätkin ovat siis erilaisia keskustelutavoiltaan, minkä vuoksi on mahdollista löytää erilaisillekin asiakkaille sopiva työntekijä.

Sosiaalinen konstruktionismi ilmenee asiakkaiden puheissa lähinnä kunnioittavan kohtaamisen (asiakkaan oman totuuden kunnioittaminen) kautta siten, että keskusteluissa voi sanoa mitä tahansa ja käydä läpi minkä tilanteen tahansa ilman pelkoa negatiivisista vaikutuksista.

Asiakkaiden mielipiteet työmuodon pääperiaatteista

Kaikkien asiakkaiden mielestä on hyvä asia, ettei Aggredilla ole päättymisaikaa. Myös se, että käynnin tai koko asiakassuhteen voi jättää välistä milloin vain, vaikuttaa luovan asiakkaille sellaisen vapauden ja oman kontrollin tunteen, että he nimenomaan haluavat jatkaa Aggredissa käymistä eivätkä koskaan ole edes miettineet lopettamista. Kolme haastateltavaa kokevat, etteivät he välttämättä koskaan haluaisi lopettaa käymistä Aggredissa.

C: Miten sä koet sit sen, että Aggredilla ei oo mitään päättymisaikaa, että asiakas saa käydä miten kauan haluaa?

A5: Helvetin hyvä juttu kumminki, jos ihan omalta kannalta mietin et kyl mä joudun täs käymään koko loppuelämäni varmaan, että. Tai en joudu käymään mut mä haluan käydä täällä. Koska mul tulee hyvä olo siitä.

Useat asiakkaat ovat luonteeltaan sellaisia, etteivät reagoi minkäänlaiseen pakkoon hyvin, ja heille sopii myös se, että työskentelytapa muotoutuu heidän omien halujensa ja tarpeidensa mukaisesti.

A6: [...] täs edetään tavallaan mun ehdoilla. Loppujen lopuks. Et sit se on ehkä helpompaa, et se ei oo sillee, et meil on tunti aikaa, nyt kerrot kaikki äkkiä ((naurua)) [...]

Asiakkaiden tärkeänä pitämä kunnioitus ilmenee siinä, ettei heiltä ole kysytty tarkentavia tietoja heidän väkivaltaisuudestaan eikä heidän tekojaan moralisoida.

A: [...] onks sun mielestä sillä muuten merkitystä, et ne ei kato mikä sun rikostausta tai päihdetausta on ollu?

A5: Siis sehän on ihan olennainen pointti täs koko hommassa et nimenomaan ne ottaa äijän äijänä ja asian asiana. Se on niinku kaikkein tärkein juttu että, et silleen se luottamussuhde voi alkaa muotoutumaan.

Kaikkien paitsi yhden haastateltavan mielestä on hyvä, ettei asiakkailta vaadita päihhteettömyyttä tai väkivallattomuutta.

A4: No eiks sitä just sillon, jos väkivalta on vielä niinku työkalu, niin sitä apua just sillonhan tarttee.

Yhden haastateltavan mielestä päihhteettömyys ja väkivallattomuus pitäisi vaatia, sillä sen puute antaa väärän kuvan koko hankkeesta.

Kukaan haastateltavista ei suoraan koe, että Aggreidista voisi koitua kenellekään haittaa.

4.5.4 Vuorovaikutus

Vuorovaikutuksen laatu asiakkaiden ja työntekijöiden välillä ilmenee jo edellisessä kappaleessa, sillä se on vääjäämätön osa työmuotoa. Luottamus, joka muotoutuu muun muassa

Aggredin riippumattomuuden sekä asiakkaan oman totuuden kunnioittamisen kautta, on kaikille haastateltaville ensiarvoisen tärkeää.

A5: No tää on ehkä ensimmäinen sellanen ku on huomannu, et no ei ehkä kaikki ihmiset halua käyttää sua hyväks.

Useat haastateltavat vertaavat Aggredin henkilökuntaa muiden tueksi tarkoitettujen ohjelmien työntekijöihin. Asiakkaat kokevat, että Aggredin työntekijöillä on aito halu auttaa asiakkaitaan eikä heillä ole työssään omaa agenda. Tämän lisäksi he suhtautuvat asiakkaisiinsa kuin ihmisiin, eikä kuin rikollisiin.

A1: [...] ja sit kun he ovat kohdelleet ku ihmisenä [...] että sä et ookaan vaan vittu joku paperi jonku pöydällä.

Asiakkaiden mielestä ilmapiiri on positiivinen ja kannustaa haluun tehdä muutos omaan elämään.

Kuten edellisessä kappaleessa mainittiin, asiakkaat ovat sanoneet suhteen muuttuneen ajan myötä enemmänkin ystävyyssuhteen kaltaiseksi. Mielenkiintoista ulottuvuutta asiakkaiden ja työntekijöiden suhteessa ilmensi kahden asiakkaan tunne siitä, että he häpeäisivät tai eivät enää kehtaisi tulla takaisin Aggrediin, jos he tekisivät jonkin suuremman virheen. Muun muassa tämän perusteella Aggredin työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutussuhteen voidaan nähdä simuloivan epävirallista sosiaalista kontrollia.

A6: [...] Sen takiahan mulla tulee ki tosi pettyny olo sit itteeni jos mä jotain teen. Jotain tyhmää niin. Se on niinku, se tuntuu et se on entistä pahempi olo mikä siitä tulee ku sillon joskus. Koska sit jotenki tuntuu tavallaan siltä, että mä haistattaisin tiäksä näillekin päin naamaa, tai tiäksä sillee niinku, että. Vapaaehtoisesti ihmiset haluaa auttaa sua ja.

4.6 Yhteenveto intervention rekonstruoinneista

4.6.1 Ideaali ja käytäntö vertailussa

Keskusteluissa työntekijöiden kanssa on tullut ilmi, että käytännön työmuoto on muuttunut siitä, kun julkaisu, johon ideaalin kuvailu suurimmaksi osaksi pohjautuu, on julkaistu. Tässä luvussa käsittelen kuitenkin tässä työssä esitellyistä Aggredin osista ideaalimuotoa sekä käytäntöä, jonka työntekijät ja asiakkaat ovat kuvailleet haastatteluissa.

Ideaalissa ja työntekijähaastatteluissa mainitaan, että Aggredin ensisijainen tavoite on väkivaltaisuuden vähentäminen tai lopettaminen ja toissijainen tavoite asiakkaan hyvinvoinnin lisääminen ja elämäntilanteen selkeyttäminen. Käytännössä asiakastyössä näitä ei kuitenkaan näytetä voivan erotella toisistaan, vaan ne enemmänkin vaikuttavat toisiinsa jatkuvasti.

Julkaisussa kerrotaan neliasteisesta kriteeristöstä, jonka kautta arvioidaan työskentelyn vaikutusta asiakkaan elämäntilanteeseen (sitoutuminen, käsitys itsestään, kielen muuttuminen ja sanojen muuttuminen teoiksi). Työntekijähaastattelussa ei käy ilmi, että näitä kriteerejä seurattaisiin tarkasti asiakastyössä, vaikka asiakashaastatteluissa ilmenee, että nämä ovat juuri sellaisia vaikutuksia, joita asiakkaan käyttäytymisestä voi havainnoida.

Aggredin kotisivuilla mainitaan työmuodon yhteydessä suunnitelmallisuus, terapeutin orientoituvuus, hoidollisuus sekä sosiaalisen konstruktionismin viitekehys. Käytännössä ei ollut havaittavissa varsinaista suunnitelmallisuutta itse työskentelymetodissa. Esimerkiksi puheenaiheet saattoivat vaihdella eri kerroilla eikä työssä ole suunnitelmallisuutta ilmentävää struktuuria. Terapeutista orientoituvuutta on vaikea kommentoida suoraan. Jotkut asiakkaat kokivat työskentelyn olevan terapeutista, toiset taas kokivat, että työskentely eroaa terapiasta suuresti. Ideaalin ja käytännön vertailu riippuu tässä kohtaa siitä, mitä tarkalleen terapeutisella orientoituvuudella tarkoitetaan. Hoidollisuuden arviointi riippuu myös siitä, miten hoidollisuuden käsite tulkitaan. Hoidollinen voi olla osittain synonyyminen terapeutisuuden käsitteen kanssa. Hoidollisia ja terapeutisia elementtejä oli kuitenkin oman tulkintani mukaan löydettävissä asiakastyöstä.

Sosiaalisen konstruktionismin viitekehys mainitaan lyhyesti Aggredin julkaisussa siltä osin, miten oma todellisuuden kuvataan rakentuvan kielen myötä. Työntekijähaastattelussa käykin ilmi, ettei sosiaalisen konstruktionismin viitekehystä käsitellä syvällisesti teoriana, vaan enemmänkin näkökulmana, jonka keskeinen viesti on, että asiakkaan omaa totuutta tulee

kunnioittaa. Oman totuuden kunnioittaminen tulee myös esiin asiakashaastatteluissa. Aggredin käsitellessä sosiaalista konstruktionismia vain kielen kautta on alkuperäisen sosiaalisen konstruktionismin viitekehys huomattavasti moniulotteisempi.

Muut ideaalissa mainitut kohdat työmuodosta, järjestelyistä ja asiakasryhmästä seurasivat käytännön toteutusta. Aggredin julkaisu ei enää ole soveltuva kuvailemaan hanketta yksityiskohtaisesti, sillä kuten mainittu, on työmuoto muuttunut sitten vuoden 2012, jolloin julkaisu on tehty. Pääperiaatteet työskentelyssä ovat kuitenkin pysyneet samana, ja siltä osin voi sanoa, että ideaali noudattaa käytäntöä. Hedelmällisemmäksi tässä aineistossa näyttäytyi työntekijöiden rekonstruoinnin vertailu hankkeesta asiakkaiden rekonstruointiin, mitä käsitellään seuraavassa kappaleessa.

4.6.2 Työntekijöiden ja asiakkaiden rekonstruoinnit vertailussa

Työntekijöiden ja asiakkaiden kertomukset Aggredin työmuodosta ovat hyvin samanlaisia. Koska asiakashaastatteluita oli kuusi, ja työntekijähaastatteluja vain yksi, on asiakkaiden antama tieto toki osittain yksityiskohtaisempaa. Ristiriitaisia tietoja ei kuitenkaan tullut esiin.

Aggredin työntekijät kertovat noudattavansa nykyään säännöllisiä tapaamisia asiakkaiden kanssa, mielellään tavataan kerran viikossa. Asiakkaiden kesken käyntien tiheys vaihteli hieman, ja yksi asiakas kertoi, että hän on enimmillään käynyt kerran kolmessa viikossa ja nykyään kerran kahdessa tai kolmessa kuussa. Kyseinen asiakas ei kuitenkaan halua käydä useammin ja sanoi, ettei itse ymmärrä, miten muilla riittää puhumista viikottain. Säännöllisten ja tiheiden käyntien yhteydessä korostuu siis myös asiakkaan oma valinnanvapaus. Käytännön järjestelyjen suhteen korostui myös asiakkaiden ja työntekijöiden samankaltaiset kertomukset jopa saman rikosseuraamusalueen sisällä olevien vankiloiden kirjavista käytännöistä. Työntekijät korostivat, ettei tavallinen kadunkulkija todennäköisesti ole kuullut Aggredista, mutta esimerkiksi vankiloissa siitä voi kuulopuheen kautta saada tietää. Vaikka kukaan haastateltavista ei ollut kuullut Aggredista niin sanotun kongipuheen kautta, tunsu osa haastateltavista kuitenkin muitakin, jotka käyvät Aggredissa.

Työntekijät kertoivat, että avoin dialogi on optimaalinen tila asiakassuhteessa. Asiakkaiden kanssa keskustellessa ja heidän kertoessa Aggredissa työskentelystä piirtyi kuva siitä, että he

olivat päässeet työntekijöiden kanssa tähän optimaaliseen tilaan. Keskustelu koski hyvinkin henkilökohtaisia asioita, ja luottamus työntekijöiden ja asiakkaiden kesken oli hyvin vahva. Työntekijät mainitsivat myös, että asiakassuhteessa on annettava itsestään, ja tämä ilmeni nähdäkseni asiakkaiden kertomuksissa siinä, että he kuvailivat suhteen olevan tasavertainen ja ajan myötä ystävyyssuhdetta muistuttava. Työntekijät painottavat haastattelussaan esimerkiksi kohtaamista ja tasavertaisuutta, ja samat tekijät ovat juuri niitä, jotka asiakkaatkin näkevät työssä ja suhteessa keskeisimpinä. Myös työntekijöiden persoonallisuudet ja kemioiden kohtaaminen ovat kaikkien mielestä tärkeää.

Työntekijät kertoivat, että menetelmällisyydelle on nykyään enemmän tilaa, kun oma työskentelytapa on vakiintunut. Asiakkaiden kertomuksesta oli vaikea poimia menetelmällisyyttä, mutta toisaalta asiakkaat eivät ehkä näe työskentelyä käytössä olevien menetelmien näkökulmasta. Elämänjanoista ja muista vastaavista piirroksista kertoivat sekä työntekijät että asiakkaat. Myös integroiminen takaisin yhteiskuntaan nousi kaikissa haastatteluissa esiin tärkeänä ja toimivana työskentelyn osa-alueena. Asiakkaat kertoivat tarkemmin, millaisia erilaisia keinoja heille oli opetettu käytettävän väkivaltaisuuden hallitsemisessa. Keinot vastasivat ”laske kymmeneen”-keinojen sijaan pitkälti mielikuvaa työntekijöiden mainitsemasta ”maalaisjärjestä”, esimerkiksi tiettyjen paikkojen välttelmisestä

Työntekijöiden mukaan 20-vuotiailla ei yleensä ole samankaltaista motivaatiota desistanssiin kuin kymmenen vuotta vanhemmilla. Asiakkaiden, jotka olivat käyneet ensimmäisiä kertoja Aggredissa hyvin nuorena, desistanssi ei ollut kovin suoraviivaista. Myös muut kertoivat desistanssin asteen vaihdelleen elämänsä aikana. Yli 30-vuotiaat asiakkaat vaikuttivat nyt hyvinkin motivoituneilta muuttamaan elämäänsä ja olleenkin jo pidempiä aikoja käyttämättä väkivaltaa. Kaikki asiakkaat sekä työntekijät olivat samaa mieltä siitä, että asiakkaan oma motivaatio on keskeinen asia työskentelyn aloittamisessa ja prosessin edistämisessä. Aggredin työntekijät eivät voi saada ketään muuttamaan elämäänsä, jos hän ei itse sitä halua.

4.8 Asiakkaiden motivaatio ja desistanssi

Kvalitatiivinen prosessiarviointi tuottaa tietoa muun muassa niistä mekanismeista, joiden kautta toimenpide vaikuttaa henkilön rikosuraan. Tässä kappaleessa esittelen asiakkaiden

desistanssin lähtökohdat, rikosuran nykytilanteen, sekä sen, miten Aggredissa työskentely on asiakkaiden subjektiivisessa kokemuksessa vaikuttanut heidän desistanssinsa kehittymiseen. Esittelen myös ne desistanssin mekanismit, jotka ovat nousseet aineistosta esiin.

4.8.1 Alkutilanne ja -motivaatio

Haastateltavilla on erilaisia lähtökohtia kuten myös asiakassuhteiden pituuksia.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että elämän käännekohdat (*turning points*) toimivat desistanssin käynnistämisessä silloin, kun ihminen itse käyttää näitä siihen tarkoitukseen. Asiakassuhteen alussa A1:llä oli alkanut omien sanojensa mukaan ”pää täyttymään kaikesta”, jolloin hän hakeutui lääkärin luokse, joka vihjasi Aggredista. Häntä motivoi ajatus siitä, että hänen ikäisensä henkilön tulisi alkaa miettiä toimintaansa, sekä se, että hänellä oli muutaman vuoden vanha lapsi.

C: Sanoit et sul oli lapsi silloin jo?

A1: Joo oli jo sillon yks.

C: Ja se toimi jonkilaisena motivaationa (---)?

A1: No siinä oli se, et jos ei se ois sillon, olin vähä päälle parikymppinen sillon kun se syntyi, niin jos ei olis ollu se tilanne siinä mikä mua pidätteli aika paljon, niin mä olisin sitten niinku et jos ei näin ois käynyt niin mä olisin todennäköisesti valinnu toisenlaisen elämäntavan sit siihen.

A2 kertoi olleensa ylpeä rikollinen, mutta muutos lähti käyntiin, kun hän koki, ettei hän enää voinut olla ylpeä omasta toiminnastaan. Oman veljen pääseminen siviiliin ja siellä hyvin menestyminen tuki päätöstä. A4 puolestaan aloitti Aggredissa käymisen silloin tällöin ystävänsä mukana ja tämän pyynnöstä. Ajan myötä A4:lle syntyi luottamus työntekijöihin ja hän tunsi, etteivät hänen kertomansa asiat siirry eteenpäin jollekin toiselle taholle. Hän koki, että oli helpottavaa keskustella esimerkiksi asioista, joita oli tehnyt ja joista hän ei ollut ylpeä. Kahden vuoden tuomion myötä A4 piti tauon Aggredista, mutta palasi asiakkaaksi päästyään avovankilaan. Avovankilassa syntyi väkivaltaisia ajatuksia, joita A4 pääsi purkamaan Aggrediin.

On yleisesti tunnustettua, että useimmat rikollisurat noudattavat niin sanottua siksak-liikettä (zig-zag), liikkuen edestakaisin rikoksenteon ja desistanssin välillä (Carlsson, 2012). A5:n rikosura on ollut aktiivisuudeltaan vaihteleva ja hänellä on ollut jopa kuuden vuoden jakso, jolloin hän ei ole tehnyt rikoksia ollenkaan. A5 tutustui Aggrediin vankilassa messuilla noin puolitoista vuotta sitten ja päätti kokeilla ohjelmaa, koska hän koki työntekijän kanssa käydyn keskustelun jälkeen, että Aggredi saattaisi olla ohjelma, joka voisi oikeasti auttaa häntä.

A6 kävi Aggredissa ensimmäistä kertaa, kun hän pitkän vankilatuomion myötä alkoi miettiä väkivallan käytön lopettamista. Myös A6:n rikosura on noudattanut siksak-liikettä; viimeisen kymmenen vuoden aikana rikosten tekeminen ei ole pysynyt täysin poissa elämästä.

A6: No ehkä ensimmäistä kertaa mä mietin sitä (väkivallan käytön lopettamista) siellä pitkällä tuomiolla, et ei tää voi jatkua näin, et täs käy vielä huonosti.

Noin neljä vuotta sitten 17-vuotiaana A3 päätyi lastensuojelutyöntekijän kehottamana Aggrediin äkkipikaisuutensa ja temperamenttisuutensa takia. Lastensuojelutyöntekijä oli huolestunut, että nämä luonteenpiirteet voisivat eskaloitua väkivaltaisuudeksi. A3:lla ei ollut eikä edelleenkään ole väkivaltarikoksien taustaa, joten Aggredin vaikutusta häneen voi tarkastella lähinnä muutoksena hänen luonteessaan.

Neljä haastateltavaa ilmaisi selkeästi, että halu muutokseen tai muutos itsessään oli alkanut jo ennen Aggredia. Tämä löytö tukee kriminologian teorioita ja tutkimustuloksia siitä, että sisäinen muutos, kuten esimerkiksi kognitiiviset muutokset, ovat ulkoisen sosiaalisen kontrollin lisäksi tärkeitä desistanssin kehittymisen suhteen. Asiakkaat ovat oman päätöksensä kautta itse selektoituneet sosiaalisen kontrollin, eli Aggredin, piiriin. Tämän kautta A2 kokee Aggredin äärimmäisen suurena tukena desistanssille, mutta hänen mielestään Aggredi ei ole vaikuttanut itse rikoksista irtaantumiseen.

A2: Joo joo siis Aggredi vaan, siis tää on tosi hyvä, mut tää on vaan tuki mun omalle päätökselle, eihän sellasta ohjelmaa oo olemassa jos ei sun oma päätös oo tosi vahva ja motivoitunu niin ihan sama missä sä käyt niin ethän sä muutu. Näähän voi vaan tukea sitä päätöstä.

4.8.2 Asiakkaiden desistanssin nykytilanne

Viisi kuudesta haastateltavasta kertovat, etteivät he tällä hetkellä käytä väkivaltaa tai tee rikoksia. Aggredin asiakkaaksi tuleminen oman päätöksen perusteella on kaikilla asiakkailla vaikuttanut heidän impulsiivisuuteensa ja aggressiivisuuteensa ja sen kautta heidän rikosuraansa. Asiakkaista oli löydettävissä kolme erilaista desistanssityyppiä. Ensimmäisellä ryhmällä oli asiakassuhteen aikana tasainen desistanssi, toisella ryhmällä asiakassuhteen aikana vaihteleva desistanssi ja kolmannella ryhmällä Aggredin työskentelyä edeltävä desistanssi.

Osa asiakkaista on ollut oman ilmoituksensa mukaan tekemättä rikoksia siitä asti, kun he tulivat Aggredin asiakkaiksi, eli desistanssi on asiakassuhteen ajan ollut tasaista. Toisella ryhmällä rikosten teko on puolestaan asiakkuuden ajan vaihdellut, eli noudattanut siksak-liikettä. Näillä asiakkailla asiakkuuden kesto on ollut huomattavasti pidempi kuin heillä, jotka ovat olleet koko asiakassuhteensa ajan tekemättä rikoksia. Kolmannella tyyppillä rikosten teko oli loppunut jo ennen Aggrediin tuloa, ja he ovat ilmoittaneet kokeneensa jonkinlaista syvällistä kognitiivista muutosta jo ennen Aggredin piiriin tulemistä.

Asiakkaat ovat optimistisia rikosuransa päättymisen suhteen. Monilla on tulevaisuudensuunnitelmia esimerkiksi opintojen suhteen, ja he ovat innoissaan tulevasta. Jotkut kokevat, että väkivaltaisuus on luonteenpiirre, joka ei koskaan katoa, mutta siitä huolimatta he tekevät kaiken mahdollisen, jotteivät palaisi enää takaisin vanhaan elämäntapaansa.

A5: [...] No mistä koira karvastaan pääsee mutta tota (...) kyl se varmaan seuraa mua koko loppuelämän toi väkivaltaisuus mukana mutta tota kyl mä kuitenkin ite pyrin siihen suuntaan niinku kaiken avun vastaanottamalla, ettei mun tarvis enää syyllistyä mihinkään väkivallantekoihin.

4.8.3 Aggredissa työskentelyn yhteys desistanssiin

Asiakkaiden desistanssiin ovat vaikuttaneet monet syyt. Useat näistä ovat kriminologisessa teoriassa havaittuja tyypillisiä syitä desistanssiin, kuten esimerkiksi työ, kumppani tai lapset,

jotka ovat niin sanottuja elämän käännekohtia. Aggredin työskentelytapa on kuitenkin vaikuttanut olleen monella asiakkaalla osasyynä, esimerkiksi sen kautta, että on tuettu asiakasta integroitumaan takaisin yhteiskuntaan auttamalla esimerkiksi hakemaan opintoihin. Aineistostani nousi mekanismeja, joiden kautta Aggredissa työskentely on näyttänyt vaikuttavan asiakkaiden nykyiseen desistanssiin ja sen kehitykseen.

Asiakkaat valikoituvat Aggredin piiriin oman päätöksensä perusteella, jonka taustalla on henkilökohtainen motivaatio. Kriminologisessa teoriassa on desistanssin kohdalla keskusteltu niin sanotusta muna vai kana -ongelmasta, eli seuraako rakenteellinen muutos yksilön sisäistä muutosta vai toisinpäin (esim. Kivivuori ym., 2018). Haastateltavien kohdalla voidaan todeta, että rakenteellinen muutos seuraa sisäistä muutosta, sillä kaikkien haastateltavien mielestä oma motivaatio tulee ennen mitään muuta. Asiakkaat näkevät Aggredin työntekijöiden tavoin, että oma motivaatio muutokseen on tärkeintä, ja kaikki asiakkaat kertovat, että heillä oli taustalla oma sisäinen halu muutokseen jo aloittaessaan työskentelyn Aggredissa. Aggredi nähdään kuitenkin vahvana tukena omalle päätökselle. Aggredi puolestaan vaikuttaa edustavan sosiaalisen kontrollin instituutota, jonka piirin tultuaan asiakkaat kokevat eri mekanismien kautta tapahtuvaa desistanssiin vaikuttavaa muutosta. Aineiston perusteella näyttää siltä, että sisäistä päätöstä desistanssista tukee ulkoista sosiaalista kontrollia simuloiva ohjelma, jonka sisällä vaikuttavat sosiaalisen konstruktionismin, kognitiivisen muutoksen sekä oppimisen mekanismit.

Sosiaalinen kontrolli

Sosiaalinen kontrolli ohjaa yhteisön jäseniä toimimaan tiettyjen määrättyjen normien mukaan. Aggredin voidaan nähdä muotoutuneen työskentelyyn sitoutuneille asiakkailleen eräänlaiseksi sosiaalisen kontrollin instituutioksi. Tämä edellyttää luottamuksellisen suhteen luomista Aggredin työntekijöiden ja asiakkaiden välille.

Ennen kuin asiakas voi vastaanottaa uusia näkökulmia, aggressiivisuuden hallinnan keinoja tai yleisesti avata keskustelua omasta elämästään, täytyy hänen ensin luoda suhde työntekijöihin. Luottamuksellisen suhteen luomisessa asiakkaat nostavat esiin Aggredin työntekijöiden kunnioittavan suhtautumisen asiakkaisiin, pakon puuttumisen, Aggredin riippumattomuuden, tasavertaisuuden, henkilökohtaisen kemian ja moralisoinnin puutteen. Kaikki edellä mainitut

vaikuttavat vahvasti jo osittain edellisessä kappaleissa käsiteltyn, mahdollisesti tärkeimpään osaan toimivaa asiakastyötä, eli luottamuksen muodostumiseen. Kun luottamus on muodostunut desistanssia tukevassa ilmapiirissä, voi varsinainen ongelmien parissa työskentely alkaa. Kaikilla haastateltavilla on vahva luottamus Aggredin työntekijöihin.

A1: No sanotaan näin, että ne ihmiset, kehen mä oon ylipäättänsä ikinä tässä elämässä luottanut, niin ne on laskettavissa yhden käden sormilla, ja nää mun työntekijät täällä on semmosia ihmisiä, kehen mä oon luottanut. On syntyny semmonen luottamussuhde eikä mulla koskaan ennen kenenkään kanssa ollu, ei edes omiin vanhempiin. Et se on mulle iso juttu.

Jo itsessään luottamussuhteen luominen työntekijöihin voi asiakkaan kohdalla vaikuttaa niin, että hän uskaltaa jakaa luottamusta myös muille ihmisille.

A5: Ja sillee jos luottamuksesta vähän pohjustan niin mähän en oo koskaan luottanu keneenkään. En ees omiin vanhempiini. No mutsi tietyst tietää kaikki mun jutut mutta muuten et ei keneenkään.

C: Tää on ensimmäinen sellanen.

A5: No tää on ensimmäinen sellanen ku on huomannu et no ei ehkä kaikki ihmiset halua käyttää sua hyväks. Ja sitä kautta se on avannu mut uusia ovia muihin juttuihin et mä oon uskaltanu vähän antaa sitä luottamusta muillekin ihmisille.

Luottamuksen lisäksi edellä mainitut tärkeät tekijät (kunnioittava kohtaaminen, pakon puute, riippumattomuus, tasavertaisuus, henkilökohtainen kemia ja moralisoinnin puute) vaikuttavat positiivisesti asiakkaan haluun jakaa tietoa omasta elämästään sekä aktiiviseen käymiseen tapaamisissa, joka vuorossaan vaikuttaa positiivisesti asiakkaan elämäntilanteeseen.

Tuki käytännön asioissa on tärkeä osa monien asiakkaiden prosessia. Aggredin työntekijät kannustavat asiakkaita aktiivisesti esimerkiksi opintoihin hakemisessa tai asunnon etsinnässä, mikä vuorossaan integroi asiakasta yhteiskuntaan. Asiakkaat kertovat myös, että jos he ovat epävarmoja omasta soveltuvuudestaan vaikkapa opintoihin, sparraavat työntekijät heitä asiassa eteenpäin.

A2: Ei se on tullu ihan sillee, et jos mä oon puhunu esim jotain koulujuttuja, niinku vähän ne saattaa kysyy esimerkiksi no mitä sä oot meinannu tuomion jälkee ja sit puhutaan siitä, no tämmönen ja tämmönen koulutus kiinnostais niin kohta se toinen (-- -) ja toinen on hakemassa läppäriä ja kohta se sivu on auki, et noni haetaan. Et ei välttämättä anna ees mahdollisuutta olla hakematta ((naurua)), tai niinku.

A2: Ja sit muutenki tosi tukeva et jos sä oot vähän sillee et en mä tiedä, oiskohan musta siihen, niin varmasti tulee että tottakai ja taas on joku mennään jo eteenpäin.

Aggredin mallintama ulkoinen sosiaalinen kontrolli ilmenee myös joidenkin asiakkaiden vastentahtoisuutena palata rikollisuuden pariin.

C: Okei. Koetko sä että täällä käyminen on motivoinu sua muuttamaan sun käyttäytymistä?

A4: Joo ja sit mul on semmonen olo et jos mä ryssin sen jotenki niin en mä tiedä kehtaisinko mä enää niinku, mä oon jeesustellu täällä kuitenkin niin paljon ((naurua)) et mä oon muuttanu mun tavat ja muuta.

Sosiaalinen konstruktionismi ja kognitiiviset muutokset

Sosiaalisessa konstruktionismissa nähdään, että ihminen rakentaa ja muokkaa omaa sosiaalista todellisuuttaan. Aggredin työskentelyssä asiakkaat muokkaavat omaa identiteettiään ja todellisuuttaan niiden narratiivien kautta, joita he luovat keskusteluissa työntekijöiden kanssa. Tämän kautta asiakkaissa näyttäytyy myös kehittyvän erilaisia sisäisiä, kognitiivisia muutoksia.

Kivivuori ym. (2018) toteaa, että sosiaaliseen kontrolliin ei integroiduta pelkästään ulkoisesti, vaan myös kognitiivisesti sekä omien oman päätöksenteon ja omien mieltymysten kautta. Väkivallan vähentyminen Aggredin prosessin aikana syntyy omasta halusta ja ymmärryksestä omaa tilannettaan kohtaan. Aggredi ei voi muuttaa ketään taikka pakottaa ketään puhumaan, vaan tukee sosiaalisen kontrollin avulla asiakasta ja sosiaalisen konstruktionismin mekanismien kautta tuo erilaisia näkökulmia asioihin. Asiakkaat kertovat saaneensa asiakassuhteensa aikana paljon erilaisia näkökulmia omaan ajatusmaailmaansa.

A1: Se lähtee ihan luonnollisesti. Eihän se toimis jos sut pakotettais puhumaan et nyt sä kerrot tästä asiasta. Et eihän se toimis. Et kyl tää on niinku semmosta suurimmaksi osaksi idea tässä, et joillaki on vähentyny väkivalta tällä käytyään, niin se on se et itse näkee sen, koska sä et voi ketään lähtee muuttamaan jos se ei itse halua. Eikä tavallaan voi muuttakaan ketään, vaan sä voit jeesaa ja antaa tuen siihen ja eri näkökulmaa siihen asiaan. Niinku mä oon täällä saanu tosi paljon erilaista tohon niinku ajatusmaailmaan on tullu paljonki muutosta sitte joissaki asioissa.

Yhdellä asiakkaalla sosiaalisen konstruktionismin mekanismi kielellisessä vuorovaikutuksessa ilmenee muun muassa siten, että hänen omatuntonsa on alkanut soimata hänen loukatessaan toista ihmistä. Toisella muutos näkyy yleisesti hänen omassa arvomaailmassaan.

A4: Niin no, kyl mä koen että mä oon aika samanlainen ihminen kun ennenkin mutta mul on vaan se arvomaailma menny vähän uusiks. Tai se miten mä niinku... Ennen mua ei haitannu jos mä sain neljä kuukautta siitä että mä hakkasin, se ei niinku tuntunu yhtään, niinku oikeesti yhtään missään. Nyt se ois mulle ihan niinku shokki jos mä joutuisin lähtee tästä neljäksi kuukaudeks istuu.

Asiakkaat kertovat, että työntekijät ovat suorapuheisia, mikä on esimerkiksi yhdellä asiakkaalla johtanut siihen, että itseluottamus on kasvanut todella paljon. Desistanssia tukee hänen kohdallaan myös se, että jos elämä suunta alkaa mennä rikoksiin päin, voi Aggredille aina soittaa. Yhteydenpidon mahdollisuus ilmentää myös työmuodon sosiaalista kontrollia.

A6: No sit mä oon yleensä ku mä oon huomannu, et sit lähtee mopo käsistä nii mä soitan sit yleensä ite ja pyydän aikaa mahdollisimman nopeesti tänne ja.

C: Mm. Ootsä saanu sen rauhoittumaan sitte?

S: Joo.

C: Okei.

A6: Kyl ku sit joku kertoo, ettei se elämä taas ollutkaan siinä ((naurua)).

Uudemman kriminologisen tutkimuksen mukaan oma identiteetti on keskeistä desistanssiprosessissa (esim. Maruna 2001; Bushway & Reuter, 1997). Myös kognitiivinen muutos on tutkimuksissa todettu olevan hyvinkin keskeinen osa desistanssiprosessia (esim.

Giordano, 2014). Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että esimerkiksi vain työn saaminen ei itsessään takaa onnistumista rikoksista irtaantumisessa. Ohjelmien tulee myös ottaa huomioon asiakkaan asenteet, odotukset, selviytymismekanismit ja ongelmanratkaisukyky. (Bushway & Apel, 2012, s. 38-39.) Aggredissa keskitytäänkin pääasiallisesti asiakkaan sisäiseen muutokseen. Aikaisemman tutkimuksen perusteella interventioissa on myös tärkeää kunnioittaa asiakkaita ja työskennellä heidän kanssaan, sen sijaan että työntekijät työstäisivät heidän tilannettaan (McCulloch, 2005; McNeill, 2006). Osa asiakkaista kertoo, että Aggredissa on käyty laajalti läpi heidän taustojaan, lapsuudesta asti. Aggredin työtapu muistuttaa kognitiivista terapiaa siltä osin, että työmuodossa pyritään saamaan asiakas ymmärtämään itseään ja omaa käyttäytymistään ja sen kautta muuttamaan elämäänsä. A5 osaa yhdistää aikaisempia kokemuksiaan omaan käyttäytymiseensä ja on havainnut esimerkiksi sen, että väkivaltaa on normalisoitu hänen lapsuudessaan, ja tunnistanut, miten tämä on vaikuttanut hänen omaan väkivaltaisuuteensa. Asiakas on myös saanut auki sellaisia muistoja elämästään, joiden olemassa olosta hän ei tiennyt.

A5: Mul on niinku viimisen vuoden aikana auennu niin paljon semmosia lukkoja päästä että täs on iteki välillä aika hukassa.

A3 kertoo myös, että Aggredissa on keskusteltu hänen lapsuudestaan ja perheestään ja sen kautta löydetty yhteys nykyiseen käyttäytymiseen.

A3: [...] et ku siihenki ollaan jo löydetty semmonen mahdollinen yhteys siinäki lapsuuden ja faijan kans välil tähän äkkipikaisuuteen tai se, et miks ku alkaa vituttaa niin on pakko tehdä jotain, et miks ei voi vaan antaa olla.

Myös A6 tuo esiin, miten työskentelyssä yritetään löytää syitä omaan väkivaltaiseen käytökseen.

A6: No ainaki mitä mä oon käyny noitten kanssa läpi ja mitä me tehdään täällä niin kyl me yritetään löytää sitte syyt mikä ihan loppujen lopuks on johtanu siihen väkivaltaiseen käytökseen. Päihdekäyttäytymiseen.

Osalle esimerkiksi elämänjanan piirtäminen on selventänyt omaa itseään.

A2 kertoo, että vaikka muutos oli hänen kohdallaan jo tapahtunut ennen Aggrediin tuloa, on työskentelystä kuitenkin ollut äärimmäisen suuri apu itsensä kehittämisessä. Työntekijät ovat tukeneet hänen omia näkemyksiään uudesta identiteetistä ja arvomaailmasta.

Oppiminen

Yleistä kriminologian oppimisteoriaa käytetään selittämään sellaisia prosesseja, joiden kautta henkilö oppii rikollista käyttäytymistä. Yhden yleisen oppimisteorian keskeisen käsitteen mukaan, kriminologisen oppimisteorian klassikon Edwin Sutherlandin teorian differentiaalisen assosiaation, rikoskäyttäytyminen opitaan muiden kanssa kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen kautta. Rikollisuuden oppiminen on tässä sosiaalista – se tapahtuu sellaisissa ryhmissä, joiden vaikutukselle yksilö on erityisen altistunut ja joissa tietynlaista käyttäytymistä tuetaan. (Kivivuori, 2006, s. 168–170.) Oppimisteoriaan liittyy myös konkreettisten keinojen oppimista. Yhtenä mekanismina oli havaittavissa asiakkaiden sellaisten keinojen ja käyttäytymismallien oppiminen Aggredin tuen avulla, jotka tukivat desistanssia rikollisuuden sijaan. Havaitun mekanismin perusteella myös rikoksista pois oppimisessa sekä desistanssia tukevien käyttäytymismallien oppimisessa voi soveltaa kriminologisen oppimisteorian antia.

Asiakkaat ovat oppineet Aggredissa uusien ajatusmallien lisäksi myös konkreettisia keinoja aggressiivisuuden ja impulsiivisuuden hallintaan. Aggredissa opitut erilaiset keinot aggressiivisuuden hallintaan ovat vaikuttaneet monen asiakkaan elämään hyvin konkreettisesti. Myös yleisesti keskusteleminen aggressiivisuutta nostattavista tilanteista on vaikuttanut tunteiden hallitsemiseen jatkossa. A1:n impulsiivinen luonne ei ole kadonnut, vaikka hän ei ole tehnyt väkivaltarikoksia useaan vuoteen. Hän ei kuitenkaan enää heti näe väkivaltaa ratkaisuna vaan miettii muita toimintavaihtoehtoja. A5 on myös samaa mieltä siitä, ettei väkivaltaisuus katoa mihinkään, sillä se on ajattelutapa, mutta sitä voi alkaa hallita. Hän ei enää saa raivokohtauksia.

A5: Se just kun se ei se mun väkivaltaisuus mihinkään katoa tuolta mutta se on hallittavissa. Et tota niin, ennen mä luulin että sitä ei pysty hallitsemaan, mutta kyllä sen pystyy.

C: Ja tää on se tuki siihen, hallitsemiseen.

A5: Tää on se tuki kyllä joo. Ja tää on niin paljon mulle selkeyttänyt mua itteeni.

A3 ei koe, että väkivaltaisuus on koskaan ollut osana hänen minäkuvaansa. Äkkipikaisuus, joka on usein johtanut omaisuuden rikkomiseen, on kuitenkin vähentynyt ratkaisumallina, sillä se ei enää ole luontaisin reaktio eikä tule ensimmäisenä mieleen. Myöskään A4 ei enää koe, että hänen tarvitsisi käyttää väkivaltaa rauhoittaakseen mieltään. Aggredin avulla A4:n on nykyään helppo välttää tietynlaisia tilanteita, joissa saattaisi tulla käytettyä väkivaltaa. Muillekin asiakkaille tietynlaisten tilanteiden välttäminen ja tilanteissa vaihtoehtoiset ajattelutavat ovat vaikuttaneet positiivisesti väkivaltaisuuden vähenemiseen.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

5.1 Keskeiset tulokset

Tämän prosessiarviona tehdyn tutkielman tutkimuskysymykset liittyivät siihen, millainen katuväkivallan tekijöihin keskittyneen Aggredi-hankkeen prosessi on eli millaisten mekanismien kautta hanke toimii. Aggredin asiakkaille hanke osoittautui tärkeäksi työmuodoksi ja aineiston perusteella on havaittavissa hyvin vahvaa subjektiivista tyytyväisyyttä työskentelyyn. Hoitoon sitoutuneilla asiakkailla hoitositoutuminen on laadultaan vahvaa. Subjektiivinen tyytyväisyys ei itsessään osoita vaikuttavuutta, mutta on hyvin tärkeää tietoa. Keskeisiä tuloksia käsitellessä on tutkimuskysymyksiin liittyvien tulosten lisäksi tärkeää mainita, ettei Aggredin toimintatavasta ollut löydettävissä tutkielman teoriassa käsiteltyjä rikollisuutta lisääviä mekanismeja, kuten ei myöskään Aaltosen ja Hinkkasen (2014) Aggredista tehdyssä arviointitutkimuksessa.

Analyysi-luvussa käsiteltiin ensin hankkeen ideaalimuotoa, mikä on kirjattu vuonna 2012 julkaistussa Aggredi työmenetelmänä -kirjassa sekä hankkeen internetsivustolla. Seuraavaksi siirryttiin käytäntöön, joka käsitteli osittain sitä, millainen hanke on työntekijöiden itsensä kertomana. Työntekijöiden ryhmähaastattelun lisäksi tutkielman pääasiallinen aineisto sisälsi kuusi hankkeen pitkäaikaisen asiakkaan haastattelua, joiden kautta pyrittiin rakentamaan kuvaa siitä, millainen hankkeen prosessi on asiakkaiden näkökulmasta. Asiakkailta kysyttiin Aggrediin liittyvien kysymysten lisäksi kriminologiselle tutkimukselle hyödyllisiä kysymyksiä heidän desistanssinsa muodostumisesta ja kehityksestä.

5.1 Ideaalin ja käytännön suhde

Ensimmäinen tutkimuskysymys liittyi siihen, millainen Aggredin käytännön toiminta on suhteessa ideaaliin. Ideaali ja käytäntö eivät kaikilta osin kohtaa. Julkaisussa, johon ideaali pohjautuu, on vanhentunutta tietoa ja sisältää jo hylättyjä työmuotoja. Aggredilla ei myöskään ole kirjattua struktuuria, mikä vaikeuttaa sitä, että hanke seuraisi jotain tiettyä edeltä määriteltyä mallia tai ideaa. Perustavanlaatuiset periaatteet, joihin lasken kunnioittavan kohtaamisen, riippumattomuuden, tasavertaisuuden ja moralisoinnin puutteen, ovat kuitenkin samat sekä ideaalissa että käytännössä.

Ideaalissa ja työntekijähaastattelussa mainittiin, että hankkeen ensisijainen tavoite on väkivaltaisuuden vähentäminen tai lopettaminen ja toissijainen tavoite asiakkaan hyvinvoinnin lisääminen ja elämäntilanteen selkeyttäminen. Asiakashaastatteluiden perusteella näitä kahta ei tosiasiassa kuitenkaan voi erottaa toisistaan, vaan ne ovat jatkuvasti yhteisvaikutuksessa. Myöskään ideaalimuodossa esitetty kriteeristö asiakkaan kehityksestä ei ole työskentelyssä käytössä, mutta työntekijähaastattelussa tuli ilmi alku- ja välitilanteen arviointilomakkeet (liite 6 ja liite 7), joita käytetään muun muassa asiakkaan prosessin seuraamisessa. Internetsivuilla, joissa on julkaisua tuoreempaa tietoa, Aggredin työskentelytapaan liittyen käytettiin termejä suunnitelmallisuus, terapeutin orientoituvuus, hoidollisuus ja sosiaalinen konstruktionismi. Suunnitelmallisuutta ei ilmennyt työntekijöiden taikka asiakkaiden haastatteluissa, vaan enemmänkin vaikutti siltä, että työtapo on varsin avoin. Terapeuttisesta orientoituvuudesta ja hoidollisuudesta on vaikea vetää johtopäätöksiä, sillä se vaatisi käsitteiden selkeää määrittelyä. Yksi asiakas kuitenkin mainitsi, että Aggredi on ollut hänelle terapeutin. Aggredista on löydettävissä kognitiivisen terapian piirteitä, mikä puoltaa hankkeen kuvausta sen terapeuttisesta orientoituvuudesta. Sosiaalinen konstruktionismi oli työntekijöille syvällisen teorian sijaan näkökulma, jota he käyttivät kielellisessä vuorovaikutuksessa asiakkaidensa kanssa. Työntekijät näkivät, että asiakkaan omaa totuutta tulee kunnioittaa ja tämä kunnioitus tuli myös esille asiakashaastatteluissa.

Ideaalin ja käytännön kohtaamista on edellä mainittujen työmuodon muutoksien takia vaikea arvioida. Aggredin periaatteet, joiden kautta työskentely pääsääntöisesti toimii, ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina. Tämän tutkielman aineiston pohjalta on ollut hedelmällisempää vertailla työntekijöiden ja asiakkaiden kertomuksia.

5.2 Työntekijöiden ja asiakkaiden kertomusten suhde

Toinen tutkimuskysymys oli, millaiset työntekijöiden ja asiakkaiden kertomukset hankkeen eri osa-alueista olivat verrattuna toisiinsa.

Asiakkaiden ja työntekijöiden kuvailut Aggredin työtavasta ja prosessista ovat erittäin samankaltaiset eikä mitään ristiriitaisuuksia ole havaittavissa. Tähän vaikuttanee se, että työmuoto on avoin ja avoimesta muodosta on vaikeampi löytää sellaisia suuria

ristiriitaisuuksia, joita tarkoin suunnitellun työmuodon pohjalta mahdollisesti olisi. Asiakkaat ja työntekijät painottivat samoja tekijöitä tärkeimpinä työmuodossa.

Työntekijät puhuivat eräästä työmuodon peruspilarista, avoimesta dialogista, optimaalisena tilana, johon pyritään asiakkaan ja työntekijän välisessä vuorovaikutuksessa. Asiakkaiden kuvausten perusteella voitiin todeta, että kaikki haastateltavat olivat päässeet tähän tilaan vuorovaikutuksessaan työntekijöiden kanssa. Työntekijät kertoivat myös, kuinka tärkeää asiakastyöskentelyssä on antaa itsestään eli toisin sanoen esimerkiksi terapeutin työskentelyn sijaan myös kertoa itsestään ja omista kokemuksistaan asiakkaalle. Asiakkaat kertoivat, kuinka suhteesta oli ajan myötä muotoutunut ystävyysuhteen kaltainen, mikä mielestäni kuvastaa juuri edellä mainittua työntekijöiden omasta itsestään antamista. Käytännön apu, eli yhteiskuntaan integroiminen ja integroituminen, nousi esiin tärkeänä osana työskentelyä molempien ryhmien kertomuksissa. Väkivallan ja impulsiivisuuden hallitsemista työntekijät kuvasivat ohjeistavansa ”maalaisjärjen keinoin” ja sellaisena se ilmeni myös asiakkaiden kertomuksissa. Työntekijät painottivat työmuodossa kohtaamista ja tasavertaisuutta, ja juuri nämä osatekijät nousivat tärkeimpinä esiin asiakkaiden kertomuksissa. Sekä työntekijöiden että asiakkaiden mielestä oma motivaatio on kaikkein tärkein tekijä siinä, että työskentely saadaan käyntiin ja onnistumaan.

Aggredin työmuodon menetelmällisyys jäi epäselväksi sekä työntekijöiden että asiakkaiden kertomuksissa, mikä ilmentää oman näkemykseni mukaan työmuodon avoimuutta.

5.3 Desistanssiin vaikuttavat tekijät Aggredin työskentelyssä

Kolmas tutkimuskysymys kytkeytyi siihen, millaisten mekanismien kautta Aggredi on vaikuttanut asiakkaiden desistanssiin. Viisi kuudesta haastateltavasta eivät oman ilmoituksensa nojalla tällä hetkellä tee rikoksia tai käytä väkivaltaa ja suuri osa haastateltavista on pidättäytynyt rikosten tekemisestä jo pidemmän aikaa. Aineistosta nousi esiin neljä desistanssin mekanismia, joilla kaikilla on yhteys sosiologisen kriminologian teoriaan. Mekanismien taustalla on asiakkaiden henkilökohtainen motivaatio, jonka kautta asiakkaat olivat itse valikoituneet työmuodon piiriin. Havaitsemani mekanismit olivat sosiaalinen kontrolli, sosiaalinen konstruktionismi, kognitiiviset muutokset ja oppiminen.

Aggredin työmuoto nousi esiin sosiaalisen kontrollin ilmentymänä, jonka sisällä toimivat sosiaalisen konstruktionismin, kognitiivisten muutosten ja oppimisen mekanismit. Aggredissa työskentely ei itsessään luo syitä desistanssiin, vaan työskentely tukee tyypillisten syiden, eli kriminologisessa teoriassa niin sanottujen käännekohtien, vaikutusta desistanssiin. Keskeinen päähavainto oli, että kaikilla haastateltavilla oli henkilökohtainen motivaatio elämänsä muuttamiseen jo, kun työskentely aloitettiin. Joillakin käännekohtia, kuten oma lapsi, oli valmiiksi ja motivaatio sekä Aggredissa työskentely vahvistivat asiakkaiden halua käyttää näitä asioita käännekohtina elämässään. Sosiaalisen kontrollin piiriin sitoutumisen taustalla oli luottamuksellisen suhteen luominen Aggredin työntekijöihin. Tällaisen suhteen luominen, jossa asiakas voi alkaa keskustella itsestään ja omasta elämästään, tapahtui asiakkaiden mukaan Aggredin riippumattomuuden ja tasavertaisuuden takia.

Sosiaalisen konstruktionismin mekanismi ilmeni asiakkaiden uusien ajattelutapojen ja uudenlaisen identiteetin kehittämisessä keskusteluissa työntekijöiden kanssa. Kognitiiviset muutokset puolestaan näkyvät asiakkaiden itseymmärryksen lisääntymisessä, jonka kautta he alkoivat muodostaa uusia käyttäytymistapoja ja ajatusratoja. Konkreettisesti Aggredin työntekijät tarjosivat keskusteluissa uusia näkökulmia asioihin, ja asiakkaat pystyivät luottamuksellisen suhteen myötä kuuntelemaan näitä ajatuksia, jotka sitten johtivat muutoksiin asiakkaan omassa arvomaailmassa tai esimerkiksi omantunnon kehittymiseen. Uusien narratiivien kautta asiakas alkoi ymmärtää omia käyttäytymistapojaan ja taustojaan, minkä kautta asiakas alkoi itse muodostaa uusia käyttäytymismalleja. Tässä Aggredin työmuoto muistuttaa kognitiivista terapiaa, joka painottaa ihmisen omaa sisäistä muutosta. Oppimisen mekanismi ilmeni erityisesti uusien ratkaisutapojen omaksumisessa. Aggressiivisuuden hallinnassa jo pelkästään keskustelu tilanteista auttoi asiakkaita. Tämän lisäksi työntekijät tarjosivat yksinkertaisia keinoja aggressiivisen käytöksen välttämiseen. Ystävyysuhteen tapainen suhde ilmeni joissain asiakkaissa vastentahtoisuutena palata rikollisuuden pariin, sillä tuolloin hän pettäisi työntekijät, joiden kanssa hän on luonut läheisen suhteen. Tämä näkökulma vahvistaa ajatusta Aggredista ulkoisen sosiaalisen kontrollin instituutiona. Sekä työntekijöiden että asiakkaiden mainitsema sparraus tuli asiakashaastattelussa vahvasti esiin: asiakkailla se, että joku oikeasti uskoi heidän kykyihinsä, edisti heidän kehitystään vahvasti.

5.2 Pohdinta

Tulokset tukevat modernimpia sosiologisen kriminologisia teorioita siitä, että sisäinen muutos on desistanssin käynnistävä voima. Kaikki asiakkaat olivat motivoituneita ennen Aggredin aloittamista, ja sekä työntekijät että asiakkaat painottivat omaa motivaatiota tärkeimpänä tekijänä ohjelman onnistumiselle. Tämän prosessiarvioinnin perusteella voidaan spekuloida, että vaikuttavuusarvioinnin tuloksena ollut korkea keskeyttämisprosentti johtuu keskeyttäneiden henkilöiden motivaation puutteesta. Ulkoiset sosiaaliset instituutiot/sosiaalinen kontrolli (tässä tapauksessa Aggredi) toimivat tukena omalle päätökselle. Tämä tukee myös viimeaikaista kriminologista näkemystä siitä, että sosiaaliseen kontrolliin ei integroiduta vain ulkoisesti, vaan myös kognitiivisesti, omien päätösten ja omien mieltymysten kautta. Tulokset tukivat myös aiempien tutkimusten tuloksia siitä, että käännekohdat (*turning points*) voivat alkaa toimia muutoksena elämässä, silloin kun niitä käytetään siihen tarkoitukseen. Joillakin asiakkailla oli esimerkiksi lapsia jo ennestään, mutta vasta oman motivaation kehityttyä he pystyivät käyttämään näitä käännekohtia motivaationa desistanssiin. Tähän vaikuttanee myös asiakkaiden ikä: kriminologisen tutkimuksen mukaan rikollisuus alkaa vähentyä iän myötä (esim. Kivivuori, 2008) ja myös haastatteluissa ilmeni iän vaikutus desistanssiin. Tulokset Aggredin työmuodosta myötäilevät aiempien tutkimusten havaintoja tehokkaista menetelmistä rikosentorjuntaohjelmissa, kuten asiakkaiden kunnioittamisesta sekä ihmisten erilaisuuden huomioimisesta työmuotoa kehittäessä (McCulloch, 2005; McNeill, 2006; Weaver & McNeill, 2010). Asiakkaiden puheissa leimaamisvaikutus nousi esiin joidenkin viranomaisten suhtautumisessa, esimerkiksi viranomaisten vastentahtoisuutena yrittää vaikuttaa pitkäaikaisen rikollisen rikollisuuteen tai yleisempänä ajatuksena siitä, ettei pitkän aikaa rikollisella polulla ollut henkilö voi enää muuttua. Itse hankkeessa leimaamisvaikutus nousi esiin työntekijöiden puheissa markkinoinnin haasteen kautta, siten että yleisesti ottaen ihmiset eivät ole innokkaita rahoittamaan tai tukemaan väkivaltarikollisia.

5.2.1 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuskysymykset, jotka käsittelivät hankkeen ideaalin muodon vertailua sen reaaliin toteutukseen, edellyttivät haastattelumenetelmää. Aineiston keruun jälkeen nousi esiin joitain lisäkysymyksiä, joita ei oltu noteerattu alkuperäisessä haastattelurungossa. Kvalitatiivisen haastattelututkimuksen ansioksi voidaan kuitenkin lukea mahdollisuus lisätiedon keräämiseen, ja toteutimme toisen haastattelijan kanssa vielä lisäksi lyhyehkön lisähaastattelun työntekijölle.

Asiakashaastattelutilanteissa oma kokemattomuus johti välillä siihen, että kysymykset muodostuivat osin johdatteleviksi ja haastattelijana unohti reaktiivisuuden välttämisen. Tämä on joissain tapauksissa voinut vaikuttaa haastateltavien vastauksiin.

Aggredin työntekijät valikoivat haastateltavat. Kohderyhmän valinta pohjautuu siihen, että Aggredin työntekijät ovat noudattaneet tiettyjä valikointikriteerejä. Valikointikriteerejä ei kuitenkaan kirjallisesti kirjattu mihinkään, vaan mainittiin ainoastaan suullisesti. Kriteerit olisivat voineet olla selkeämmät. Koska kaikki haastateltavat pitivät omaa motivaatiota tärkeimpänä, olivat he alunperinkin motivoituneita muutokseen, mikä tarkoittaa, että otos peilaa muutokseen halukkaiden asiakkaiden näkemyksiä ohjelmasta. Ei-motivoituneiden asiakkaiden näkemykset hankkeen toimintatavoista voisivat olla erilaisia. Alussa ajatuksena oli haastatella ohjelman keskeyttäneitä asiakkaita, mutta koska näitä henkilöitä on hankala tavoittaa, saimme keskeyttämisestä vain toisen käden informaatiota (haastateltavien spekulointia siitä, miksi jotkut saattavat keskeyttää ohjelman). Lisäksi pyrkimystä objektiivisuuteen sekä yhteistyöhön ei ole aina helppo yhdistää: keräsin aineiston sekä analysoin sitä, ja henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa oleminen haastateltavien kanssa vaikuttaa aina omaan näkökulmaan. Vaihtoehtoisesti aineiston keruun olisi voinut ulkoistaa jollekin toiselle.

Tämän prosessiarvioinnin haastateltavia on haastateltu vain yhden kerran. Pitkittäisaineisto, mahdollisesti etnografisella menetelmällä haastattelujen lisäksi, loisi kokonaisvaltaisemman kuvan hankkeen prosessista. Maisterintutkielmassa pitkittäistutkimus ei kuitenkaan ole mahdollinen.

5.2.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimus

Tämä prosessiarviointi on osoittanut asiakkaiden vahvaa subjektiivista tyytyväisyyttä ja sitoutumista ohjelmaan. Tällä hetkellä Aggredin työmuoto on persooniin ja karismaan pohjautuva. Ohjelmalle ei ole kirjattu struktuuria, mikä heikentää mallin siirrettävyyttä. Prosessiarvioinnin perusteella ohjelmasta on löydettävissä tiettyjä komponentteja, ja nähdäkseni ohjelmasta on mahdollista kirjata ylös struktuuria ja silti mahdollistaa työskentelyn yksilöllisyys ja jokaiselle asiakkaalle sopivan työmuodon räätälöiminen. Aggredin ansioksi voidaan lukea tämän yksilöllisyyden mahdollisuus työskentelyssä, vastapainona yhteiskunnan

muutoin hyvin strukturoituneille järjestelmälle. Seuraava vaikuttavuustutkimus Aggredista kannattaisi tehdä silloin, kun työmuodon mallia on kirjattu ylös, jolloin työmuodosta voisi myös tehdä vaikuttavuusarviointi satunnaistetulla koeasetelmalla. Jatkotutkimuksen kannalta Aggredin kannattaisi myös tarkentaa ja johdonmukaistaa tilastointimenetelmiään. Tämän avulla hankkeesta voisi jatkossa tehdä tarkempaa tieteellistä arviointia ja tarkan tilastoinnin tarjoama informaatio hyödyttäisi myös hanketta itseään.

Hankkeen asiakaskuntaa olisi mielenkiintoista seurata pitkittäisaineiston avulla, jolloin asiakkaiden kehityksestä ja Aggredin prosessista saisi laaja-alaisempaa tietoa. Tämän lisäksi olisi erittäin hyödyllistä tutkia Aggredin keskeyttäneitä asiakkaita, jolloin voitaisiin saada vastauksia siihen, miksi työmuodon keskeyttämisprosentti on Aaltosen ja Hinkkasen (2014) tutkimuksen tulosten mukaan korkea. Kolmas tämän prosessiarvioinnin perusteella esiin noussut jatkotutkimuksen aihe on alueellisten erojen tutkiminen Aggredin työskentelyssä, nyt kun Aggredia on laajennettu sekä ollaan edelleen laajentamassa Helsingin ulkopuolelle. Tällaisen tutkimuksen avulla voisi saada selville, onko Aggredin työskentelymalli samankaltainen eri kaupungeissa ja eri työntekijöiden harjoittamana.

Kirjallisuus

- Aaltonen, M. & Hinkkanen, V. (toim.) (2014). *Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkokatsauksia 40/2014. Haettu osoitteesta <https://www.helsinkimissio.fi/sites/default/files/custom/Optula.pdf>
- Aggredin yksityiset tilastot. (2018).
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Becker, H. (1963). *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. London: The Free Press of Glencoe.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1967 [1966]). *The Social Construction of Reality*. New York: Anchor Books.
- Braga, A. (2016). The Continued Importance of Measuring Potentially Harmful Impacts of Crime Prevention Programs: The Academy of Experimental Criminology 2014 Joan McCord Lecture. *Journal of Experimental Criminology*, 12:1, 1–20.
- Burnett, R. & McNeill, F. (2005). The place of the officer-offender relationship in assisting offenders to desist from crime. *Probation Journal*, 52:3, 247–68
- Burr, V. (2003). *Social Constructionism* (2. painos). London & New York: Routledge. (Alkuperäinen teos julkaistu 1995)
- Burr, V. (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London & New York: Routledge.
- Bushway, S. D. & Apel, R. (2012). A Signaling Perspective on Employment-Based Reentry Programming. *Criminology & Public Policy*, 11:1, 21–45.
- Bushway, S. D. & Paternoster, R. (2014). Identity and Desistance from Crime. Teoksessa Humphrey, J. & Cordella, P. (toim.), *Effective Interventions in the Lives of Criminal Offenders*. London: Springer.
- Bushway, S. & Reuter, P. (1997). Labor Markets and Crime Risk Factors. Teoksessa L. W. Sherman, D. Gottfredson, D. MacKenzie, J. Eck, P. Reuter & S. Bushway (toim.), *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. Washington, DC: Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice.
- Carlsson, Christoffer. (2012). Processes of Intermittency in Criminal Careers: Notes from a Swedish Study on Life Courses and Crime. *International Journal of Offender Therapy Comparative Criminology* 57:8, 913–938.
- Danielsson, P. & Mäenpää, L. (2012). *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus sähköisen valvonnan vaikuttavuuteen*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 114. Helsinki: Hakapaino Oy.

Elder-Vass, D. (2012). *The Reality of Social Construction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Farrall, S. (2002). *Rethinking what works with offenders*. Cullompton: Willan.

Farrington, D., Gottfredson, D., Sherman, L. & Welsh, B. (2002). The Maryland Scientific Methods Scale. Teoksessa Sherman, L., Farrington, D., Welsh, B. & Layton MacKenzie, D. (toim.), *Evidence-Based Crime Prevention: Revised edition*, s. 11–21. London & New York: Routledge.

Fine, G. & Sandström, K. (2014). *Symbolic Interactionism*. Oxford Bibliographies. Oxford University Press. Haettu osoitteesta <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756384/obo-9780199756384-0061.xml> 28.2.2019

Flick, Uwe. (2009). *An Introduction to Qualitative Research* (4. painos). London: SAGE.

Galbin, A. (2014). An Introduction to Social Constructionism. *Social Research Reports*, 26, 82–92.

Giordano, P., Cernkovich, S. & Rudolph, J. (2002). Gender, Crime, and Desistance: Toward a Theory of Cognitive Transformation. *American Journal of Sociology* 107:4, 990–1064.

Giordano, P. (2014). Gender, Crime, and Desistance: Toward a Theory of Cognitive Transformation. Teoksessa Humphrey, J. & Cordella, P. (toim.), *Effective Interventions in the Lives of Criminal Offenders*. London: Springer.

Hacking, I. (1999). *The Social Construction of What?* Cambridge & London: Harvard University Press.

Humphrey, J. & Cordella, P. (toim.) (2014). *Effective Interventions in the Lives of Criminal Offenders*. London: Springer.

HelsinkiMissio. (2019). Haettu osoitteesta <https://www.helsinkimissio.fi/aggredi> 14.2.2019

HelsinkiMissio. (2017). Haettu osoitteesta <https://www.helsinkimissio.fi/> 23.3.2018.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1985). *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.

Kekki, T. & Salakka, P. (2012). *Aggredi – väkivalta ei ole mulle mikään ongelma*. Kopijyvä Oy.

Kivivuori, J. (2008). *Rikollisuuden syyt*. Helsinki: Nemo.

Kivivuori, J. (2006). Nuorisorikollisuuden sosiologiset selitykset. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) *Nuorisorikollisuus: Määrä, syyt ja kontrolli*, 161–186. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221.

Kivivuori, J. & Aaltonen, M. (2009). Vaikuttavuustutkimus. Teoksessa Janne Kivivuori (toim.), *Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta*, s. 49–59. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Tallinna: Gaudeamus.

Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Kääriäinen, J., Lehti, M., Danielsson, P. & Aaltonen, M. (2016). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa *Rikollisuustilanne 2016. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Verkkokatsauksia 22/2017, 49–80. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Lehti, Martti. (2018). *Henkirikoskatsaus 2018*. Katsauksia 28/2018. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Laub, J. & Sampson, J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice: A Review of Research*, 28, 1–69. Chicago: University of Chicago Press.

Layton MacKenzie, D. (2002). Reducing the criminal activities of known offenders and delinquents: Crime prevention in the courts and corrections. Teoksessa Sherman, L., Farrington, D., Welsh, B. & Layton MacKenzie, D. (toim.), *Evidence-Based Crime Prevention: Revised edition*, 330–404. London & New York: Routledge.

Maruna, S. (2001). *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington DC: American Psychological Association Books.

McNeill, F. (2006). A desistance paradigm for offender management. *Criminology and Criminal Justice*, 6:1, 39–62.

Mannheim, K. (1952). *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul Limited.

McCord, J. (2003). Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 587:1, 16–30.

McCulloch, T. (2005). Probation, social context and desistance: Retracing the relationship. *Probation Journal* 52:1, 8–22.

McNeill, F. & Whyte, B. (2007). *Reducing reoffending: Social work and community justice in Scotland*. Cullompton: Willan.

Paternoster, R. & Bachman, R. (2017). Labeling theory. Oxford Bibliographies. Oxford University Press. Haettu osoitteesta

<http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396607/obo-9780195396607-0078.xml> 28.8.2019

Padgett, K., Bales, W. & Blomberg, T. (2006). Under Surveillance: An Empirical Test of the Effectiveness and Consequences of Electronic Monitoring. *Criminology and Public Policy*, 5:1, 61–91.

Pawson, R. & Tilley, N. (1994). What works in evaluation research? *British Journal of Criminology*, 34:3, 291–306.

Pelikan, C. (2002). Victim-Offender-Mediation in Domestic Violence cases – A Comparison of the Effects of Criminal Law Intervention: the Penal Process and Mediation. Doing Qualitative Research. *Forum: Qualitative Social Research* 3:1.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) (2010). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) (2005). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Sampson, R., & Laub, J. (2005). A life-course view of the development of crime. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 602, 12–45.

Sampson, R. & Laub, J. (1993). *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*. Harvard University Press.

Sampson, R., Winship, C. & Knight, C. (2013). Translating Causal Claims: Principles and Strategies for Policy-Relevant Criminology. *Criminology and Public Policy*, 12:4, 459–467.

Seale, C. (toim.) (2018). *Researching Society and Culture, Fourth Edition*. London: SAGE.

Seale, C. (toim.) (1998). *Researching Society and Culture, Second Edition*. London: SAGE.

Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J.F. & Silverman, D. (toim.) (2007). *Qualitative Research Practice*. London: SAGE.

Seale, C. (1999). *The Quality of Qualitative Research*. London: SAGE.

Sherman, L., Farrington, D., Welsh, B. & Layton MacKenzie, D. (toim.) (2002). *Evidence-Based Crime Prevention: Revised edition*. London & New York: Routledge.

Walker, K., Bowen, E. & Brown, S. (1996). Psychological and criminological factors associated with desistance from violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 1:4, 1359–1789.

Weaver, B. & McNeill, F. (2010). Travelling hopefully: Desistance Research and Probation Practice. Teoksessa Brayford, J., Cowe, F. & Deering, J. (toim.) *What Else Works?: Creative Work with Offenders*, 36–60. Willan: Cullompton.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelurunko työntekijöille

Historia

- Kertokaa lyhyesti miten itse päädyitte Aggrediin töihin (kuinka kauan ollut töissä, koulutus yms.)
- Mikä koulutus/aiempi työkokemus teillä on?
- Onko kukaan teistä kokemusasiantuntija?
- Milloin Aggredi aloitti toimintansa?
- Mistä/keiltä idea ohjelmaan lähti?
- Mistä ohjelmaan on haettu vaikutteita? (muista ulkomaisia/kotimaisia ohjelmia, terapia...)
- Miten päädyitte käyttämiinne menetelmiin?
- Miten hanketta rahoitetaan?
- Oliko muita menetelmiä tai toimintatapoja harkinnassa/käytössä aikaisemmin?

Kohderyhmä

- ✓ Miten Aggredi saa / valikoi asiakkaansa? (esim. word-of-mouth)
- Miten olette valinneet kohderyhmän?
- Minkä takia pidätte juuri tätä kohderyhmää tärkeänä?
- Millainen on tyypillinen asiakas?

Seuraavaksi käsittelemme Aggredin ns. ideaalista toimintatapaa

Tavoite (ideaali)

- Mikä on Aggredin päämäärä? (Väkivallan loppuminen? Muu sosiaalinen integraatio?)
- Mitä se tarkoittaisi, jos Aggredi onnistuisi päämäärässään? (miltä se näyttäisi hoidettavan yksilön kannalta?)

Keinot (ideaali)

- ✓ Mikä on Aggredin pääasiallinen hoitomuoto? Onko kuvattu jossain manuaalissa, hoito-ohjeessa?
- ✓ Kuvaillaa vielä se mekanismi, jonka kautta arvioitte Aggredin vähentävän väkivalta-alttiutta? (Vaikutus identiteettiin, minäkuvaan, itseä koskevaan 'konstruktioon')
- ✓ Miksi valitsitte muodon, että läsnä on aina 2 Aggredin edustajaa? Hoidollinen motiivi, turvallisuusmotiivi tai muuta?
- Kertokaa millainen olisi ihanteellinen prosessi asiakkaan kanssa? (ensitapaamisesta mahdolliseen lopettamiseen)
- Mikä on on/olisi ihanteellisin tapa saada asiakkaita?
- Miten toimitte asiakkaiden motivoimisen suhteen?

Käytäntö (reaalinen toteutus)

- Minkä tekijöiden perusteella valitsette uuden työntekijän? (koulutus, työkokemus, persoona)

- ✓ Miten keskustellette asiakkaan kanssa? Onko teillä manuaalia tai teemarunkoa joka ohjaa kohtaamista, vai onko kyse enemmän vapaamuotoisesta keskustelusta (eli kuinka strukturoitu on tosiasiallinen käytäntö)
- ✓ Miten asiakastyössä käsittelette asiakkaan identiteettiä?
- ✓ Oletteko voineet hoidon aikana havaita, että asiakkaan minäkuva / identiteetti alkaa muuttua, ja miten tämä näkyy konkreettisesti kohtaamisten aikana?
- ✓ Siis: näkyykö hoidon aikana, että jollakulla hoito alkaa purra, ja toisella ei, ja miten se näkyy?
- Miten useasti koette asiakkaan kanssa, että hoitomuoto toimii?

- ✓ Miten saatte / saatteko hoidon aikana tietoa asiakkaan väkivaltaisuudesta? Kysyttekö siitä hoidon aikana, onko se teema jota halutaan pitää esillä keskusteluissa?
- ✓ Liittykö hoitoon mitään mitä voisi luonnehtia 'käytännön itsekontrollin tehostamiseksi', tyyliin "laske 10:een ennen kuin lyöt" tms.?
- ✓ Oletteko havainnut työssä, että hoidon onnistuminen on vuorovaikutuksessa muiden tekijöiden kanssa (kuten asiakkaan muu elämäntilanne, esim. työ, perhe, vapaa-aika, harrastukset, koulutukset)?
- ✓ Oletteko havainnut, että hoito tehoaa johonkin sosiodemografiseen osaryhmään paremmin kuin toiseen (ikä, väkivallan luonne, kantaväestö, maahanmuuttaja, vankilassa, vapaudessa)?
- Millainen on tyypillinen työpäivä?
- Millainen on hyvä työpäivä?
- Millainen on huono työpäivä?
- Onko teillä yleisiä käytäntöjä ongelmatilanteiden ratkomiseen?
- Onko teillä ollut ohjelman kehittämisen vaiheessa yhteistyötä muiden tahojen kanssa, millaisten?

Ongelmat

- Minkälaisia keskeisiä haasteita hankkeessa on ilmennyt?
- ✓ Missä määrin hoitajan persoona vaikuttaa hoitotulokseen? Mikä on hoitajan 'karisman' ja persoonan merkitys hoidossa?
- ✓ Onko havaittu, että Aggredilla on tahattomia 'sivuvaikutuksia', esim. hoitoriippuvuus tai vastaavaa.
- ✓ Rikoksentorjunnassa on havaittu, että rikoksentekijöiden ryhmäyttäminen (esim. seikkailu- tai elämyskoulutus, booth camp, jengityö kadulla) voi johtaa rikollisuutta lisääviin vaikutuksiin. Valitsitteko ykiloityömuodon sen vuoksi, että ei syntyisi tällaisia ryhmäytymisvaikutuksia? (Onko havaittu mitään muita tahattomia vaikutusmekanismeja, kontraproduktiivisia mekanismeja etc.?)
- Jos voisitte muuttaa mitä tahansa joka edistäisi hankkeen toimivuutta, mitä muuttaisitte?
- Mitä asiakasryhmän kohdalla on ollut keskeisiä haasteita?
- Kuinka moni asiakkaistanne keskeyttää ohjelman?
- Miksi luulette että keskeyttäneiden osuus on niin korkea?
- Onko toiminnassa jotain muutettavan varaa keskeyttäneiden osuuden vähentämiseen?
- Näettekö Aggredin 'avoimessa aikajanassa' haasteita? (pitkäaikaiset asiakkaat, riippuvuus hoidosta)

- Entä näettekö että 'avoin aikajana' edistää tavoitteitanne jotenkin?
- Koetteko, että tavoitteenne toteutuvat?
- Onko tällä kentällä kilpailuasetelmia eri hoitotahojen välillä?
- Onko ilmennyt ongelmia yhteistyössä muihin toimintanne kannalta keskeisiin organisaatioihin?

Haasteet & tulevaisuus

- Millaista tarvetta tutkimukselle Aggredista teillä on tulevaisuudessa?
- Oletteko hyötäneet tehdystä vaikuttavuustutkimuksesta?
- Onko vaikuttavuustutkimus vaikuttanut toimintaanne?
- Mitä Helsingin Aggredista ja vaikuttavuustutkimuksesta opittua sovelletaan Aggredin laajenemisen suhteen?
- Jos tutkimusta vaikuttavuudesta ei olisi tehty, miten itse arvioisitte Aggredin onnistumisen?
- Tuleeko teillä vielä jotain lisättävää mieleen?

Liite 2. Teemahaastattelurunko pitkäaikaisille asiakkaille

Tulo Aggrediin

- Mistä sait tietää Aggredista?
- Onko Aggredi sinulle tuttu ennestään? (Oletko kuullut Aggredista puhuttavan?)
- Miten muodostit päätöksen hakeutua Aggredin piiriin? Mikä motivoi sinua?
- Oliko päätös oma (vai kannustiko joku viranomainen, sukulainen tai kumppani)?
- Miten hakeutuminen Aggrediin onnistui, oliko helppoa? Auttoivatko muut tahot haussa/järjestelyissä? Saitko helposti tarvittavat tiedot?
- Miten kauan olet ollut asiakkaana?
- Käytkö Aggredissa säännöllisesti? (miten usein)

Elämä ennen Aggredia

- Elämä ennen Aggredia: Mistä olet kotoisin? Missä olet käynyt koulua? Millaisessa perheessä olet kasvanut? (lapsuus) Millainen ystäväpiirisi on ollut? Onko sinulla omaa perhettä? Missä olet ollut töissä/opiskellut? (nuoruus, aikuisuus)
- Mitä elämässäsi oli meneillään juuri ennen kuin hakeuduit Aggrediin? (oliko jokin tietty esim. tapahtuma joka sai hakeutumaan Aggrediin)
- Koetko, että väkivaltaisuus on aiheuttanut sinulle ongelmia?
- Koetko, että väkivalta on sinulle ongelma?
- Milloin (väkivalta)ongelmat ovat alkaneet?
- Haluatko/oletko halunnut vaikuttaa väkivaltaisuuteesi?
- Mitä koet, että on vaikuttanut väkivaltaisuuteesi (esim. tapahtumat, elämäntilanteet)?
- Millaiset tekotilanteet, onko tekohtekessä paikalla ollut vain sinä tai myös muita? Jos muita, oletko tuntenut ennestään?
- Koetko, että sinua on provosoitu tai painostettu väkivaltaan?
- Onko sinulla päihteiden liikakäytön taustaa?
- Ovatko päihteet vaikuttaneet väkivaltaatekoihin?
- Onko muuta rikostaustaa?
- Milloin olet ollut ensimmäistä kertaa yhteydessä viranomaisten kanssa lainrikkomuksen takia? Mistä se johtui? Samankaltaisia tilanteita tämän jälkeen?
- Suhde muihin viranomaisiin/kokemus muista viranomaisista?

Käsitys Aggredista

- Mitä olet kokenut, että Aggredi ohjelmallaan tavoittelee? (millä tavalla)
- Onko tämä myös sinun tavoitteesi?
- Mitä tapaamisten aikana konkreettisesti tapahtuu?
- Minkälaisista asioista puhutte tapaamisten aikana?
- Onko muita toimintatapoja kuin keskustelu? Mitä?
- Kuka päättää mistä keskustellaan tai mitä tapaamisissa tehdään? (onko asiakkaan ohjaamaa?)
- Miten väkivaltaisuutesi vähenemistä lähestytään keskusteluissa? Puhutteko sinusta ja miten esim. voisit hallita itseäsi ja omaa elämääsi? Mietittekö miten yhteistyötä muihin viranomaisiin/sosiaalitoimiin voisi ylläpitää?
- Onko työmuoto aina ollut samanlainen vai muuttunut ajan myötä? Miten työmuoto on muuttunut?

Motivaatio

- Miksi olet jatkanut Aggredissa käymistä?
- Oletko koskaan miettinyt Aggredin keskeyttämistä? (drop-out)
- Onko Aggredi ja käynnit täällä motivoineet sinua muuttamaan? Miten?
- Onko Aggredi ja käynnit täällä motivoineet sinua muuttamaan väkivaltaista käyttäytymistä?
- Onko elämässäsi ollut muita asioita jotka ovat motivoineet sinua vähentämään väkivaltaa?
- Onko sinusta koskaan tuntunut, että sinun on pakko käydä Aggredissa?
- Moni asiakas on keskeyttänyt Aggredin. Mitkä voisivat olla keskeisiä syitä siihen, että moni asiakas keskeyttää Aggredi-ohjelman?

Käsitys Aggredin vaikuttavuudesta

- Onko väkivaltaisuutesi vähentynyt, millä tavalla?
- Jos, niin milloin huomasit muutoksen?
- Onko suuttumusta helpompi hillitä?
- Mikäli koet, että väkivaltaisuutesi on vähentynyt: vähentyikö väkivaltaisuutesi (1) ennen kuin päätit osallistua Aggrediin, (2) sen jälkeen, kun olit päättänyt osallistua Aggrediin, vai (3) vasta kun olit jo alkanut käydä Aggredin tapaamisissa?
- Miksi Aggredin kaltainen ohjelma mielestäsi voisi vähentää väkivaltaisuutta? Miksi ei?
- Miksi luulet, että tämä työmuoto on sopinut sinulle?
- Mitä mieltä olet, sopiiko Aggredi jollekin tietynlaiselle ihmistyyppille tai ryhmälle? paremmin kuin toiselle (esim. vaaditaanko jotain ”luonteenpiirteitä” jotta Aggredi sopisi)?
- Yksi Aggredin tavoitteista on auttaa asiakasta pohtimaan omaa minäkuvaansa ja sen kautta haastaa väkivaltaiset käsitykset itsestään. Luuletko, että ohjelma on vaikuttanut näin kohdallasi?
- Onko jotain muuta tapaa (mekanismia), jonka kautta ohjelma voi vaikuttaa? Millä muulla tavalla Aggredi-ohjelma voisi muuttaa asiakkaan käyttäytymistä?
- Vaikuttaako Aggredissa käydyt keskustelut elämääsi Aggredin ulkopuolella? (esim. perheen/työn/viranomaisten kohtaamisessa) Miten?
- Koetko, että Aggredi tarjoaa sinulle tukiverkoston? Millä tavalla?
- Onko muita asioita jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti elämääsi asiakkuutesi aikana? (työ/koulutus/perhe/parisuhde/ystävät)
- Onko muita asioita jotka ovat vähentäneet väkivaltaisuuttasi asiakkuutesi aikana?

Mahdolliset kielteiset vaikutukset

- Miten tekosi on otettu vastaan Aggredissa? (Oikeutusta, tuomitsemista, täysin neutraalia?)
- Aggredissa keskustelut ja toimintatavat etenevät asiakkaiden halujen ja tarpeiden mukaan. Mitä positiivisia puolia tässä on? Entä negatiivisia?
- Aggredi-ohjelmalla ei ole päättymisaikaa, ja asiakas päättää itse, milloin on valmis jättämään ohjelman. Miten itse koet tämän?
- Mitä luulet, että vaatii, että joku olisi valmis aloittamaan Aggredissa?
- Mitä luulet, että vaatii, että joku olisi valmis lopettamaan säännölliset käynnit Aggredissa?

- Joistakin rikosentorjuntaohjelmista on löydetty myös haittapuolia niistä käyville. Luuletko, että Aggredista voisi olla jollekin asiakkaalle haittaa? Miten?
- Näetkö mahdollisena, että joku voisi tulla Aggredista ”riippuvaiseksi”?
- Oletko tutustunut muihin asiakkaisiin?

Käsitys Aggredin yhteistyöstä (vaikuttavuudesta pt 2)

- Miten yhteistyö on sujunut Aggredin työntekijöiden kanssa?
- Koetko että pystyt avoimesti kertomaan itsestäsi tapaamisissa?
- Oletko joskus jättänyt kertomatta jotain mitä olisit halunnut kertoa? Miksi?
- Miten työntekijät pyrkivät motivoimaan sinua?
- Mikä vaikutus tai painoarvo on työntekijöiden persoonallisuudella?
- Onko sillä merkitystä, ettei Aggredi ota kantaa asiakkaan rikostaustaan/ei vaadi asiakkailta päihitteettömyyttä tai väkivallattomuutta? Millä tavalla?
- Miten paljon hoidosta on käytännön apua/tukea?
- Onko jotain apua/tukea mitä Aggredi ei ole tarjonnut ja toivot, että tarjoaisivat?
- Onko sinulla tällä hetkellä käytössä yhteiskunnan tukia tai avustuksia?
- Onko jotain yhteiskunnallisia tukia tai avustuksia joita sinulla ei ole käytössä ja joita koet, että voisit tarvita?
- Oletko koskaan ollut osallisena muussa ohjelmassa?
- Jos olet, miten koet Aggredin verrattuna muihin ohjelmiin?
- Miten koet yhteistyön Aggredin kanssa verrattuna yhteistyön muihin viranomaisiin?

Käsitykset omasta tulevaisuudesta

- Miltä elämätilanteesi näyttää tällä hetkellä väkivaltaisen käyttäytymisen kannalta? Entä tulevaisuus? (desistanssoptimismi)
- Näetkö itsesi erilaisena kuin silloin, kun aloitit Aggredissa?
- Miten paljon koet, että Aggredi on vaikuttanut mahdolliseen (identiteetti)muutokseen? (Millaista olisi, jos et olisi koskaan käynyt Aggredissa?)

Liite 3. Suostumuslomake

Tutkimus Aggredin toiminnasta

Helsingin yliopiston opiskelijat Chris Carling ja Aino Jauhiainen laativat maisterintutkielmansa Aggredin toiminnasta. Opinnäytteitä ohjaa kriminologian professori Janne Kivivuori. Tutkielman aineistoksi opiskelijat haastattelevat Aggredin työntekijöitä ja asiakkaita.

Tutkimusten tavoitteena on kuvata Aggredin toimintaa ja arvioida sen onnistumista väkivallan vähentämisessä ja elämänhallinnan tukemisessa. Haastatteluissa käsitellään elämäsi kulkua, väkivallan kokemista ja tekemistä, sosiaalisia suhteita toisiin ihmisiin ja instituutioihin (esim. koulutus, työ), minäkuva, tuloa Aggrediin, kokemuksia Aggredin työmuodosta, odotuksia ja toiveita koskien Aggredia ja omaa tulevaisuutta. Haastatteluissa sinua pyydetään arvioimaan Aggredia työmuotona.

Haastattelut toteutetaan Aggredin tiloissa huhtikuun ja lokakuun 2018 välisenä aikana, erikseen sovittavina aikoina. Haastattelutilanteessa ovat läsnä molemmat graduntekijät. Haastattelu kestää korkeintaan 2 tuntia.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltavalla on oikeus milloin vain keskeyttää osallistuminen tutkimukseen tai kieltäytyä vastaamasta hänelle esitettyyn kysymykseen. Suostumuksen voi myös perua jälkikäteen ilmoittamalla siitä tutkimusryhmälle.

Haastattelut ovat luottamuksellisia. Haastattelijat eivät kerro ulkopuolisille, mitä haastatteluissa on puhuttu. Haastattelujen sisällöstä ei kerrota myöskään Aggredin työntekijöille. Tutkimusaineistoa käsittelevät henkilöt allekirjoittavat vaitiolositoumuksen. Henkilötietoja sisältävää aineistoa ei luovuteta tutkimuksen ulkopuolisille tutkimuksen missään vaiheessa.

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan tutkimusjulkaisuissa tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa. Tutkimusjulkaisuihin voidaan sisällyttää suoria otteita haastatteluista. Niiden yhteydessä voidaan mainita haastateltavan sukupuoli ja ikä tai ammatti.

Aineiston säilytyksessä huomioidaan tietoturva ja yksityisyyden suoja. Haastattelu nauhoitetaan ääninauhalle, jonka jälkeen haastattelu kirjoitetaan tekstitiedostoksi. Tämän jälkeen ääninauha hävitetään. Haastateltavan ja haastattelussa esille tulevien muiden henkilöiden nimet poistetaan tai muutetaan peitenimiksi. Tarvittaessa muutetaan tai poistetaan myös paikkatietoja ja muita erisnimiä (työpaikkojen tms. nimet), jotta aineistoon sisältyvien henkilöiden tunnistaminen ei ole enää mahdollista. Äänitallennetta ja tekstitiedostoa säilytetään Helsingin yliopiston laitteilla käyttäjätunnuksella ja salasanalla suojattuna.

Aineistoa voidaan hyödyntää myös muissa tutkimuksissa. Tutkimuksen päätyttyä tekstimuotoinen aineisto arkistoidaan Helsingin yliopiston arkistoon. Aineistoa voidaan myöhemmin käyttää myös muissa yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa.

Tutkimusryhmä ja yhteystiedot

Janne Kivivuori
Kriminologian professori
Helsingin yliopisto
janne.kivivuori@helsinki.fi

Chris Carling
opiskelija
Helsingin yliopisto

Aino Jauhiainen
opiskelija
Helsingin yliopisto

Suostumus

Pyydämme suostumustasi osallistua tutkimukseen haastateltavana. Jos suostut haastatteluun, pyydämme sinua allekirjoittamaan oheisen suostumuksen.

Olen ymmärtänyt haastattelujen tarkoituksen, tietojen käyttötavan ja suostun antamaan haastattelun tutkimukseen "Aggredin prosessiarviointi".

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Selvennys _____

Liite 4. Oman väkivaltaisuuden arvioiminen eri elämänvaiheissa

Oman väkivaltaisuuden arviointi

Ikäsi nyt _____

Ikäsi kun aloitit Aggredissa _____

Arvioi omaa väkivaltaisuuttasi ympyröimällä valitsemasi vaihtoehto.

Pisteytyksiin sisältyy numerot 0-10, missä 0 = ei yhtään väkivaltaista käyttäytymistä ja 10 = erittäin paljon väkivaltaista käyttäytymistä.

Lapsuus (0-12)	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta
Nuoruus (13-18)	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta
Aikuisuus (18-)	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta
Tilanne juuri ennen Aggredin aloittamista	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta

Aggredi alkaa

Nyt	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta
Tulevaisuus	ei yhtään väkivaltaisuutta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon väkivaltaisuutta

Liite 5. Oman elämäntilanteen (ongelmien määrän) arvioiminen eri elämänvaiheissa

Elämäntilanteen arviointi

Ikäsi nyt _____

Ikäsi kun aloitit Aggredissa _____

Arvioi yleistä elämäntilannettasi (ongelmien määrää elämässäsi) ympyröimällä valitsemasi vaihtoehto.
Pisteytyksiin sisältyy numerot 0-10, missä 0 = ei yhtään ongelmia elämässä ja 10 = erittäin paljon ongelmia elämässä.

Lapsuus (0-12)	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia
Nuoruus (13-18)	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia
Aikuisuus (18-)	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia
Tilanne juuri ennen Aggredin aloittamista	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia

Aggredi alkaa

Nyt	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia
Tulevaisuus	ei yhtään ongelmia	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	erittäin paljon ongelmia

Liite 6. Aggredin alkuarviointilomake

Alkutilanne

Nimi:

Pvm:

Mitä haittaa väkivallasta on sinulle aiheutunut?

Minkälaiseksi koet elämänlaatusi tällä hetkellä?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Kuinka mahdollisena näet, että pystyt vaikuttamaan väkivaltaiseen käyttäytymiseesi?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Mitä hyötyä haluaisit Aggredi-työskentelystä sinulle olevan?

Liite 7. Aggredin väliarviointilomake

Väliarvio / no:	Nimi:	Pvm:
-----------------	-------	------

Minkälaiseksi koet elämänlaatusi tällä hetkellä?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Kuinka mahdollisena näet, että pystyt vaikuttamaan väkivaltaiseen käyttäytymiseesi?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Mitä hyötyä Aggredista on sinulle ollut?

Mitä tavassamme työskennellä on ollut sinulle sopivaa?

Kehitysajatuksia/ risuja / ruusuja?
